

Etterlyser bærekraftig oppdrett

Intervju med professor Trygve T. Poppe

115

Norges ledende leverandør av legemidler og handelsvarer til veterinærer

Vi fokuserer på kompetanse
og leveringsevne - de beste
forutsetninger for å levere
kvalitet til dine kunder.

Vi fører alle registrerte vaksiner til sau.

Bestill vaksiner til sau fra oss nå
og vi leverer etter avtale.

APOTEK 1 SVANEN HAMAR

Strandgata 43, 2317 Hamar. Telefon: 62 54 11 11 - Faks: 62 54 11 01.
Åpningstider: Mandag - fredag: 09:00 - 17:00

 APOTEK 1
Vår kunnskap - din trygghet

innhold

Norsk veterinærtidsskrift

Besøksadresse

Keysers gt. 5, 0165 Oslo

Postadresse

Pb. 6781 St. Olavs pl, 0130 Oslo

Sentralbord 22 99 46 00

Faks 22 99 46 01

nvt@vetnett.no

www.vetnett.no

Redaktør

Informasjonssjef Steinar Tessem

steinar.tessem@vetnett.no

Tlf. 400 42 614

Veterinærmedisinsk redaktør

Professor Stein Istre Thoresen

Redaksjonssekretær

Frauke Becher (vikar)

nvt@vetnett.no

Faglige medarbeidere

Førsteamanuensis Sigrid Lykkjen

Forsker Tormod Mørk

Professor Trygve T. Poppe

Professor Yngvild Wasteson

Veterinær Helene Seljenes Dalum

Stillingsannonser

Redaksjonssekretær

Frauke Becher

nvt@vetnett.no

Tlf. 472 84 325

Reklameannonser

HS Media

Mona Jørgensrud

mj@hsmedia.no

Tlf. 62 94 10 32

Utgiver

Den norske veterinærforening

ISSN 03325741

Trykkeri

X-idé as

Marcus Thrane vei 100,

1472 Fjellhamar

Tlf. 22 90 39 00

wenche@xide.no

Norsk veterinærtidsskrift trykkes på
svanemerket miljøpapir.

Forsidebilde: Trygve T. Poppe foran Salmar
Settefisk, Nordmøre.

Foto: Oddvar Lind

■ Leder

Våren nærmer seg. <i>Torill Moseng</i>	72
Veterinærer som tar samfunnsansvar styrker omdømmet. <i>Steinar Tessem</i>	74

■ Nyheter

Veterinærer i media. <i>Frauke Becher</i>	76
---	----

■ Debatt

Virker akupunktur på dyr? <i>Katrine Kirkhorn</i>	78
Tilsvar: Akupunktur virker fortsatt ikke. <i>Eystein Skjerve og Jon M. Arnemo</i>	79
Dyretagedier. <i>Arnt Minsaas</i>	82

■ Fagaktuelt

I samme badekar. <i>Trygve T. Poppe og Geir Bornø</i>	84
Nytt fra Helsetjenestene. <i>Redigert av Vibeke Tømmerberg</i>	88
Legemiddelnytt	89

Innholdsfortegnelse Norsk veterinærtidsskrift 2015	91
--	----

■ Yrke og organisasjon

Nye kollegahjelpere er i gang. <i>Steinar Tessem</i>	96
Matpolitikkens turbulente tiår – sett fra Akersgata. <i>Gudbrand Bakken</i>	102
Portrettet: – Myndighetene bør skjerpe kravene til oppdrettsnæringen. <i>Oddvar Lind</i>	115
Mange muligheter i oppdrettsnæringen. <i>Oddvar Lind</i>	121
Nye regler for konkurranse-, kunde- og rekrutteringsklausuler i arbeidsavtaler	122
Positive erfaringer med lukkede anlegg. <i>Oddvar Lind</i>	123
Veterinær bak banebrytende teknologi for lukkede anlegg. <i>Oddvar Lind</i>	125
Nytt fra smådyrpraktiserende veterinærers forening	127
Medikamentell behandling av sykdom hos bier må forskrives av veterinær. <i>Ellef Blakstad</i>	127
Presidentens hjørne. <i>Torill Moseng</i>	128
DNV-S: Studier i utlandet og ny jobbportal for studenter. <i>Marita Bless Valstad</i>	130

■ Navn	132
--------	-----

■ Stillingsannonser	134
---------------------	-----

■ Kurs og møter	136
-----------------	-----

Torill Moseng
President
Den norske veterinærforening

Våren nærmer seg

Det går mot lysere tider, og naturen våkner til liv igjen. I foreningen er våren en hektisk periode med deltagelse på både lokale, regionale, nasjonale og internasjonale arenaer. Det er mange møteplasser hvor veterinærene bør være synlige og Veterinærforeningen bør delta. Det være seg arrangementer som direkte eller indirekte påvirker vår stand. Jo mer synlige vi er, jo større er muligheten for å påvirke prosesser og beslutninger. Veterinærforeningen har blant annet deltatt på konferanser som Mat og landbruk, Sjømatdagene og flere seminarer arrangert av Akademikerne*. Kontaktnettet blir større og synligheten ovenfor viktige aktører, både innenfor politikk og næringsliv, gir ringvirkninger.

For Veterinærforeningen og medlemmene er kontakten med foreningene i Akademikerne, og kanskje spesielt profesjonsforeningene, viktige samarbeidspartnere. Vårt felles mål er å jobbe for interessene til de med høy utdanning og kompetanse, blant annet bedre lønns- og arbeidsvilkår. Sammen med de 13 medlemsforeningene i Akademikerne vil vi, som relativt liten forening, ha større gjennomslagskraft enn hvis vi står alene. Begrensningene i vår deltagelse ligger i resursene vi har for å delta på de ulike arrangementene. Det må prioriteres både med hensyn til de menneskelige resursene i sekretariat og blant de tillitsvalgte, og kostnadene som er forbundet med slik deltakelse.

Like viktig er det at vi holder og deltar på egne veterinære arrangementer. Lokalforeningsarrangementer er en viktig møteplass for kolleger. Alle medlemmene i Veterinærforeningen blir automatisk medlemmer i en lokalforening, hvor man kan delta og ha påvirkningskraft lokalt. Erfaringen sier at lokalforeningen bidrar til godt kollegialt samhold. Lokalforeningene er kanskje en spesielt viktig samlingsplass for kolleger som jobber i forskjellige sektorer.

Årets nasjonale veterinære arrangement er rett rundt hjørnet. Hamar er stedet man bør være i perioden 9. – 11. mars 2016. Her arrangeres Veterinærdagene. Det deltar vanligvis rundt 500 mennesker på denne årlige samlingsarenaen. Vi skal være stolte av det med tanke på at vi er en forening med omkring 2 250 yrkesaktive medlemmer. Vi vet at veterinærer generelt er gode på etterutdanning og kompetanseheving. I år kommer mange profesjonelle forelesere som tar opp meget aktuelle faglige temaer. Men det er ikke bare det faglige som står i fokus. Det sosiale ved et slikt arrangement er minst like viktig.

Veterinærforeningens pensjonister, DNV-P, organiserer for første gang et eget kurs under Veterinærdagene. De har invitert fylkesmann og tidligere finansminister Sigbjørn Johnsen til å holde foredrag på torsdagen. Temaet er høyaktuelt: "Hva og hvordan kan havbruk og landbruk lære av hverandre." Foredraget er selvfølgelig åpent for alle. Jeg gleder meg til å treffe dere alle under Veterinærdagene. Vi sees på Hamar!

* For å lese mer om det som har skjedd siden sist, se presidentens hjørne lenger bak i denne utgaven.

Din leverandør av legemidler og handelsvarer til dyr

Med over 25 års erfaring er VESO apotek veterinærens foretrukne totalleverandør av legemidler, vaksiner og handelsvarer.

Ta kontakt så hjelper vi deg med vaksiner og flåttmiddel til sau.

Vi fører Covexin 8, Ovivac P og Tribovax.

Besøk oss på www.vesoapotek.no

Ullevålsveien 68 • Pb 300 Sentrum • 0103 Oslo Tlf 22 96 11 00 • Fax 22 96 11 11

Steinar Tessem
Redaktør i
Norsk veterinærtidsskrift

Veterinærer som tar samfunnsansvar styrker omdømmet

Påstanden i overskriften kan synes vanskelig å dokumentere. En naturlig forklaring på det er at omdømme er et av verdens mest kjente og samtidig minst forståtte, uhåndgripelige verdier. Dette siste ble slått fast på et frokostseminar nylig i Oslo i regi av ReputationInc, et konsulentselskap som gir råd om hvordan bygge et godt omdømme.

I næringslivet handler omdømme gjerne om summen av forventninger omgivelsene har til en bedrifts produkter, tjenester og aktiviteter. Hvordan en bedrifts ledelse og ansatte oppfører seg er også med å forme omdømmet.

Veterinærer her til lands har vært opptatt av omdømme, samfunnsengasjement og ansvar fra før Den norske veterinærforening kom på banen i 1888. Den gang for snart 130 år siden spilte nok hensynet til intern kollegialitet en avgjørende rolle i omdømmearbeidet. I Veterinærforeningens profesjonsetiske retningslinjer fra 2010 slås det fast at moderne yrkesetiske regler i større grad kjennetegnes av plikter overfor klienter og et klart samfunnsperspektiv. Hensynet til intern kollegialitet betyr mindre nå.

Samfunnsperspektivet kommer tydelig frem i portrettintervjuet med professor Trygve T. Poppe i denne utgaven. «Myndighetene bør skjerpe kravene til oppdrettsnæringen,» sier Poppe. Han er en våre fremste fagfolk på fiskehelse og fiskevelferd med mer enn 35 års erfaring fra feltarbeid, forskning og undervisning på disse områdene. Han er også kjent som en sterk kritiker av oppdrettsnæringens svake sider og etterlyser et større samfunnsmessig engasjement fra veterinærene.

Bevissthet er viktig dersom det oppstår krysspess i en bedrift eller etat når folk engasjerer seg og kommer med utspill om kritikkverdige forhold. Krysspesset må håndteres på en profesjonell måte. Poppe mener dette gjelder veterinærer generelt og ikke bare de som er knyttet til oppdrettsnæringen.

Han understreker at fiskeoppdrett er en fremtidsnæring. Han mener vi har alle forutsetninger til å drive oppdrett på en bærekraftig og miljøvennlig måte langs norskekysten. Med dagens høye dødelighet og rundt fem milliarder kroner i utgifter til bekjempelse av lakselus, er det fortsatt en lang vei å gå til en sykdomsfri næring, sier han.

På veien dit er det nyttig å ha lover og retningslinjer å støtte seg til. Veterinærforeningens lover er tydelige når det gjelder ansvar og samfunnsengasjement. I verdi-grunnlaget står det at medlemmer «utviser generelt samfunnsengasjement og fremmer hygienisk og etisk matvareproduksjon» og «utviser ansvar for dyrenes helse og velferd.» I de profesjonsetiske retningslinjene heter det om veterinæren og samfunnet: «Veterinæren engasjerer seg i den offentlige debatt omkring veterinærmedisinske spørsmål og gir saklig informasjon forenlig med vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap.»

Det er bare å kopiere Trygve T. Poppe. Samfunnsansvar styrker omdømmet.

Hemmeligheten bak en vellykket vektreduksjon er å ikke føle sult

Bak suksessen står fôret SATIETY som gir god metthetsfølelse

I verdens største program for vektreduksjon*, gikk 97 % av kjæledyrene ned i vekt med ROYAL CANIN® Satiety, og i 81 % av tilfellene uten å føle sult.**

- En sammensetning av fibre som fremmer følelsen av metthet³
- Reduserer tigging og gjør det slik lettere for eieren å følge programmet^{2,3}
- Høyt proteininnhold som vedlikeholder muskelmassen¹
- Effektiv hjelp til å nå og vedlikeholde en sunn vekt^{1,2,4,5}

1. German AJ et al. A high protein, high fibre diet improves weight loss in obese dogs. The Veterinary Journal 183 (2010) 294-297. 2. Bissot T et al. Novel dietary strategies can improve the outcome of weight loss programmes in obese client-owned cats. Journal of Feline Medicine and Surgery (2010) 12, 104-112. 3. Weber M, Bissot T, Servet E, Sergheraert R, Biourge V, and German AJ. A high protein, high fiber diet designed for weight loss improves satiety in dogs. J Vet Intern Med 2007;21:1203-1208. 4. German AJ et al. Low-maintenance energy requirements of obese dogs after weight loss. British Journal of Nutrition (2011), 106, S93-S96. 5. German AJ et al. Long term follow-up after weight management in obese dogs: The role of diet in preventing regain. The Veterinary Journal, Mai 2011.

* Program for vektreduksjon gjennomført med 1 325 hunder og katter i 2015. Intern data hos ROYAL CANIN®.

** Prosentandel av katter og hunder med stabil eller redusert poengsum for tigging etter tre måneder sammenlignet med normalen.

Reduserer
tigging
– vitenskapelig
bevist!

www.royalcanin.no

Veterinærer i media

Avler fram morgendagens kyr

Foto: Jyllene: Gisle Bjørnby

Veterinær og professor Olav Reksen ved NMBU Veterinærhøgskolen forsker på hvordan storfe kan tilpasse seg moderne landbruksdrift. Han studerer effekten for har på helse og reproduksjon hos storfe.

- For å drive mer miljøvennlig melk- og kjøttproduksjonen må man overvåke dyras helse, fôrøptak og velferd, sier Reksen. Dårlig helse, nedsatt reproduksjon og lav produksjon øker forurensningen per produsert enhet kjøtt og melk. Reksen mener vi må gjøre oss mer uavhengige av importerte proteinkilder ved å ta i bruk alternative fôrkilder og gjøre avlsmessige tilpasninger ved å redusere utslipp av klimagassen metan fra drøvtyggere.

Nationen, 18. januar 2016

Hvordan sikre et bærekraftig landbruk?

Veterinær og seniorforsker Aksel Bernhoft ved Veterinærinstituttet skriver i en kronikk på forskning.no at det er helt nødvendig å ha en mer bærekraftig landbruksutvikling og tenke mer helhetlig på utfordringene i kjølvannet av klimaendringene. Bernhoft mener vi står overfor miljømessige, økonomiske og sosiale utfordringer. Han er opptatt av at vi må ta bedre vare på dyrkbar jord. Bernhoft mener vi må drive bærekraftig jordbruk, finne alternative metoder for bekjempelse av smittsomme dyresykdommer og redusere bruken av pesticider og antibiotika for å redusere resistens.

Forskning.no, 14. januar 2016

økt laksepris og en svak krone. Trygve Poppe mener at næringen først må finne en løsning på luse- og sykdomsproblemene før produksjonen kan økes. Han tror lukkede merder er den eneste løsningen for å redusere smittefaren mellom anlegg i de norske fjordene. En mulighet er å flytte anleggene ut i åpen sjø. Det siste regner han med ikke vil skje med det første.

VG Pluss, 20. januar 2016

Landbruksministeren frykter økt resistens

Landbruksminister Jon Georg Dale (Frp) satte antibiotikaresistens på dagsorden under et møte i Berlin i januar der landbruksministre fra 65 land deltok. En av sakene han tok opp var at veterinærer i mange land tjener penger på salg av antibiotika til bønder. Frykten er at det vil føre til økt forbruk og dermed økt resistens. Her i Norge er det kun apotekene som har lov å selge legemidler til bønder som driver matproduksjon.

Veterinær Kari Grave ved Veterinærinstituttet i Oslo er enig med Dale i at det er betenkelig at veterinærer kan tjene penger på å selge antibiotika til bønder. En annen uheldig

Foto: Jyllene: Privat

Veterinær Trygve T. Poppe slår alarm

Poppe, til daglig professor ved NMBU Veterinærhøgskolen, mener det har blitt for mange oppdrettsanlegg i de norske fjordene og at dette har ført til de luse- og sykdomsproblemene som næringen nå sliter med. Oppdrettsnæringen er ute av kontroll. - De må stoppe opp og sørge for bærekraft, sier Trygve Poppe. Sykdommer spres lett fordi anleggene står for tett. Veksten i omsetningen skyldes ikke økt produksjon, men

Foto: Jyllene: Veterinærinstituttet

- Multiresistens er ikke et problem Norge kan løse alene, det er et internasjonalt problem.

Ole-Herman Tronerud, Mattilsynet

praksis er at dyr rutinemessig medisineres på et preventivt grunnlag. Grave har i flere år jobbet med å få på plass overvåkning av antibiotikaforbruket til husdyr i hele EU og EØS. Noen land som Nederland har jobbet mye for å redusere forbruket (opptil 50 % i løpet av 4-5 år) noe som viser at det er potensial for å få redusert forbruket.

Veterinær Ole-Herman Tronerud i Mattil-synet mener også at det bidrar til økt forbruk når veterinærer kan tjene penger på antibiotikasalgs til bønder.

- Multiresistens er ikke et problem Norge kan løse alene, det er et internasjonalt problem, sier Tronerud.

Dagens Næringsliv, 23. januar 2016

Veterinærer advarer mot fedme hos hunder

President i Veterinærforeningen, Torill Moseng, sier at fedme er et økende problem blant hunder og at det er et av de største dyrevelferdsproblemene i den vestlige verden. Veterinærforeningen tar den økte vektkurven hos hunder svært alvorlig og understreker at det kan være dyremishandling om hunden blir for tykk. Torill Moseng får støtte fra Ann Margaret Grøndahl, vet-

erinær og leder ved Institutt for sports- og familiedyrmedisin ved NMBU Veterinærhøgskolen. Hun mener årsaken til overvekt er for lite aktivitet og for lett tilgang på mat på grunn av høy velferd. Kjæledyrene adopterer vår livsstil. Er eier passiv, blir hunden også passiv. Hovedårsaken til overvekt, mener veterinær Trude Mostue, er at vi menneskelig-gjør hunden. Hun sier vi må se hunden som en egen dyreart som har behov for et annet aktivitets- og ernæringsbehov.

Marthe F. Aamodt viser til sin tidligere publiserte studie i Norsk veterinærtidsskrift (2013) hvor det kom frem at eiere ofte undervurderer hundens overvekt og at det er knyttet til hundeholdet.

VG, 25. januar 2016

Frauke Becher

Foto: iStockphoto

89% høyere vektøkning med enterodrasjerte pankreasenzymmer

Selges kun gjennom veterinær

100% DEDICATED TO THE INDEPENDENT VETERINARY PRACTICE

VetPlus® A Global Leader in Veterinary Nutraceuticals

Distributør Akselsens Agenturer A/S,
Ravnsborgveien 31, 1395 Hvalstad
T: 66 98 60 40 E-post: post@aksvet.no

Virker akupunktur på dyr?

Jeg viser til Arnemo og Skjervens kronikk om akupunktur i Norsk veterinærtidsskrift nr. 8/2015 (1). Jeg er veterinær, og har i tillegg seks års akupunktur-utdannelse. Jeg har arbeidet med akupunktur både på dyr og mennesker i 15 år.

Da jeg begynte min akupunkturutdannelse, hadde foreleserne våre, som også var veterinærer, et råd til alle studentene: "Legg alt dere kan om veterinærmedisin på hylla, og start denne reisen inn i et helt annet tankesett med blanke ark. Når dere har fullført eksamen, kan dere ta den gamle lærdommen ned igjen." Jeg fulgte rådet, og fikk med det øynene opp for et annet medisinsk univers der den holistiske tankegangen står helt sentralt. Pasienten er en helhet, og hver pasients symptom-bilde er unikt.

Mine kollegers kritikk og konklusjon om akupunkturens manglende dokumenterte virkning bygger på det vestlig medisinske prinsipp om at "samme symptom behandles likt, uansett individ". Et enkelt, og dermed forenklet eksempel, er behandling av hodepine. I vestlig medisin kan man ta en gruppe pasienter med hodepine, gi dem samme dose Ibux, se hvor mange som får symptomlindring og dermed finne ut hvor effektivt medikamentet er mot hodepine. For at et slikt forsøk skal godkjennes av "The establishment" innenfor medisinsk forskning, må man følge bestemte retningslinjer. Problemet som oppstår når man bruker tradisjonell kinesisk medisin mot samme plage er at hodepine for det første ikke er en diagnose, men et symptom. For det andre er symptomet bare ett av flere. Gjennom en undersøkelse forsøker akupunktøren å kartlegge alle symptomene, og lage et "bilde" av den enkelte pasient. I en pasientgruppe med hodepine kan man altså ha mange forskjellige diagnoser – og disse må behandles helt forskjellig. Hvis de ble behandlet helt likt, altså med samme type "Ibux i nåleform", ville det bety at mange ikke fikk hodepinebehandling, fordi det standardiserte punktvalget ikke hadde noe med den enkelte pasients hodepine å gjøre i det hele tatt. Det er altså en grunnleggende motsetning mellom Vestens etablerte forsøkskriterier og tenkemåten i holistisk medisin, herunder akupunktur. Jeg tror at dette er hovedårsaken til at det er så vanskelig å få til "godkjente", kontrollerte forsøk innenfor akupunktur. Mitt inntrykk er likevel at det finnes en del "godkjent" litteratur på området, men jeg har ikke kompetanse til å bedømme hva som er innenfor de vestlig medisinske forsøksrammene, slik mine kolleger Arnemo og Skjerve har.

Utfordringen er å finne et "forsøkssystem" for holistisk medisin som er tilpasset dens natur, slik man har gjort med medisinen i vår del av verden. Man bør være åpen for at vestlig medisinsk tenkemåte kanskje ikke er den eneste sannhet. Mennesket er i sin natur skeptisk til annerledes tenkende. Vestlig medisinsk etablerte sannheter og systemer dominerer i vår del av verden. Når annet tankegods ikke passer inn i disse rammene, må det være lov å spørre seg om det er rammene, og ikke tankene, som er for snevre. Å hevde at man har monopol på sannheten, synes jeg er en holdning som hører middelalderen til.

Mulige interessekonflikter

Ingen oppgitte

Katrine Kirkhorn

Veterinær og akupunktør

Referanser

Arnemo JM, Skjerve E.: Virker akupunktur på dyr? Nor Vet Tidsskr 2015; 127: 570-1.

Tilsvar: Akupunktur virker fortsatt ikke

Katrine Kirkhorn (1) har synspunkter på vårt innlegg om akupunktur (2). Tidligere har vi svart på kommentarer fra Gry Jæger og Are Thoresen (3-5). I vårt første innlegg etterlyste vi vitenskapelig dokumentasjon på at akupunktur på dyr har en effekt ut over placebo. Det har så langt ikke kommet. «Behandling» av dyr med akupunktur er derfor uetisk så lenge den ikke har dokumentert effekt. Vi har etterlyst et standpunkt fra Veterinærforeningen i saken, men dette dreier seg om en prinsipiell tilnærming til vår profesjonsrolle og ikke at Veterinærforeningen skal ta avstand fra akupunktur.

Denne diskusjonen handler ikke om hvem som har lengst eller mest erfaring med å utøve akupunktur, men om vi skal ha en evidensbasert tilnærming til veterinærmedisinske behandlingsformer. Vår historie er full av feilbehandlinger som har vært basert på subjektive erfaringer. Dersom vi aksepterer alternativ medisin som en del av vår profesjon, sier vi samtidig ja til homeopati

som jo er ren humbug. Vi mener at alle behandlinger og behandlingsprinsipper skal kunne underlegges empirisk utprøving. Uten dette prinsippet er vi i ferd med å gjeninnføre kvakksalveriet.

Kirkhorn inviterer til en reise inn i et annet medisinsk univers. Dette er nettopp kjernen i problemstillingen; man skal altså «forstå» noe som ikke lar seg sannsynliggjøre med de vitenskapelige metoder vi i dag har til rådighet. Denne esoteriske reisen kalles fremdeles metafysikk («ikke-vitenskap»). En trenger ikke tro at Snåsamannen har helbredende evner selv om han er en hyggelig og klok kar.

Vi konkluderer med at akupunktur fortsatt ikke virker.

Mulige interessekonflikter

Ingen oppgitte

Referanser

1. Kirkhorn K. Virker akupunktur på dyr? Norsk Veterinærtidsskrift 2016; 128: 78.
2. Arnemo JM, Skjerve E. Virker akupunktur på dyr? Norsk Veterinærtidsskrift 2015; 127: 570-1.
3. Skjerve E, Arnemo JM. Virker akupunktur på dyr? Norsk Veterinærtidsskrift 2016; 128: 12.
4. Jæger G. Virker akupunktur på dyr? Norsk Veterinærtidsskrift 2016; 128: 9.
5. Thoresen A. Virker akupunktur på dyr? Norsk Veterinærtidsskrift 2016; 128: 11.

Eystein Skjerve

Professor, dr.scient, Dipl. ECVPH
NMBU Veterinærhøgskolen

Jon M. Arnemo

Professor, dr.med.vet., Dipl. ECZM
Høgskolen i Hedmark & Sveriges lantbruksuniversitet

Vi er stolte av å presentere noen av våre spesialister. Sammen skaper vi fremtidens veterinærmedisin!

ANNE LINE MELTZER
AniCura Dyreklinikk Drammen
Spesialkompetanse i sykdommer
hos hund og katt, steg 1

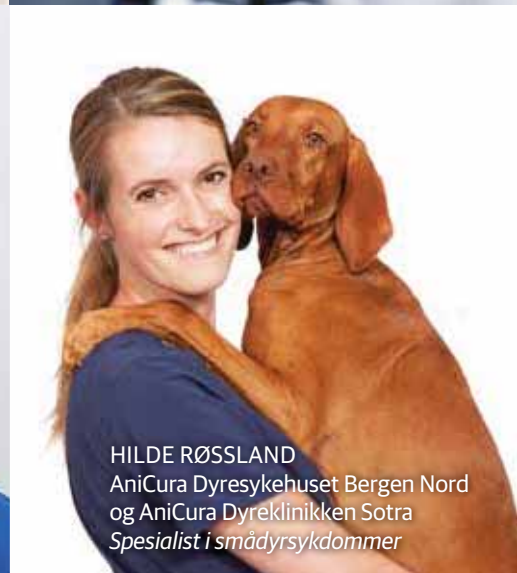
BJØRG SIRI SVENDSEN
AniCura Dyreklinikk Sørlandet
Spesialist i hestesykdommer

CHRISTINA S. THOMSEN
AniCura Dyresykehuset Bergen Nord
Diplomate DipECVS

BABETTE BADDAKY
AniCura Dyresykehus Oslo
Steg 2 spesialist dermatologi

HILDE RØSSLAND
AniCura Dyresykehuset Bergen Nord
og AniCura Dyreklinikken Sotra
Spesialist i smådyrsykdommer

KLARA BERTHELTSEN
AniCura Dyreklinikk Drammen
Spesialist i smådyrsykdommer

GRY ØYE
AniCura Dyresykehuset Bergen Sør
Spesialist i smådyrsykdommer

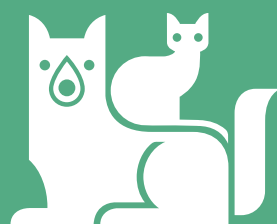

SILVIA JAUERNIG
AniCura Dyresykehus Oslo
Diplomate DipECVS

STEIN ISTRE THORESEN
Veterinærmedisinsk kvalitets- og
utviklingssjef AniCura Group
Diplomate ECVCP og ECVIM-CA

AniCura

Dyretragedier

En dyretragedie er alvorlig enten det dreier seg om ett eller flere dyr. Den saken som nylig har vært oppe til behandling ved Namdal tingrett og omfatter vanstell av 92 storfe har groteske dimensjoner. Det forundrer derfor ikke at dommen er anket når det gjelder straffeutmåling. Forbrytelser på dette nivå er ikke bare et overgrep mot dyr og dyrevelferd, men er også et anslag mot verdier i vår kulturarv, der vi alle har et kollektivt ansvar.

Det positive er at det i etterkant av denne tragedien er tatt skritt for å etablere en form for beredskap med sikte på å hindre slike situasjoner, gjennom et formalisert samarbeid mellom næringsinteresser, tilsynsmyndighet og andre berørte organer.

I denne forbindelse kan det være grunn til å minne om at det allerede 1983, på initiativ fra Veterinærforeningen ble nedsatt et kontaktorgan for dyrevern og dyrevelferd for produksjonsdyr, med representanter fra veterinærforeningen og produsentorganisasjonene ved Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Intensjonen den gang var i samsvar med hva det ifølge opplysninger også nå legges opp til, å etablere et informasjons- og sikkerhetsnett for å forebygge dyretragedier knyttet til produksjonsdyr.

Dette kontaktorganet fikk aldri den betydning det var tiltenkt. At intensjonene om bedre vern av produksjonsdyr den gang ikke fikk en bedre oppfølging, og at Veterinærforeningen (av alle!) avvirket sitt engasjement i saken 1988, tjener organisasjonen(e) til liten ære.

Jeg gjengir gjerne deler av min kommentar i Norsk veterinærtidsskrift til sentralstyrets vedtak den gang, da kommentaren synes å ha fortsatt gyldighet:

«At sentralstyret har bemannet utvalget med medlemmer som ikke har forstått betydningen av sitt mandat kan forklare at utvalget ikke har fungert siste periode, men kan ikke aksepteres som begrunnelse for å legge det ned. Jeg gremmes.»

Jeg gremmes fortsatt. Flere med meg kan ha grunn til det.

Mulige interessekonflikter

Ingen oppgitte.

Arnt Minsaas

Tidligere ordfører i representantskapet (1969-80) og president i Veterinærforeningen (1981-6)

Hepacyl

Ny, effektiv klinisk ernæringsstøtte av leveren ved påkjent leverfunksjon. En unik kombinasjon av en rekke dokumenterte hepatoprotektive næringsstoffer.

Ernæringsmessig hepatoproteksjon bidrar til å:
Tilføre naturlige metyldonorer, opprettholde folat /metionincyklus, motvirke oksidativt stress, øke glutatinnmengde, øke galleflyt og utskillelse, immunmodulere, (antiinflammatorisk, anti-profilerativt, proapoptotisk), samt motvirke fettlever og opprettholde nivå av essensielle kofaktorer.

For mer utfyllende informasjon om Hepacyl besøk lifeline.no

Kontaktinformasjon Lifeline: 22 07 19 40 post@lifeline.no

Livsløp, helse og sunnhet i et faglig perspektiv

Sustainable Performance

AQUAVAC®

PD7

PD- og multivaksine i ett stikk

7 komponenter i én injeksjon

Aquavac PD7 vet. «MSD Animal Health» Vaksine til fisk. ATCvet-nr.: QI10A L- INJEKSJONSVÆSKE, emulsjon til atlantisk laks: 1 dose (0,1 ml) inneh.: Inaktivert SPDV (Salmon pancreas disease virus) stamme F93-125 $\geq 75\%$ RPP, inaktivert, infeksjøs pankreasnekrosevirus (IPNV) serotype Sp $\geq 1,5$ ELISA-enheter, inaktivert Aeromonas salmonicida subsp. salmonicida $\geq 10,7$ log₂ ELISA-enheter, inaktivert Vibrio salmonicida ≥ 90 RPS, inaktivert Vibrio anguillarum serotype O1 ≥ 75 RPS, inaktivert Vibrio anguillarum serotype O2a ≥ 75 RPS, inaktivert Moritella viscosa $\geq 5,8$ log₂ ELISA-enheter. Adjuvans: Parafin, lett flytende. **Egenskaper:** Klassifisering: Inaktivert virus- og bakterievaksine. Virkningsmekanisme: Stimulerer til aktiv immunitet mot pankreassykdom, infeksjøs pankreasnekrose, furunkulose, kaldtvannsvibriose, vibriose og vintersår. Begynnende immunitet: 500 døgnggrader etter vaksinerings for de bakterielle antigenene og SPDV, og 608 døgnggrader etter vaksinerings med IPNV. Varighet av immunitet: Minst 18 måneder for de bakterielle antigenene. Minst 16 måneder for SPDV. Ikke dokumentert for IPNV. **Indikasjoner:** Aktiv immunisering av atlantisk laks for å redusere kliniske symptomer, virusutskillelse og dødelighet forårsaket av infeksjoner med SPDV (pankreassykdom), og for å redusere kliniske symptomer og dødelighet forårsaket av infeksjoner med IPNV (infeksjøs pankreasnekrose), Aeromonas salmonicida subsp. salmonicida (furunkulose), Vibrio salmonicida (kaldtvannsvibriose), Vibrio anguillarum serotype O1 og O2a (vibriose) og Moritella viscosa (vintersår). **Bivirkninger:** Oljeadjuvanser øker risikoen for bivirkninger etter vaksinerings i form av sammenvoksinger og pigmenteringer i bukhulen. Vanligvis sees moderate forandringer som kan fjernes manuelt, og som normalt ikke medfører nedklassing ved slakt. Forandringene har typisk et gjennomsnitt på Spielberg score ≤ 2 , med en spredning i enkeltfisk fra 1-3. Mer omfattende forandringer (Spielberg score 4) kan forekomme, normalt hos $<3\%$ av vaksinert populasjon. Vaksinasjon kan gi redusert appetitt den første tiden etter vaksinerings. **Forsiktighetsregler:** Skal ikke brukes til syk eller svekket fisk, fisk som får medisinsk behandling eller på fisk som er under smoltifisering. Vaksinerings skal ikke skje ved temperaturer $<2,5^{\circ}\text{C}$ eller $>17^{\circ}\text{C}$. Vaksinerings ved høye vanntemperaturer ($\geq 17^{\circ}\text{C}$) eller av fisk under anbefalt vekt kan gi flere lokale reaksjoner. Feil vaksinerings, stress eller dårlig hygiene kan gi flere bivirkninger. Personlig beskyttelsesutstyr som kanylebøyle bør brukes ved håndtering av preparatet. Ved utilsiktet egeninjeksjon, søk straks legehjelp og vis legen pakningsvedlegget eller etiketten. **Drektighet/Laktasjon:** Fertilitet: Skal ikke brukes til stamfisk da mulig innvirkning på gyteevnen ikke er undersøkt. **Dosering:** 0,1 ml pr. fisk >30 g. Fisken skal sultes i minst 2 døgner og bedøves før vaksinerings. **Administrering:** Rist flasken godt før bruk. Kanyllelengde og -diameter skal tilpasses fiskens størrelse. Injiseres intraperitonealt langs midtlinjen, ca. 1 bukfinnelengde foran bukfinnens basis. Påse at dosen er deponert i bukhulen før kanylen trekkes ut. Se pakningsvedlegg. **Overdosering/Forgiftning:** Overdose kan gi flere lokale reaksjoner. **Tilbakeholdelsestider:** 0 døgnggrader. **Oppbevaring og holdbarhet:** Oppbevares og transporteres nedkjølt ($2-8^{\circ}\text{C}$). Skal ikke fryses. Skal brukes innen samme dag etter anbrudd av indre emballasje. **Pakninger:** Injeksjonsvæske: Til atlantisk laks: 500 ml (plastflaske) 193107. Sist endret: 22.12.2015

I samme badekar

Norskekysten kan på mange måter sammenlignes med et lengdestrøms-badekar som vi alle kan bade i. Bading i felles badestamp kan være trivelig, men vi blir betenkte hvis den som sitter ved siden av oss viser sterkt avvikende adferd. Vårt eget basseng har vi til en viss grad kontroll over, det kan fort bli vanskeligere når naboen begynner å bade i samme basseng, spesielt når vi ikke føler oss sikre på naboen holdninger, adferdsmønster og sykdomstilstand.

Innledning

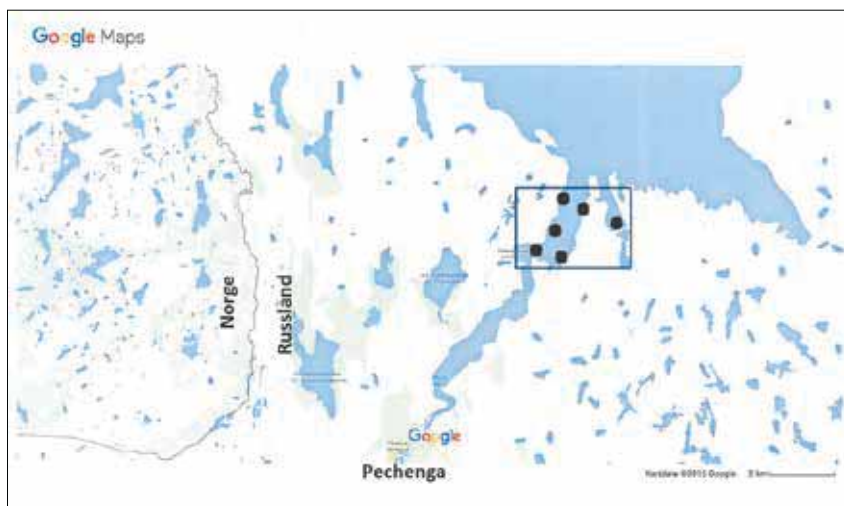
Bakgrunnen for ovenstående refleksjoner er rapporter og medieoppslag i nettavisen Barents Observer (fra høsten 2015: The Independent Barents Observer). Dette nettstedet er uavhengig og upolitisk og fokuserer først og fremst på politiske, økologiske, samfunnsmessige, næringsmessige og arktisrelaterte forhold på Nordkalotten (de nordlige delene av Russland, Finland, Sverige og Norge). Høsten 2015 var det flere store oppslag om fiskehelsesituasjonen på Kola-halvøya (Murmansk oblast). Foranledningen var sykdom og massedød på villaks i elvene på Kola-halvøya og høy dødelighet i oppdrettsanlegg, blant annet i Pechenga-fjorden nær grensen til Norge.

Situasjonsbeskrivelsen nedenfor er for en stor del basert på informasjon fra dette nettstedet, men også fra andre kilder, bl.a. oversatte nyhetsbulletiner fra det russiske fiskeridepartementet og fra «Murmansk regional

station for animal diseases control». Det er ikke lett å kvalitetssikre disse opplysningene, blant annet fordi de aktuelle oppdrettsanleggene er lokalisert inne i strengt bevoktede militære områder. Det er derfor grunn til å presisere at innlegget er basert på tilgjengelig informasjon fra kildene nevnt ovenfor.

Sykdom på vill laks

I midten av august 2015 ble det rapportert om omfattende sykdomsutbrudd og høy dødelighet av vill laks på gytevandring i flere elver på Kola-halvøya. Klinisk manifesterte utbruddene seg i form av omfattende hvite belegninger i huden, av russiske veterinærmyndigheter diagnostisert til å være *Saprolegnia* spp. som også er en velkjent opportunist i norske oppdretts- og kultiveringsanlegg og hos villfisk. I de fleste tilfeller er det sykdomsproblemer, stress og kjønnsmodning som er underliggende årsaker til den sekundære *Saprolegnia*-infeksjonen. Russiske veterinærmyndigheter antydte at hudsykdommen ulcerativ dermal nekrose (UDN) var årsaken og at spesielt lave vanntemperaturer sommeren 2015 var utløsende årsak. Organprøver fra fem syke laks fra elvene Kola og Tuloma nær Murmansk ble også sendt inn til Veterinærinstituttet i Oslo fra «Murmansk regional station for animal diseases control». Prøveuttaket var ikke optimalt, men det ble påvist forandringer forenlige med UDN på 2 fisker. Elvene på Kola er

Kartutsnittet viser Pechengafjorden i forhold til grensen mot Norge. Lokaliseringen av oppdrettsanlegg er markert med svarte punkter.
Kilde: Google Maps 2015.

verdenskjente sportsfiskedestinasjoner som betyr mye for økonomien i regionen. Flere av elvene på Kola ble stengt for fiske på grunn av den omfattende dødeligheten og det er nedsatt en kommisjon som skal utrede mulige årsaker og tiltak. Ulike miljøorganisasjoner har antydnet en mulig sammenheng mellom dødeligheten i elvene og store sykdomsproblemer og høy dødelighet i oppdrettsanlegg i regionen. Dette tilbakevises imidlertid av oppdrettselskapet Ruskie More som påpeker at de har full kontroll med helsesituasjonen i oppdrettsanleggene i regionen.

Sykdom på oppdrettslaks

Utsagnet fra oppdrettselskapet står i skarp kontrast til den informasjon som har fremkommet gjennom nyhetsoppslag i Barents Observer og etter hvert også andre kilder:

I Pechengafjorden (Petsjenga, Petsamo) har selskapene Russkoye More (Russian aquaculture) og Russky Losos (Russian salmon) drevet oppdrettsvirksomhet i flere år. Selskapene eies av oligarkene Gleb Frank og Maksim Vorobyov som har nære forbindelser til oligarken Gennady Timchenko og guvernøren i Moskva fylke, Andrey Vorobyov. Anleggene produserte frem til 2014 bare regnbueørret. Virksomheten ble så betydelig utvidet og det ble satset stort på laks for det russiske markedet. Utstyr, fôr og smolt ble kjøpt fra Norge og drift etablert på mange lokaliteter i Pechengafjorden og en arm av denne. Sattelittfoto (Google maps) tatt i 2015 viser 6 lokaliteter med til sammen ca. 150 merder på et område som knapt er større enn Bergen havn. Lokalitetene har til dels svært mange merder koplet sammen, en av dem så mange som 34 merder. Det er med andre ord snakk om en meget stor konsentrasjon av fisk på et meget begrenset område. Våren 2015 brøt det ut sykdom ledsaget av høy dødelighet på anleggene, noe som eskalerte utover høsten 2015.

I september ble det rapportert fra flere steder i Murmanskregionen at det ulovlig ble dumpet store mengder råttan laks i åpne landdeponier. Noe av dette ble også forsøkt brent i deponiene, bl.a. i Nikel, Teriberka, Murmaschi og Molochny. Opphavet til denne fisken var en stund ukjent, men det ble etter hvert klart at dette var tale om død fisk fra oppdrettsanleggene i regionen. I noe av den dumpede fisken ble det påvist svært høye nivåer av fenol. Oppdrettselskapet benekter enhver form for bruk av fenol på levende eller død fisk og saken skal være under etterforskning.

Årsakene til dødeligheten i anleggene later til å være en blanding av en rekke velkjente fiskesykdommer som vi også er godt kjent med i Norge. Ved Veterinærinstituttet i Harstad er det mottatt en del materiale fra Kola og en rekke sykdomstilstander er identifisert: Infeksiøs lakseanemi (ILA), pancreas disease (PD), hjerte- og skjelettmuskelbetennelse (HSMB), kardio-

myopatisyndrom (CMS), infeksiøs pankreasnekrose (IPN), infeksjoner med flexibakterier, parvicapsulose (infeksjon med *Parvicapsula pseudobranchialis*) og lakselus (*Lepeophtheirus salmonis*). Norsk fiskehelsepersonell som har hatt tilsyn i anleggene opplyser at både lakselus og parvicapsulose opptrådte som meget omfattende og aggressive angrep. Flere nøter var i ferd med å synke på grunn av store mengder død fisk på bunnen av merdene og trykket ble lettet ved å skjære hull på nøtene slik at død fisk sank til bunns. Denne praksisen medførte at et ukjent antall levende (og sykt!) fisk rømte. Det er hevdet blant lokale miljøvernere at det var dobbelt så mye fisk i anleggene som det de var dimensjonert for. Russiske fiskerimyndigheter rapporterer at ca. 20 000 tonn laks døde i løpet av 2015. Det ene selskapet (Russian Salmon) er nå konkurs og det andre økonomisk sterkt svekket etter alle problemene i 2015. Selskapene selv hevder at årsaken til problemene er sykdommer introdusert med den innkjøpte norske smolten. Deler av områdene er nå brakklagt av myndighetene etter at det har vært drevet oppdrett på lokalitetene uavbrutt gjennom mange år uten avbrekk.

Regelverket på russisk side er utvilsomt mangelfullt sammenliknet med det norske, noe som utvilsomt har bidratt i negativ retning. Russiske myndigheter arbeider nå med dette for å forebygge tilsvarende problemer i fremtiden. Til tross for en noe anspent situasjon mellom Russland og Vesten, er det gode relasjoner mellom russiske og norske veterinærmyndigheter. Gjennom Barentssekretariatet (Utenriksdepartementet) er det etablert et samarbeid, blant annet med utveksling av forskere og informasjon.

Hva som videre vil skje i området er ikke kjent, men det er signalisert at Russian Aquaculture ønsker å reinvestere i oppdrettsnæringen og blant annet bygge eget smoltanlegg slik at man gjør seg uavhengig av smoltimport.

Refleksjoner

Hvis man skal oppsummere og reflektere over det som har skjedd på Kola i 2015 synes det klart at man her står overfor en fiskehelsemessig kollaps av gigantiske dimensjoner. Det kan synes underlig at slikt kan skje all den tid alle som driver med fiskeoppdrett vet (eller bør vite) hva som hendte i Chile i 2008. Det som skjedde i Chile var varslet lang tid i forveien og var karakterisert som «an accident waiting to happen». I dette tilfellet har det ikke vært generasjonsskifter, ingen brakklegging og et særdeles stort antall fisk på et begrenset område har vært oppskriften på en katastrofe og man har påført oppdrettsnæringen i området et særdeles dubiøst rykte. Hvorvidt det er en sammenheng mellom dødeligheten på laks i elvene og problemene i oppdrettsnæringen er det ikke lett å mene noe om all den tid informasjon om det som har skjedd og det som er funnet/påvist er mangelfulle. Det som har skjedd på Kola er også en

nyttig påminnelse om hvilket potensiale sykdommer har for å ødelegge en biologisk produksjon.

Det som har skjedd er ikke bare et russisk anliggende. Pechenga-fjorden ligger bare 20 km fra grensen mot Norge og mulighetene for utveksling av smitte over grensen, både til vill fisk og oppdrettsfisk er store. Det er derfor all grunn til å overvåke helsesituasjonen både på vill fisk og oppdrettsfisk i Finnmark nøye i tiden fremover. Mattilsynet, veterinærmyndigheter og de etater som forvalter våre ville stammer av anadrom laksefisk har en viktig oppgave her. Heldigvis later det til at kyststrømmen i området stort sett går mot øst, noe som kan bidra til å redusere risikoen for smittespredning til Norge.

Et forhold som i utgangspunktet er helt uavhengig av det som er nevnt ovenfor, men som likevel ytterligere kan bidra til å øke smittepresset på norsk side, er økt skipstrafikk. Det er ventet en kraftig økning i skipstrafikken i området i forbindelse med at Nordøstpassasjen blir åpnet for alminnelig kommersiell skips- trafikk, og ballastvann og skip som vektorer for pato-

gener og fremmede organismer er velkjente problemstillinger som kan bidra til å «røre rundt i stampen». Forekomst av nye agens på fisken i dette området, vil kunne påvirke våre muligheter for eksport av egne sjøprodukter. Dersom ny og eksotisk smitte innføres til Norge, fra dette området, vil dette kunne medføre negative konsekvenser for egen eksport, slik man allerede ser i dag forhold til ILA og eksport av laks og regnbueørret.

Vi mener det er grunn til å anta at mye av det som har skjedd på Kola har «gått under radaren» i Norge og at det derfor er grunn til å rette oppmerksomheten mot de utfordringer som åpenbart finnes på Kola.

Trygve T. Poppe

Veterinærinstituttet, Oslo

Geir Bornø

Veterinærinstituttet, Harstad

Norsk veterinærtidsskrift 1970-1995 til salg

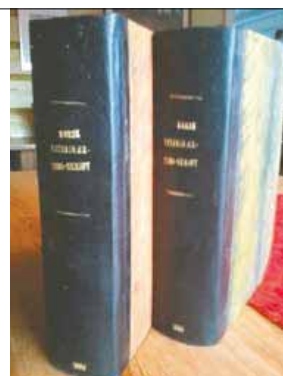
Solid innbinding med rygg i svart kunststoff med navn og år i gullskrift. 1970 og 73 mangler ryggskrift.

Årgangene er innbundne på same tid og i god stand.

Pris: kr 2 600,-.

Kontakt:

Gaute Elvesæter Helland, Liavegen 703, 2686 Lom. Tlf. 911 15 448

MAXIMUN – styrketrening av immunforsvaret

Kroppen utsettes daglig for angrep fra bakterier, virus og sopp. Alle kropp er avhengige av et godt naturlig immunforsvar for å overleve.

Maximun har en unik kombinasjon av naturlige virkestoffer som styrketrener immunforsvaret til å yte maksimalt.
Kan gis til alle arter!

For mer utfyllende informasjon om Maximun besøk lifeline.no

Kontaktinformasjon Lifeline: 22 07 19 40 post@lifeline.no

Livsløp, helse og sunnhet i et faglig perspektiv

VETERINARYTM HPM

EN NY GENERASJON AV ERNÆRING TIL HUND OG KATT

NYHET

Nå lanserer VIRBAC HØYPROTEINFÔRET
til hund og katt! Det første høypoteinfôret på
det Norske markedet!

www.virbac.no

Nysgjerrig på å få vite mer? Kontakt Virbac!

Shaping the future of animal health

Virbac

Nytt fra Helsetjenestene:

Redigert av Vibeke Tømmerberg

Helsegris – erfaringer fra oppstart med nytt elektronisk fagsystem

I november 2015 lanserte vi Helsegris på www.helsegris.animalia.no. Fra 1. januar 2016 er dette eneste verktøy for å utstede helsegris-attester og erstatter også HelseWeb for avlsbesetninger. Erfaringene så langt er gode, men som alltid ved nye systemer så oppdages enkelte feil og mangler først når systemet tas i bruk. Vi er glade for å få tilbakemeldinger om problemer dere eventuelt møter ved bruk av Helsegris.

Helsegris fungerer som en “dialog” mellom produsent og rådgivende veterinær. Begge må derfor være registrert i systemet for at det skal fungere. Produsenten sender forespørsel til “sin” veterinær om å bli rådgivende veterinær for besetningen, men er da avhengig av at veterinæren allerede er registrert i systemet. Produsenten legger inn opplysninger om sin besetning og disse danner grunnlaget for en “spesialsydd” besetningsjournal som veterinæren skal fylle ut under besetningsbesøket. Når veterinæren er ferdig med journalen sendes det melding til produsenten som får mulighet til å sjekke at opplysningene stemmer før han eller hun godkjenner journalen. På samme måte får veterinær melding når produsenten har laget Helseplan, og må godkjenne denne for at den skal være registrert i systemet. Helseplanen er produsentenes ansvar og beskriver rutiner i besetningen. Enkelte ting vil de

imidlertid trenge hjelp av veterinær til å fylle ut, som f.eks. vaksinasjonsrutiner. Dette gjøres enklest ved at produsenten forhåndsutfyller alt han eller hun kan, og at produsent og veterinær går gjennom resten sammen (innlogget som produsent) ved besetningsbesøket.

Kravene for å oppnå Helsegris-status er ikke endret. Du finner mer om disse på Helsetjenestens nettsider på www.animalia.no. Dersom det i journalen registreres forhold som ikke er forenelig med Helsegris-status vil det automatisk opprettes et avvik, og en frist for å rette avviket. Veterinæren må under avviket legge inn tiltak som skal utføres. Hovedregelen er at det skal utføres nytt besetningsbesøk for å se at tiltaket er utført og avviket kan lukkes. Dersom det er ønske om å rette opp i en allerede godkjent journal fordi det ble lagt inn feil eller fordi det gjelder mangler som ble rettet opp umiddelbart, vil veterinæren ha 24 timer angrerett i systemet. Dersom du trenger hjelp eller har innspill til oss så er du velkommen til å ta kontakt med brukerstøtte på e-post: helsegris@animalia.no eller telefon: 23 05 98 17 mandag til fredag 9-15.

Bente Fredriksen og Cathrine Hexeberg

Helsetjenesten for svin

Nyhetsbrev fra Helsetjenesten for sau

Vil du motta nyttig fagstoff om sauehelse rett i innboksen?

Helsetjenesten for sau sender jevnlig ut nyhetsbrev til veterinærer og sauebønder. Som abonnent på nyhetsbrevene får du blant annet informasjon om:

- Sjukdom og sjukdomsforebygging hos sau
- Oppdaterte anbefalinger om parasittbehandling
- Nyheter fra forskning på fagfeltet helse og velferd hos sau

Du kan melde deg på nyhetsbrevet ved å gå inn på www.animalia.no/sauenyhetsbrev

LEGEMIDDELNYTT

Legemidler til bier skal forskrives av veterinær

Bier regnes som matproduserende dyr. Alle legemidler til matproduserende dyr er reseptpliktige med mindre Legemiddelverket spesifikt har unntatt legemidlet fra reseptplikten (forskrift om legemidler § 7-5). Dette gjelder uansett om legemidlet har norsk markedsføringstillatelse eller ikke.

Det er vanlig å bruke organiske syrer ved behandling av parasitter og annen sykdom hos bier. Ved behandling av sykdom defineres organiske syrer som legemiddel.

Vær oppmerksom på:

- Oksalsyre, maursyre, eddiksyre og melkesyre er oppført i listen over tillatte substanser og kan brukes til honningbier (grenseverdiforskriften).
- Oksalsyre er godkjent til bier. Maursyre og melkesyre er godkjent til alle matproduserende dyr. Eddiksyre (E260) omfattes av den generelle oppføringen for substanser med E-nummer.
- Det er ikke satt numerisk MRL-verdi for noen av de organiske syrene. Det kan likevel være restriksjoner på når syrene kan brukes i produksjonssyklus.
- Ved bruk av legemidler med markedsførings-tillatelse i EØS-land skal du forholde deg til den tilbakeholdelsestiden som står på pakningen.

Det finnes ingen legemidler som er godkjent til behandling av bier i Norge. Veterinærer må derfor søke om spesielt godkjenningss fritak for legemidler som har markedsføringstillatelse i andre EØS-land.

Europeiske legemiddelmyndigheter har laget en oversikt over godkjente legemidler. Du kan lese mer på legemiddelverket.no/veterinarmedisin.

Humanlegemidler med godkjent veterinærindikasjon

Tidligere var det mulig å søke om markedsførings-tillatelse med indikasjon til både mennesker og dyr samtidig. Noen humanlegemidler har derfor også en godkjent veterinærindikasjon.

Den veterinære preparatomtalen for disse legemidlene har over en periode ikke vært tilgjengelig i Legemiddelverkets legemiddelsøk. Informasjon om human og veterinær bruk er nå lagt inn i samme dokument.

Følgende preparatomtaler er nå tilgjengelige på legemiddelverket.no/legemiddelsok:

- Pyrisept oppløsning
- Pyrisept salve
- Vibranord 10 mg/ml mikstur, suspensjon
- Weifapenin tabletter, filmdrasjert 400 mg og 650 mg
- Klyx (1 mg/ml) / (250 mg/ml) retalvæske, oppløsning

Flere preparatomtaler vil bli lagt ut fortløpende.

Endret tilbakeholdelsestid for Penovet 300 mg/ml injeksjon

Gammel tilbakeholdelsestid ved intramuskulær/subkutan behandling av gris var 14 døgn.

Ny tilbakeholdelsestid for gris: Slakt: 5 døgn

Tilbakeholdelsestidene for andre arter og intrauterin injeksjon er uforandret (slakt: 14 døgn, melk: 3 døgn, intrauterin injeksjon: 6 døgn)

Se legemiddelverket.no/tilbakeholdelsestider

Miljøpåvirkning av lakselusmidler

Det er behov for mer kunnskap om miljøpåvirkning av flubenzuroner. Fiskehelsepersonell bør derfor være forsiktige i sin forskrivningspraksis.

Havforskningsinstituttets risikovurdering fra 2014 viser at bruk av flubenzuroner bør begrenses utover det som står i preparatomtalen.

Det er spesielt viktig å:

- ikke behandle med flubenzuroner oftere enn hver sjette måned
- bare bruke flubenzuroner på anlegg som har god miljøstatus
- holde god avstand til rekefelt

Skalldyr, reker og sjøkreps eksponeres for flubenzuroner over tid, og ny kunnskap viser at reker er mer følsomme enn først antatt. Også andre organismer er sårbare.

Flubenzuroner har lang halveringstid og gjentatt bruk kan føre til forhøyede konsentrasjoner i sedimentet. God miljøstatus med høy forekomst av børstemark er viktig for å redusere konsentrasjonen. Fiskehelsepersonell bør derfor innhente informasjon fra oppdretter om miljøstatus ved anlegget.

Kombinasjon av flere lakselusmidler

Bruk av to eller flere legemidler i kombinasjon må skje med større varsomhet enn det som er vanlig i dag. Forskning viser at reker er mer følsomme for kombinasjon av legemidler enn når legemidlene blir gitt separat. Behandlingen kan påvirke andre arter i flere kilometers avstand så lenge som 24 timer etter utslipp.

Bruk av legemidler i kombinasjon forutsetter at det er tilstrekkelig dokumentasjon for slik bruk. Bruken skal være forsvarlig med hensyn til mattrygghet, fiskevelferd, resistensutvikling og miljøpåvirkning.

Nærings- og fiskeridepartementet har bedt Fiskeridirektoratet og Mattilsynet om tiltak rettet mot uforsvarlig bruk av flubenzuroner og kombinasjon av flere lakselusmidler. Mattilsynet vil følge opp dette i sin tilsynskampanje i 2016.

Henvendelser om formalinsøknader

Legemiddelverket får mange henvendelser og det er stor pågang av søknader om godkjenningssfritak for formalin. Vi innfører derfor telefontid for slike henvendelser. Har du spørsmål kan du ringe vårt sentralbord (22 89 77 00):

Mandag og fredag mellom kl. 08:00 og 15:45.

Godkjente legemidler til fisk

Du finner informasjon og oversikt over alle legemidler til fisk med markedsføringstillatelse i Norge på **legemiddelverket.no/fishmedicine**. Der finner du en liste for farmasøytiske legemidler og en liste for vaksiner.

Meld bivirkninger

Bivirkningsmeldinger er viktige bidrag i vårt arbeid med legemiddelovervåking. Det gir oss nyttig informasjon og ny kunnskap i den kontinuerlige nytte-risikovurderingen som gjøres av legemidler som er på markedet.

Som dyrehelsepersonell er du en viktig støttespiller ved å melde mistenkte bivirkninger til legemiddelmyndighetene og/eller legemiddelprodusentene.

Dine meldinger er viktige fordi:

- De kan gi signaler om nye og uventede bivirkninger
- De gir kunnskap slik at bruken av legemidler blir tryggest mulig

Bruk vårt meldeskjema på **legemiddelverket.no/veterinarmedisin**. Vi minner om at manglende effekt av behandling også regnes som bivirkning.

Informér dyreeiere om at de bør henvende seg til veterinær/fiskehelsebiolog dersom de har mistanke om at deres dyr har fått bivirkninger av et legemiddel.

NORSK VETERINÆRTIDSSKRIFT 2015

Utgitt av Den norske veterinærforening

REDAKTØR

Steinar Tessem

VETERINÆRMEDISINSK REDAKTØR

Stein Istre Thoresen

REDAKSJONSSEKRETÆR

Frauke Becher

FAGLIGE MEDARBEIDERE

Professor Kristian Ingebrigtsen

Professor Stein Istre Thoresen

Klinikkveterinær Sigrid Lykkjen

Professor Trygve T. Poppe

Professor Liv Marit Rørvik

Veterinær Helene Seljenes Dalum

Forsker Øystein Angen

127. årgang – Kursiv Media AS

Leder

■ Politisk leder

Barlie, L. Er vi gode kollegaer. 68

Moseng, M. Samhold gir slagkraft. 4

Moseng, T. Gode lønns- og arbeidsvilkår er avgjørende. 212

Moseng, T. Nye oppgaver for veterinærer i morgendagens arbeidsmarked. 368

Moseng, T. Veterinærens stemme. 624

Moseng, T. Målet er riktig antibiotikabruk. 542

Naas, K. Nye endringer i arbeidsmiljøloven. 132

Skadsem, TRO. MRSA i Rogaland. 460

Skjengen, C. Nye akvaveterinærer vil spille en nøkkelrolle. 288

■ Redaksjonell leder

Blakstad, E. EU på ville veier om homeopati. 214

Dalen, G. Refusjonsordning og skyssbåt. 370

Nordisk tema om antibiotikaresistens. 540

Tessem, S. Riktige priser og tjenester er viktig. 626

Tessem, S. Arbeidet med antibiotikaresistens blir stadig viktigere. 70

Tessem, S. Dyr, mennesker og samfunn. 290

Tessem, S. Gode bidragsyttere fortjener ros. 462

Tessem, S. Kunnskap og tradisjoner knytter oss sammen. 6

Tessem, S. Sykdomsutbrudd krever årvåkenhet, kunnskap og erfaring. 134

Fagartikkel

■ Akva

Karlsen C, Thorarinsson R, Wallace C, Midtlyng PJ. Beskyttelse mot vintersår forårsaket av *Moritella viscosa* etter vaksinerings av atlantisk laks med 6-komponentsvaksiner. 371

Speilberg LA, Erdal JJ, Kaurstad OK. Sedasjon reduserer laksons systemiske optak av lusemiddel. 380

■ Hest

Bøe KE, Mejdell CM, Jørgensen GHM. Hvordan holdes hester i Norge? 291

■ Produksjonsdyr

Grøndahl AM, Rørtveit R, Søli NE, Rootwelt V. Behandling av subklinisk mastitt hos melkeku – en litteraturstudie. 463

■ Smådyr

Engeland IV, Lium ER, Bernhoft A. Muggsoppforgiftning hos hund. 215

Rösslund H, Moe, L. Overførbare veneriske svulst påvist for første gang i Norge hos en hund importert fra Romania. 627

Informasjonsartikkel

Hektoen, H. Karriere- og jobbsituasjonen for doktorander fra Norges veterinærhøgskole. 71

■ Nordisk minitemanummer om antibiotikaresistens

Fransen, L. Norden inspirerer resten av Europa til restriktivt bruk av antibiotika. 543

Heikinheimo, A. One health approach needed to combat antimicrobial resistance. 550

Helin-Soilevaara, H. Joint nordic theme for the veterinary journals 2015. 554

Grönlund, U. God vårdhygienkvalitet allt viktigare inom modern smådjursjukvård. 559

Becher, F. Forbruket av antibiotika til dyr synker. 564

Nielsen, JP. Fornuftig anvendelse af antibiotika i svineproduktionen. 546

Wallander, M. Svensk antibiotikapolitik för hund och katt. 555

Fagaktuelt

Arnemo JM, Skjerve E. Virker akupunktur på dyr? 570

Arnemo, JM. Zoletil vet. og Zoletil forte vet. – feil i godkjente preparatomtaler. 476

Bugge, HP. Nye kollegahjelpere inviteres. 12
Ingebrigtsen K, Horsberg TE, Karlberg K. St. Blasius av Sebaste – martyr og helgen. 14

Krohg A, Bernhoft A, Kampen A. Vegsalforgiftning hos sau i Gudbrandsdalen. 82

Lundahl S, Hellestveit S. Erfaringer med forskningsprosjekt som differensiering. 472

Poppe P, Sørum H, Colquhoun D, Ingebrigtsen K. Gjeddepesten i 1923. 7

Poppe, T. Lakselusmøte. 576

Poppe, T. En lignelse. 21

Small, H. Hva kan veterinæren gjøre for å bremse en negativ utvikling? 566

Stein Istre Thoresen har permisjon fra NMBU Veterinærhøgskolen. 482

Østevik L, Haaland AH, Gunnes G, Ulstein TL. Her er diagnosen! 98

Østevik L, Haaland AH, Gunnes G, Ulstein TL. Hva er diagnosen? 78,86

Fagaktuelle

■ Aktuelle sykdomsutbrudd og diagnoser

Linaker ML, Bornø G, Mørk T, Tryland M, Haugum M, Wisløff H, Bang A, Mjølnes Ø, Bjørnstad ER, Gu J, Skjeldestad HR, Handeland K, Vikøren T, Maaland MG, Falk M, Oropeza-Moe M, Benestad SL, Moldal T, Sviland S, Bolme V. Aktuelle sykdomsutbrudd og diagnoser fra Veterinærinstituttet og Mattilsynet. Redigert av Tormod Mørk. 148

Valheim M, Christensen E, David B, Hanssen SA, Linaker ML, Alarcón M, Ålmo I, Skjelstad HR, Wisløff H, Hamnes IS, Tajet AHH, Maaland MG. Aktuelle sykdomsutbrudd og diagnoser fra Veterinærinstituttet og Mattilsynet. Redigert av Tormod Mørk. 394

Valheim M, Haugen AH, Breden KR, Neimanis A, Bjørnstad K, Kolbjørnsen Ø, Grøntvedt CA, Gjerset B, Gudheim LM, Syversen IF, Moldal T, Vikøren T, Madslien K, Ørpetveit I, van de Kooij J, Sjurseth SK, Hamnes IS, Ramstad T, Kravik IH, Johansen TB, Groseth PK, Gundesø K. Aktuelle sykdomsutbrudd og diagnoser fra Veterinærinstituttet og Mattilsynet. Redigert av Tormod Mørk. 650

Fagaktuelle

■ Doktorgrad

Adam Dunstan Martin. 580
Cheng Xu. 649
Gry M. Grøneng. 301
Gunvor Elise Nagel-Alne. 484
Hege Lund. 489
Hildegunn Iversen. 582
Ingrid Hunter Holmøy. 578
Julie Føske Johnsen. 300
Kari Olli Helgesen. 486
Kristin Paaske Arnfinnsen. 647
Kristine Gismevik. 392
Kristoffer Relling Tysnes. 102
Line Olsen. 579
Maren Knappe-Poindecker. 26
Martine Lund Ziener. 644
Mwansa Mathilda Songe. 645
Ola Brønstad Brynhildsrud. 491
Peter Coetzee. 25
Runa Rørtveit. 146
Sagita Dewi. 228
Shimaa Elsayed Mohammed Ali. 24
Sung-Hyun Kim. 490

Legemiddelpalten. 20, 140, 142, 222, 298, 390, 481, 574, 642

■ Hest

Gudmundsson S, Christensen E, Oltedal H, Lunde T, Kleppa KE. Effektiv spredning av hudpatogene sopp via stallmiljøet. 135

■ Produksjonsdyr

Kaldhusdahl, M. Slaktekyllinggoppdrett utan bruk av koksidiostatika. 76

Norsk ku hadde atypisk kugalskap – atypisk BSE. 97

Nytt fra Helsetjenestene. 88, 138, 224, 388, 478, 572, 640

Steen A, Hermansen O, Bergsjø B. Enterotoksemi (Pulpy Kidney Disease) hos kvige. 568

■ Smådyr

Aukrust K, Bellamy K. Hundeavl. 640

Debatt

Arnemo, JM. Munn til snute-metoden på hund. 230

Arnemo, JM. Prednisolon til hunder med hoggormbitt. 402

Arnemo, JM. Hoggormbitt revisited. 586

Berg T, Erlandsen U. Refleksjoner rundt Jon M. Arnemos innlegg om prednisolon ved hoggormbitt i NVT 6/2015. 585

Berge, GE. Kommentar til Jon M. Arnemos innlegg om prednisolon i NVT. 584

Bjørklund K, Kristþórdóttir KH. Studentenes syn på fiskevelferd. 28

Flåøyen, A. Bekjempelse av MRSA hos gris – en felles innsats. 306

Grøndahl, GM. Hvorfor er det ulike anbefalinger for antibiotika-behandling av mastitt hos kvinner og kyr? 302

Hofmo PO, Fredriksen B. Tilsvar til Øystein Angen. 304

Hofmo, PO. Om ny forskrift om bruk av legemidler til dyr. 240

Reksen, O. Ny forskrift om bruk av legemidler til dyr. 30

Reksen, O. Hvordan bør mastitt hos ku behandles? 233

Søli, NE. Hvordan bør mastitt hos ku behandles. 104

Torgersen, AE. Bruk av sosiale medier i en profesjonell sammenheng. 158

Westin, S. Hundegalskap. 403

Yrke og organisasjon

Becher F, Tessem S. Veterinærer i media. 688

Becher, F. Bruk kompetansen din bevisst. 432

Becher, F. Ny statusrapport for antibiotikaforbruk og resistens blant dyr. 512

Becher, F. Veterinærer i media. 518, 606

Becher, F. Øyelysernes historie på vetnett. no. 500

Blakstad E, Moseng T. Høringssvar om pelsdyrhold. 266

Bruheim, J. DNV-S: Ting skjer i studentforeninga! 597

Bugge, HP. Fiskehelsekurs for norske veterinærstudenter i Slovakia. 180

Bugge, HP. Fiskehelsekurs og styremøte i DNV-S i Wrocław 242

Dalum, HS. En veterinær er alltid en veterinær – uansett ansettelsesform! 590

Dalum, HS. Aktiv og engasjert veterinær takker av. 504

Dalum, HS. Smådyrveterinærer må dra lasset sammen. 308

DNV-N. Nye forskrifter for tilskudd til veterinære reiser og utjevning av seminkostnad. 270

Egeberg, E. Hvordan er din hverdag som veterinær? 588

Enklere å forbli medlem ved flytting i Norden. 662

Guttormsen, K. Storlansering fra Dyreidentitet. 262

Hektoen, H. De første veterinærene på Ås. 510

Husby, AK. Studenter i nord forbereder flytting sørover. 186

Hva skjer i SVF? 334

Kontingent 2016. 662

Kutter kontingenten ved lavere lønn. 662

Lind, O. Mattilsynet vil smitteteste griserøktere. 426

Lind, O. – Et kraftig varsku om at bøndene må skjerpe seg. 174

Lind, O. – Vi trenger et løft for kalvehelsa i Norge. 420

Lind, O. – Vi ønsker å sette standarden for kvalitet. 336

Lind, O. Aktiviteter på Veterinærinstituttet knyttet til antibiotikaresistens. 176

Lind, O. Et stort øyeblikk. 320

Lind, O. Mange høydepunkter på konferansen. 418

Lind, O. Møtet med Danmark var et sjokk. 175

Lind, O. One Health stadig viktigere. 428

Lind, O. Reell risiko for smitte fra importerte kjøledyr. 424

Lind, O. Stor interesse for ultralyd. 426

Lind, O. Veterinærdagene 2015: Krafttak mot lakselus. 328

Lind, O. Veterinærdagene en fin opplevelse. 427

Lind, O. Veterinærene trenger en sterk fagorganisasjon. 38

Lind, O. Vil heve kompetanse på veterinær kardiologi. 422

Moseng, T. Veterinærforeningens syn på pelsdyr og dyrevelferd. 269

Norheim, K. FVE-arbeidsgruppe skal vurdere kunnskap og foreslå tiltak. 178

Nye medlemmer i SVF. 667

Nytt fra Akvaveterinærenes forening: Hva jobber AVF med? 408

Nytt fra HVF. 332

Nytt fra Smådyrpraktiserende veterinærers forening. 248

Olsen, ML. Hva skjer i SVF. 502

Olsen, ML. Nytt fra smådyrpraktiserende veterinærers forening: Referat fra Veterinærdagene i Trondheim. 406

Persson, D. Lønnsundersøkelse blant veterinærer som arbeider i havbruksnæringen. 412

Rædergård, VB. SVFs høstkurs på Gardermoen 6. – 8. november 2015. 665

Rønning, H. Hvordan er det å være student i Budapest? 326

Sjøberg, EK. TUD: Nyheter fra tilsynsvalget for dyreklinikker. 509

Skjerve, E. Ikke hele sannheten om maten. 109

Tengs, C. Takk for flotte bilder! 144

Tessem, S. Fremad marsj for seniorveterinærene. 684

Tessem, S. Ny, modernisert logo for Veterinærforeningen. 46

Tessem, S. Presidenten besøker vestlandskollega og pelsdyrgård. 253

Tessem, S. Representantskapsmøtet gikk på skinner. 34

Vatne, N. DNV-S: Førjulshilsen fra hovedstyret i Veterinærforeningens studenter. 671

Velkommen til Veterinærdagene 2015. 44

Veterinærdagene 2015 – revidert program. 165

Veterinærforeningens handlingsplan 2015-2017. 44

Veterinærtidsskriftet i 1915 og 1965. 516

Veterinærtidsskriftet i 1915 og 1965. 686

Yndestad, M. Pensjonistforeningen ved Norges veterinærhøgskole – en orientering. 244

■ Innholdsfortegnelsen for hele året

Innhold Norsk veterinærtidsskrift 2014. 315

■ Bokomtale

Bokomtaler. 108, 184, 247, 517, 668, 669

■ Portrettet

Lind, O. - Vi må ta veterinærens arbeidsforhold på alvor. 600

Lind, O. – Mykje å tene på tettare veterinærfagleg oppfølging av mjølkebøndene. 254

Lind, O. Har studenter fra et 20-talls nasjoner. 494

Lind, O. Lave priser er ødeleggende. 674

Lind, O. Portrettet: - Innsatsen må økes kraftig over hele verden. 110

Lind, O. Portrettet: Høye ambisjoner i Fredrikstad. 48

Lind, O. Unge gründere på Finnskogen. 190

■ Presidentens hjørne

Moseng, T. Presidentens hjørne. 188

Moseng, T. Presidentens hjørne. 252

Moseng, T. Presidentens hjørne. 340

Moseng, T. Presidentens hjørne. 430

Moseng, T. Presidentens hjørne. 514

Moseng, T. Presidentens hjørne. 598

Moseng, T. Presidentens hjørne. 672

Navn

Tessem, S. Roar Gudding er tildelt Kongens fortjenestmedalje. 56

Tore Sivertsen – æret som Kommandør av Hippi Sylvsko. 433

■ Dødsfall

Asbjørn Kvitrud. 343

Bjarne Støen. 523

Bjørn Næss. 609

Maren Jaakkola. 273

Oddmund Mogstad. 55

Rolf Christian Klaastad. 197

Wenche Elisabeth Bøckman. 344

Kurs

«På sporet av noe viktig – mikromineraler i praksis». 201

AVFs høstkonferanse. 346, 444

Drektighetsundersøkelse og seksuell helsekontroll hos storfe. 447

FVS' høstkurs 2015. Beredskap og bekjempelse mot alvorlig smittsomme dyresykdommer. 348, 442

HVFs høstkurs 2015. «Fra koden og ned». 438

Jan F. Andersens kurskalender 2016. 693

Norges Kristelige Veterinærforening inviterer til årsmøtehelg på Hermon Høyfjellssenter. 357

NoVAS/IVAS Basic Course in Veterinary Acupuncture. 202

PVFs høstkurs 2015. Akuttmedisin på produksjonsdyr og hest i forbindelse med klinisk vakt. 350, 446

SVFs høstkurs 2015. «Den unge hunden». 352, 440

Veterinærdagene 2016. 613

■ NMBU-kurs

Kurs i Clinical Hematology. 354

Kurs i kirurgisk akutt- og intensivbehandling. 118

Kurs i medisinsk akutt- og intensivbehandling. 613

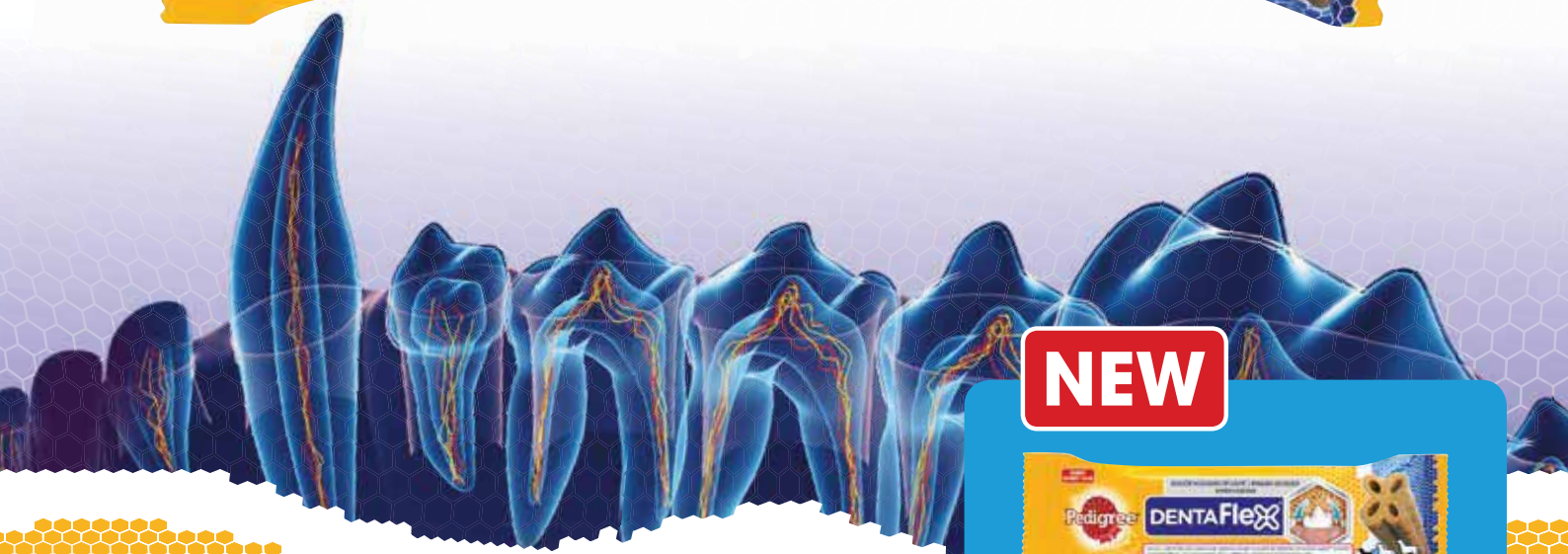
Veterinæren og det moderne storfehold – modulkurs i storfemedisin for praktiserende veterinærer. 450

NEW PEDIGREE® DENTAflex®

FIGHTS PLAQUE AND TARTAR BUILD-UP

Pedigree® DentaFlex® is a completely new canine dental chew developed by oral care science and technology experts at Pedigree® with valuable **input from leading veterinary dentists** and full clinical trials at independent research facilities to Veterinary Oral Health Council standards. The Pedigree® DentaFlex® is available in three sizes: Small, Medium & Large.

NEW

Now available in a selection of stores.
For more information about Pedigree®
DentaFlex® please connect with us at:

sunnmunn@mars.no

Nye kollegahjelpere er i gang

De fire veterinærene som nå overtar som kollegahjelpere er Kristine Marie Hestetun, Ursula Schopf, Katarina Jybe Skivik og Anne-Barbro Warhuus Vatle.

Hovedmålet med Kollegahjelpen er å tilby en samtalepartner til veterinærkolleger eller pårørende som søker hjelp. Kollegahjelpen kan gi medmenneskelig støtte, men ingen behandling. Kollegahjelperen har taushetsplikt og kontakter ikke arbeidsgivere eller myndigheter, men kan rettlede og vise til andre funksjoner og instanser som tillitsvalgte, NAV, fastlege, psykolog og jurist. Den som ønsker hjelp avgjør selv hvem av kollegahjelperne som skal kontaktes. Samtaler foregår vanligvis via telefon. Det er opp til den hjelpesøkende å avgjøre når kontakten skal avsluttes.

Toralf B. Metveit, som har vært med siden starten i 2009, fortsetter som kollegahjelper. De fire som nå overlater stafettpinnen til nye hjelpere er Mona Dverdal Jansen, Åshild Roaldset, Thor Einar Sparby og Sigbjørn Gregusson. De fortjener stor takk for sin pionerinnsats. Her er de fem kollegahjelperne som fra nå av kan kontaktes:

■ Kristine Marie Hestetun

Mobil: 926 64 475

Bor på Averøy, Nordmøre

Bakgrunn: Kristine Marie er utdannet i Hannover (2004) og jobber nå i Mattilsynet, hovedsakelig med akvakultur. Hun har tidligere kjørt stordyrpraksis og vært ansatt i Nordvest Fiskehelse AS, Forsvaret og Lerøy Midt AS. I fritiden er hun opptatt av familiehverdagen, mann og to barn i barnehagealder, islandshest og regattaseiling.

Motivasjon: Kristine er med i Kollegahjelpen fordi hun mener det er et godt tilbud til medlemmene i Veterinærforeningen. Hun ser det som et privilegium å stille opp som samtalepartner for kolleger.

■ Anne-Barbro Warhuus Vatle

Mobil: 950 83 150

Bor i Hamar

Bakgrunn: Anne-Barbro, utdannet ved NVH i 1970, var praktiker og næringsmiddelhygieniker de første fem årene. Deretter var hun byveterinær i Hamar, direktør i Vestfold IKS og distriktssjef i Mattilsynet Hedmarken. Fra 2011 har hun vært coach og lederutvikler på heltid i Mattilsynet der hun har vært ansatt i HR-avdelingen ved hovedkontoret siden 2015. Et godt familieliv med mann, barn og barnebarn og mye livserfaring gjør at hun har god forståelse for andre situasjoner.

Motivasjon: Som kollegahjelper ønsker Anne-Barbro å skape et rom for refleksjon, innsikt og en respektfull dialog.

■ Toralf Bernt Metveit

Mobil: 419 28 490

Bor i Kongsvinger

Bakgrunn: Toralf, utdannet ved NVH i 1962, har vært distriktsveterinær, vitenskapelig assistent ved Norges veterinærhøgskole og byveterinær. Han er nå engasjert i smådyrpraksis og akupunktur. Han har vært medlem av Rådet for dyreetikk (1993-2008), og styremedlem i World Society for the Protection of Animals (WSPA) siden 1991.

Motivasjon: Toralf synes Kollegahjelpen er et utmerket tiltak og vil svært gjerne hjelpe mennesker som har behov for det.

■ Ursula Schopf

Mobil: 915 47 279

Bor i Laksvatn i Balsfjord (Troms)

Bakgrunn: Ursula vokste opp i Østerrike og fullførte sin embetseksamen i Wien i 2000. Året etter flyttet hun til Norge med sin mann. Etter flere vikariater i kombinert praksis, slo de seg ned i Laksvatn, Balsfjord i 2006. Etter at deres eldste sønn fikk en alvorlig diagnose i 2004, var Ursula i en ti-årsperiode delvis borte fra arbeidslivet.

Motivasjon: Ursula er nå tilbake i yrkeslivet og hun ønsker å bidra med sin erfaring til å hjelpe kolleger.

■ Katarina Jybe Skivik

Mobil: 452 29 967

Bor i Kristiansand

Bakgrunn: Katarina driver Grim Torv VeterinærHus, en smådyrklinikk i Kristiansand. Hun har jobbet som smådyrveterinær i mer enn 20 år og har hatt rollen som ansatt og deleier. I dag er hun arbeidsgiver og klinikk-eier.

Motivasjon: Katarina ønsker å bidra i Kollegahjelpen fordi hun gjerne vil gi noe tilbake for den hjelpen hun selv har fått fra Veterinærforeningen i forskjellige situasjoner hun har opplevd.

Steinar Tessem

Se også side 137.

FINQUEL vet

Kortere tilbakeholdelsestid: 25 døgngader

FINQUEL VET. Bedøvelsesmiddel til laks og regnbueørret.
Velegnet til bruk ved vaksinerings, lusetelling og stamfisksortering.
SCANVACC.COM

1. VETERINÆRPREPARATETS NAVN

FINQUEL vet. 1000 mg/g pulver til bad, oppløsning, anestesimiddel til atlantisk laks, regnbueørret og forsøksvis til torsk

2. KVALITATIV OG KVANTITATIV SAMMENSETNING

Virkestoff: Trikainmesilat
For fullstendig liste over hjelpestoffer, se pkt. 6.1.

3. LEGEMIDDELFORM

Pulver til bad, oppløsning
Hvitt, krystallinsk pulver

4. KLINISKE OPPLYSNINGER

4.1 Dyrearter som preparatet er beregnet til (målarter)

Atlantisk laks (*Salmo salar* L.), regnbueørret (*Oncorhynchus mykiss*), torsk (*Gadus morhua*)

4.2 Indikasjoner, med angivelse av målarter

Sedasjon og anestesi av atlantisk laks, regnbueørret og forsøksvis torsk i forbindelse med vaksinerings og håndtering (f.eks. sortering, veiling, stryking etc.).

4.3 Kontraindikasjoner

Ingen

4.4 Spesielle advarsler for hver enkelt målar

Sikkerhet ved bruk av preparatet ved temperaturer < 7 °C og > 17 °C er ikke dokumentert.

4.5 Særlige forholdsregler

Særlige forholdsregler ved bruk hos dyr
Ikke relevant

Særlige forholdsregler for personer som gir veterinærpreparatet til dyr

Preparatet er irriterende hvis det kommer i kontakt med øyne, åndedrettsorganer og ikke tildekket hud.
Ved utilsiktet inntak, søk straks legehjelp og vis legen pakningsvedlegget eller etiketten. Hvis kontakt med øyne, skyl med vann og kontakt lege. Personlig beskyttelsesutstyr som hansker og støvmaske etc. bør brukes ved håndtering av ikke utblandet preparat. Bruk hansker ved bruk av utblandet preparat og unngå sprut i øyne og munn.

I sjeldne tilfeller kan hypersensitive individer og/eller individer med yrkesmessig overeksponering utvikle methemoglobinemi etter kontakt med preparatet.

4.6 Bivirkninger (frekvens og alvorlighetsgrad)

Ingen kjente

4.7 Bruk under drektighet, diegiving eller egglegging

Laboratoriestudier i ørekytte (*Pimephales promelas*) og i regnbueørret (*O. mykiss*) har ikke vist tegn på teratogen, føtotoxisk eller maternotoksisk effekt.

4.8 Interaksjoner med andre legemidler og andre former for interaksjon

Ingen kjente

4.9 Dosering og tilførselsvei

Ved bruk i ferskvann har preparatet best virkning dersom bedøvelsesløsningen bures med like mengder natriumhydrogenkarbonat for å sikre nøytral pH i bedøvelsesløsningen. Det lages stamløsning av Finquel ved at angitt mengde pulver veies opp og tilsettes vann. På samme måte lages stamløsning av natriumhydrogenkarbonat. Stamløsningene lages separat og må ikke blandes. Lik mengde stamløsning av Finquel og natriumhydrogenkarbonat tilsettes bedøvelseskaret. Dette gir en klar løsning. Ved bruk i sjøvann er bufring ikke nødvendig. Stamløsning bør benyttes samme dag. Utblandet bedøvelsesløsning skiftes flere ganger daglig.

Bedøvelsesløsningen må oksygeneres (> 7 mg/l).

Det anbefales å teste ut ferdig utblandet bedøvelsesløsning innledningsvis på en mindre gruppe representativt fisk.

Dosering er temperaturavhengig.

Dosering for laks og regnbueørret:

Indikasjon	Dosering mg/l	Maksimal oppholdstid i bedøvelsesløsning	Oppvåkningstid etter overføring til friskt vann
Sedasjon	15-30	6 timer	-
Anestesi	50-60	30 minutt	2-20 timer
Rask anestesi	80-135	4-12 minutt	3-19 minutt

Dosering for torsk:

Indikasjon	Dosering mg/l	Maksimal oppholdstid i bedøvelsesløsning	Oppvåkningstid etter overføring til friskt vann
Anestesi	50	5 minutt	Ca. 4 minutt

Til torsk: Ved mangelfull effekt kan dosen økes til 60 mg/l.

4.10 Overdosering (symptomer, førstehjelp, antidoter), om nødvendig

Ved overdosering flyttes fisken over i friskt rennende vann, og gjellene perfunderes (gjennomskyles) inntil normal respirasjon gjenvinnes.

4.11 Tilbakeholdelsestid(er)

Slakt: 25 døgngader.
Hvis torsk slaktes innen 21 dager, skal leveren kasseres.

5. FARMAKOLOGISKE EGENSKAPER

Farmakoterapeutisk gruppe: anestesimiddel, ATC vet-kode: QN01 AX93

5.1 Farmakodynamiske egenskaper

Virkningsmekanisme er via ikke-reseptorbundet depolarisering av cellemembraner ved påvirkning av Na⁺ og K⁺ kanaler. Resultatet er blokkering av impulsoverføring i nervesystemet.

5.2 Farmakokinetiske opplysninger

Trikainmesilat absorberes raskt via fiskens gjeller. Aktiv del av trikainmesilat er den ikke-polare trikain-basen. Andel trikain-base er større ved nøytral pH enn ved lav pH. Trikainmesilat metaboliseres raskt i fisk. Konjugering og hydrolyse er viktigste rute for metabolismering. Utskillelse er via gjeller og via urin.

Miljøegenskaper

Trikainmesilat brytes ned i vann under påvirkning av lys i løpet av ca. 14 dager. Trikainmesilat er vannløselig og er forventet å forbli i vannmassene til det brytes ned. Under påvirkning av lys skjer denne nedbrytningen i løpet av ca. 14 dager. Ingen tilgjengelige data indikerer at substansen oppkonsentrerer seg i organismer som lever i vann eller oppkonsentrerer seg i næringskjeden.

Ved konsentrerte utslipp i vann må tilstrekkelig fortykning i resipienten sikres.

6. FARMASØYTISKE OPPLYSNINGER

6.1 Liste over hjelpestoffer

Ingen

6.2 Uforlikeligheter

Da det ikke foreligger forlikelighetsstudier, bør dette veterinærpreparatet ikke blandes med andre veterinærpreparater.

Preparatet kan blandes med like mengder natriumhydrogenkarbonat for å bufre bedøvelsesløsningen og sikre nøytral pH i denne.

6.3 Holdbarhet

2 år

Stamløsning bør benyttes samme dag. Utblandet bedøvelsesløsning skiftes flere ganger daglig.

6.4 Oppbevaringsbetingelser

Oppbevares i originalbeholderen.
Hold beholderen tett lukket for å beskytte mot lys og fuktighet.

6.5 Indre emballasje, type og sammensetning

HDPE-plastboks med forseglett lokk
Pakningsstørrelse: 100 g
1000 g

Ikke alle pakningsstørrelser vil nødvendigvis bli markedsført.

6.6 Særlige forholdsregler for destruksjon av ubrukt veterinærpreparat eller av avfallsmaterialer fra bruken av slike preparater

Ubrukt legemiddel og legemiddelrester kan leveres på apotek.
Tom emballasje håndteres som husholdningsavfall.

7. INNEHAVER AV MARKEDFØRINGSTILLATELSE

Scan Aqua AS, Postboks 233, 2151 Årnes
tlf. 63 90 89 90, faks. 63 90 89 99, postmaster@scanaqua.com

8. MARKEDSFØRINGSTILLATELSENUMMER(NUMRE)

02-1257

9. DATO FOR FØRSTE MARKEDSFØRINGSTILLATELSE/SISTE FØRNYELSE

5.12.2006/5.12.2011

10. OPPDATERINGSDATO

12.03.2015

FORBUD MOT SALG, UTLIVERING OG/ELLER BRUK

Ikke relevant

Vetserve

– mer tid til klinikk og butikk

DET BARE FUNGERER

EN **ENKEL** OG **KOMPLETT**
IT-LØSNING FOR DYREKLINIKKER

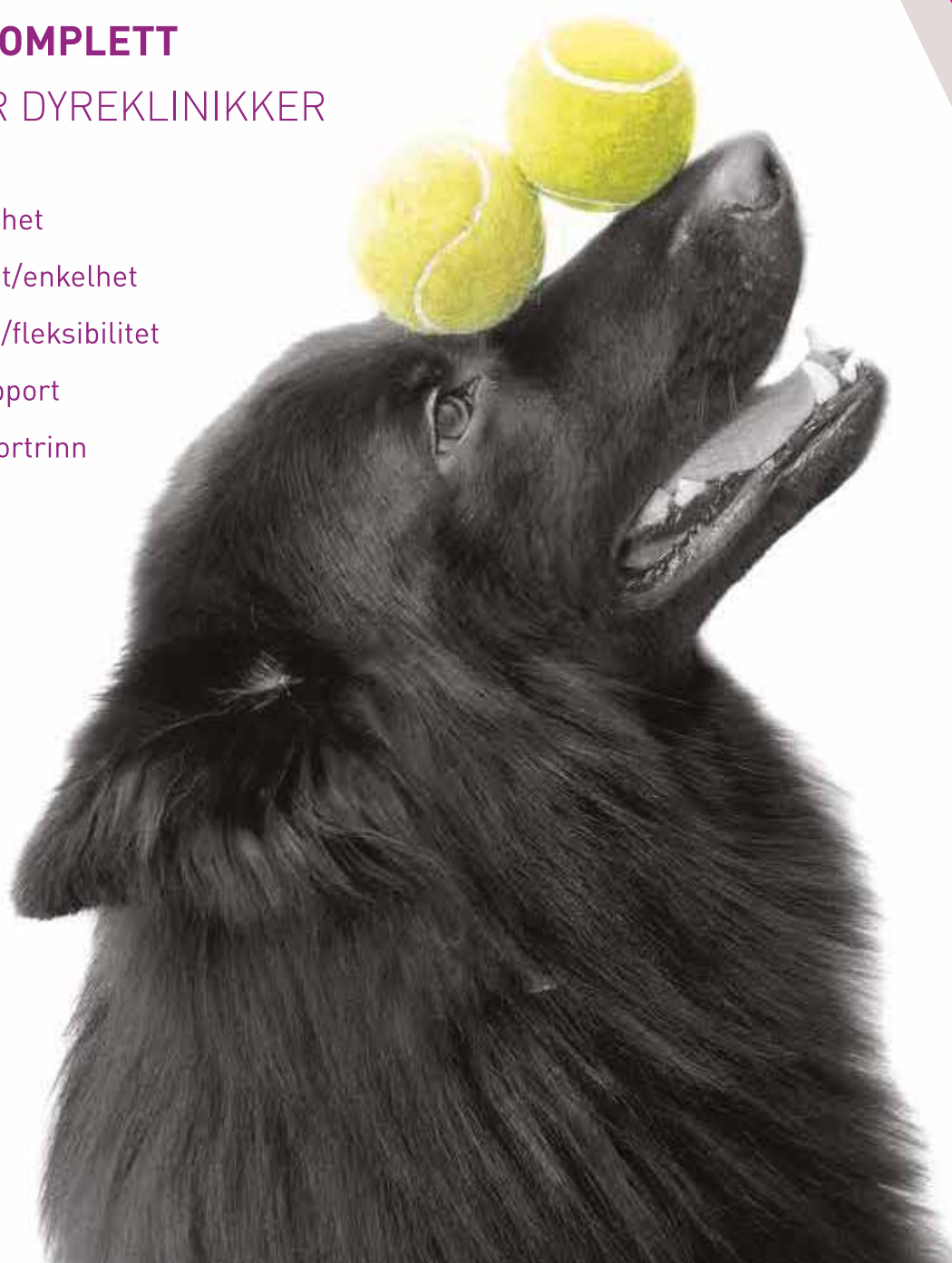
- ✓ Brukervennlighet
- ✓ Driftssikkerhet/enkelhet
- ✓ Funksjonalitet/fleksibilitet
- ✓ Service og support
- ✓ Konkurransefortrinn

Vil du vite mer?

Ta kontakt:

T: 40 61 62 00

www.vetserve.no

Innkalling til generalforsamling i Norsk Veterinærhistorisk Selskap

Det innkalles med dette til generalforsamling i Norsk Veterinærhistorisk Selskap tirsdag 26. april 2016, ca. kl. 19.00 (umiddelbart etter medlemsmøtet).

Møtet foregår i Fellesauditoriet på Adamstua.

Saksliste

1. Åpning
2. Valg av møtedirigent
3. Årsberetning for 2014/2015
4. Regnskaper for 2014 og 2015
5. Medlemskontingent 2017 og 2018
6. Innkomne forslag
7. Valg
8. Avslutning

Forslag til saker under pkt.6 sendes selskapets leder eller sekretær på e-post innen 12. april 2016; yngvild.wasteson@nmbu.no eller roar.ektvedt@gmail.com.

PROF VET

Vi har sagt farvel til navnet ProfVet og vi sa farvel til vår gamle CD-formede logo. ProfVet AS har blitt to selskaper: Sanimalis AS og Sanimalis Norge AS.

Det er Sanimalis Norge AS som skal fortsette å levere kvalitet til våre norske kunder.

Du treffer oss på Veterinærdagene 2016, kom innom vår stand for en demonstrasjon og gode tilbud.

Sanimalis

Sanimalis Norge AS— www.sanimalis.no— tlf 71 20 27 70

NexGard™

(afoxolaner)

Ny kombi Nye mul

AFOXOLANER

**EFFEKTIV, FLEKSIBEL & VELSMAKENDE
BEHANDLING MOT FLÅTT OG LOPPER**

NEXGARD

- **2 pakninger** (3/6 stk)
- **3/6** velsmakende tyggetabletter
- **12/24 ukers** effekt mot flått i en pakning
- **15/30 ukers** effekt mot lopper i en pakning
- Kan administreres med eller uten fôr

Flått

Lopper

Forebygger
spredning til
omgivelsene

**NYHET
2016**

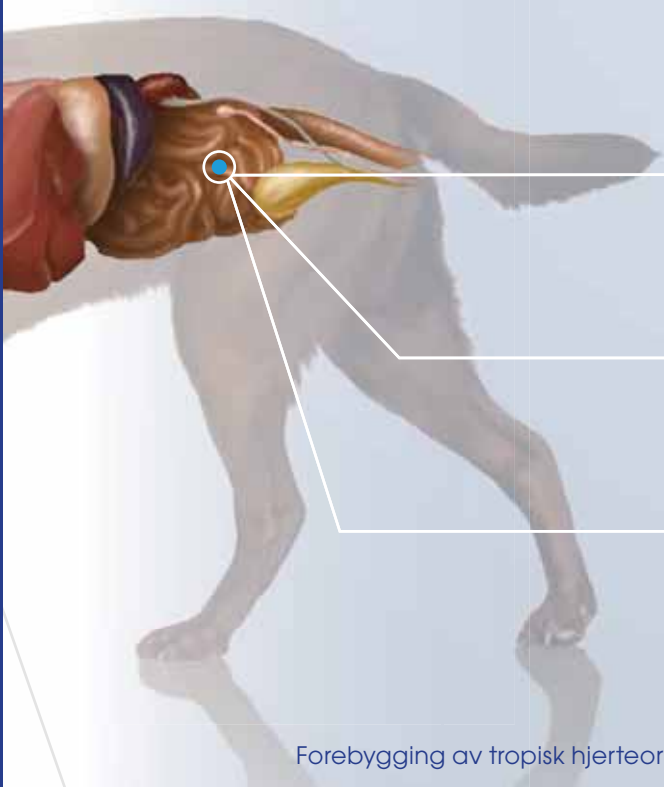
**6 stk NexGard
pakning kommer
i april**

NEXGARD. MERIAL. Tyggetabletter til hund. **Virkestoff:** afoxolaner. **Indikasjon:** Behandling av loppeinfestasjon hos hund, en behandling virker i minst 5 uker. Produktet kan brukes som del av en behandlingsstrategi mot dermatitt forårsaket av loppeallergi (FAD). Behandling av flåttinfestasjon hos hund. En behandling dreper flått i inntil én måned. Lopper og flått må feste seg til verden og begynne å spise av denne for å bli eksponert for virkestoffet. **Drektighet/diegiving:** Veterinærpreparatets sikkerhet ved bruk under drektighet og diegiving eller hos avlshunder er ikke klarlagt. Skal bare brukes i samsvar med nytte/risikovurdering gjort av ansvarlig veterinær. **Kontraindikasjoner:** Skal ikke brukes ved kjent overfølsomhet for virkestoffet eller noen av hjelpestoffene. **Bivirkninger:** Lette gastrointestinale effekter (oppkast, diaré), pruritus, letargi eller anoreksi kan observeres i svært sjeldne tilfeller. Disse forekomstene er vanligvis forbigående og kortvarige. **Forsiktighetsregler:** Fordi parasittene må sugge blod av verden for å bli eksponert for afoxolaner, kan risikoen for overføring av parasittbårne sykdommer derfor ikke utelukkes. I fravær av tilgjengelige data, skal behandling av valper yngre enn 8 uker og/eller hunder som veier mindre enn 2 kg baseres på nytte/risikovurdering gjort av ansvarlig veterinær. For å hindre at barn får tilgang til veterinærpreparatet skal kun én tyggetablett tas ut av blisterpakningen hver gang. Legg blisterpakningen med resten av tyggetablettene tilbake i esken. Vask hendene etter håndtering av produktet. **Interaksjoner:** Ingen kjente. **Dosering:** Til oral bruk. 1 tabl. à 11 mg til hund 2-4 kg. 1 tabl. à 28 mg til hund >4-10 kg. 1 tabl. à 68 mg til hund >10-25 kg. 1 tabl. à 136 mg til hund >25-50 kg. Til hund over 50 kg kroppsvekt, bruk en egnet kombinasjon av tyggetabletter. Tablettene skal ikke deles. Behandlingen gis en gang i måneden i loppe- og/eller flåttsesongen. **Pakninger:** Hver styrke er tilgjengelig i eske inneholdende én blister med 3 eller 6 tyggetabletter. **Reseptgruppe:** C.

binasjon ligheter

NexGard SPECTRA™

(afoxolaner + milbemycinoxim)

Spolorm

Hakeorm

Piskeorm

Forebygging av tropisk herteorm

MILBEMYCIN OXIM

SMALSPEKTRET BEHANDLING MOT GI-NEMATODER OG EFFEKTIV BEHANDLING MOT LOPPER OG FLÅTT

NEXGARD SPECTRA

- Ideell til valper
- Ideell til hunder som kun skal behandles mot rundorm
- Til hunder som skal reise sydover til endemiske områder med *Dirofilaria immitis*
- God sikkerhetsprofil – uten å gå på akkord med effekten
- Kan administreres med eller uten fôr

**IDEELL
TIL VALPER**

NEXGARD SPECTRA. MERIAL. Tyggetabletter til hund. **Virkestoffer:** afoxolaner/milbemycinoxim. **Indikasjon:** Til behandling av loppe- og flåttinfestasjon hos hund når samtidig forebygging av herteormsykdom og/eller behandling av gastrointestinal nematodeinfestasjon er indisert. Behandling av loppeinfestasjon (*C. felis* og *C. canis*) og flåttinfestasjon (*D. reticulatus*, *I. ricinus*, *R. sanguineus*) hos hund i hhv. 5 uker og 4 uker. Lopper og flått må feste seg til verten og begynne å spise for å bli eksponert for virkestoffet. Behandling av infestasjon med voksne gastrointestinale nematoder av følgende arter: Rundorm (*T. canis* og *T. leonina*), hakeorm (*A. caninum* og *A. braziliense*) og piskeorm (*T. vulpis*). Forebygging av herteormsykdom (*D. immitis* larver) ved månedlig administrering. **Drektighet/diegiving:** Veterinærpreparatets sikkerhet ved bruk under drektighet og diegiving eller hos avlshunder er ikke klarlagt. Skal bare brukes i samsvar med nytte/risikovurdering gjort av ansvarlig veterinær. **Kontraindikasjoner:** Overfølsomhet for innholdsstoffene. **Bivirkninger:** Oppkast, diaré, letargi, anoreksi og kløe er mindre vanlig (< 10 av 1000 dyr), vanligvis selvbegrensende og kortvarig. **Forsiktighetsregler:** Behandling av valper <8 uker og/eller hunder <2 kg skal baseres på nytte/risikovurdering av ansvarlig veterinær. Ingen terapeutisk effekt overfor adulte *D. immitis* er fastslått. Hunder >8 måneder, som bor i eller har vært på reise i områder hvor herteorm er endemisk, bør testes for infestasjon før de behandles. Ikke indisert til behandling av mikrofilarier. Fordi lopper og flått må suge blod av verten for å bli eksponert for afoxolaner, kan risikoen for overføring av parasittbårne sykdommer ikke utelukkes. Ved utilsikket inntak, spesielt hos barn, søk straks legehjelp og vis pakningsvedlegget/etiketten. Vask hendene etter bruk. **Interaksjoner:** Milbemycinoxim kan interagere med andre P-gp-substrater (f.eks. digoksin, doksorubicin) og andre makrosykliske laktoner. Samtidig bruk av andre P-gp-substrater kan medføre økt toksisitet. **Dosering:** Til oral bruk. 1 tabl. à 9/2 mg til hund 2-3,5 kg. 1 tabl. à 19/4 mg til hund >3,5-7,5 kg. 1 tabl. à 38/8 mg til hund >7,5-15 kg. 1 tabl. à 75/15 mg til hund >15-30 kg. 1 tabl. à 150/30 mg til hund >30-60 kg. Til hund over 60 kg kroppsvekt, bruk en egnet kombinasjon av tyggetabletter. Anbefalt dose skal overholdes strengt hos collier og beslektede raser. Behandlingsplanen bør baseres på diagnose fra veterinær og lokal epidemiologisk situasjon. Kan brukes som del av sesongbasert loppe- og flåttbehandling (erstatter et monovalent loppe- og flåttpreparat) hos hunder diagnostisert med samtidig gastrointestinal nematodeinfestasjon. Etter behandling av nematodeinfestasjonen bør det fortsettes med loppe- og flåttbehandling med et monovalent preparat. **Pakninger:** Hver styrke er tilgjengelig i eske inneholdende én blister med 3 tyggetabletter. Reseptgruppe: C.

MERIAL **LINE**

DESIGNED FOR PETS MADE FOR VETS

1990 – 2000

Matpolitikkenes turbulente tiår – sett fra Akersgata

Dette var tiåret da mat ble politikk. Matskandaler, som egentlig var førsåkandaler, førte til handelsboikott og krisestemming i mange land.

I noen utgaver fremover publiseres artikler fra Norsk Veterinærhistorisk Selskap om strukturelle endringer i matpolitikken og veterinære forhold. Først ute er Gudbrand Bakken, tidligere veterinær direktør og ekspedisjonssjef i Landbruks- og matdepartementet.

Ulykken i Tsjernobyl innledet en ny tredveårskrig – denne gang på matsektoren. Gro presset på for et tettere samkvem med Europa. Høyre ville også, men fikk det ikke til. De forlovet seg med sentrumspartiene (Syse-regjeringen). Embetsverk og fagmiljøene fikk internasjonale avtaler, direktiver, kugalskap, genmodifiserte organismer, dioxin og Belgisk blå i fanget, for å nevne et lite utvalg fra menyen. Trailere fullastet med fersk, norsk laks ble stoppet på grensen til EU. Verdifull tid og penger gikk tapt. Det var travle tider, og dilemmaene mange. Behovet for omstilling var åpenbar. Den sentrale forvaltningen av dyrehelse og mat måtte bygges om i tråd med "jord til bord"-tenkningen og endrede handelspolitiske rammevilkår. Bunnsvilla var, og er, samfunnets interesser. Målene for dyrevelferd, helse og mattrygghet lå fast, men strategi og virkemidler måtte pusses opp og fornyes i takt med de nye forutsetningene. Det var et krevende tiår.

Overture

I sin andre regjeringssperiode forberedte statsminister Gro Harlem Brundtland¹ seg på en reise – fra "Bygdøy til Brussel". Landsmøtet i Arbeiderpartiet, på senvinteren 1988, ga henne vide fullmakter. EF², som det het den gangen, var Norges suverent viktigste marked. Relasjonene til EF ville hun styre selv, direkte fra statsministerens kontor. Fra januar 1989 tilsatte hun en egen Europa-rådgiver, Jonas Gahr Støre. Statsministeren så for seg et tettere samarbeid mellom EFTA og EF. For å lufte sine tanker med EF, gikk hun helt til topps. Hun fikk EF-kommisjonens nye, dynamiske president, Jacques Delors i tale. De fant fort tonen. I løpet av vinteren 88/89 var vår statsminister flere ganger i Brussel, og ved en anledning holdt hun tale til EU-parlamentet. Idéene om et EØS³, som hun og Jacques Delors hadde klekket ut, ble godt mottatt. EF ville forhindre stor pågang av nye søkerland før det indre marked var på plass i 1993. Først ville EF-administrasjonen få satt den Europeiske Unionen (EU) på skinnene. EU var virkelighet fra 1.

november 1993, da på grunnlag av Maastricht-traktaten, med sine mange reformer, som alle EF-landene tidligere hadde undertegnet.

Hardkjøret fortsatte her hjemme. Gro innkalte alle statsministrene i EFTA-landene til møte i Oslo 15. - 16. mars 1989. EFTA var ikke samstemte. Det var en frykt for at enkelte av landene ville "stikke av til EU" uten å ta nødvendig hensyn til blokken de tilhørte. Og Island sto hardt på særkrav for sine fiskerier. Men Gro hadde i alle fall fått satt samarbeidet med EF på kartet her til lands. Og det var flertall i Stortinget for EØS. Høyre var tvilende innledningsvis (kalte EØS "en husmannsordning"), men innså etter hvert at å gå inn for direkte medlemskap kunne velte hele tilnærmingen. Mot høstens stortingsvalg var det flere som ytret seg om at Regjeringen Brundtland, med en EØS-avtale, ville bruke bakveien for å få Norge inn som medlem av EF. Skepsisen økte. Arbeiderpartiet gjorde et dårlig valg 11. september 1989. Etter dager og uker på Lysebu dannet Syse regjering sammen med KrF og Sp.

Den 16. oktober i 1989 inntok statsminister Jan P. Syse (H) og landbruksminister Anne Vik (Sp) sine kontorer, slik andre nye statsråder gjorde. Jeg begynte i Landbruksdepartementet (LD) 2. januar 1990. Jeg hadde arbeidet i Veterinæravdelingen i to år på syttitallet og et halvår i 1988/89, da for å skrive St.meld. nr. 9 (1988-89) "Veterinærtjenesten på distrikts og fylkesnivå". Arbeidet fra dag til dag virket kjent. Det var et stort antall enkelt-saker, særlig om import av mat, dyr, dyreprodukter og fôr. Det var minimal kontakt med den politiske ledelse eller departementsråden, naturlig nok fordi denne type saksbehandling med klare regler og rutiner, ikke uroet statsråden. For øvrig holdt vi⁴ hus i Møllergata, utenfor departementet, og jeg kalte oss landets siste husmenn. Alt var ikke rutinepreget. Laksesyukdommer og bruken av store mengder antibiotika⁵ skapte store bekymringer, innad som utad. Fiskeridepartementet mislikte plasseringen av forvaltningsansvaret, og tvilte på om vi mestret oppgaven. Kurt Oddekalv svingte svepa over oppdrettsnæringen. Han sørget for min debut i

1 Heretter kalt Gro – slik mange andre gjør

2 EF (De europeiske fellesskap) brukes som betegnelse fram til innføringen av den Europeiske Union (EU) i 1993

3 Det europeisk økonomiske samarbeidsområdet

4 "Vi" brukt i teksten, henspiller i de fleste tilfellene på noen eller alle ansatte i avdelingen jeg hadde ansvaret for (Veterinæravdelingen, senere Matpolitisk avdeling)

5 På det meste 48 tonn i 1987

Tidligere veterinærdirektør (1990-98) og ekspedisjons-sjef (1998-2006) i Landbruks- og matdepartementet Gudbrand Bakken. Foto: T. Thomassen

TV-huset på Marienlyst. Med Lars Gunnar Sunnanå som programleder, Oddekalv og jeg i "hvert vårt hjørne" hadde min motstander en lett match med masse dødfisk som "fløt" over skjermen.

Regjeringen Syse ble et mellomspill. Snaue 13 måneder fikk de styre. Den sittende regjering var enig om å arbeide for en fremtidig EØS-avtale. I ettertid hevdes det at Syse var ganske lunken når saken kom opp. Lite eller ingenting ble forventet av Veterinæravdelingen på dette politikkområdet. Det var Gro som også i opposisjon, drev Europa-politikken framover. – Likevel, det var Syse-regjeringen som deltok da EØS-forhandlingene formelt startet i Göteborg i juni 1990. Lite, eller ingenting fikk embetsverket i LD høre fra statsråden om dette nye internasjonale initiativet.

Ut over høsten begynte Senterpartiet å føle seg uvel når EØS og EF ble drøftet i regjeringsskollegiet. Personlige skattesaker brettet ut i pressen, svekket Syses autoritet. Forhandlingene om en EØS-avtale, som Veterinæravdelingen foreløpig ikke var delaktig i, spisset seg til i Brussel. EF mislikte alle særkrav EFTA-landene la på bordet. Solidariteten innen EFTA var også frynsete. For Syse-regjeringen var saken om konsekvenslovene vanskelig. Splittelsen i Regjeringen tiltok. Etter flere møter i utvidet utenrikskomité måtte Syse kaste kortene. Den 3. november 1990 overtok Gunhild Øyangen ansvaret for vårt departement, for andre gang. Fra da av var retningen klar og signalene ikke til å ta feil av. Nå skulle vi inn et "øvingsfelt for europeisk integrasjon" som Gro hadde kalt EØS i sin forrige regjeringssperiode. Men før de første flyturene tok av for Genève og Brussel, måtte det "ryddes i eget hus".

Organisatoriske tilpasninger

I Veterinæravdelingen var det "Innkurver" for innkomne saker og "Utkurver" for ferdigbehandlede saker. En dag, kort tid etter at jeg var tiltrådt, lå det en søknad fra et av landsdelslaboratoriene om en bevilgning på kr 1800,- til kjøp av ny inkubator. Søknaden var stilet til Veterinærdirektøren. Det forundret meg. Måtte Veterinærdirektøren ta stilling til bruk av 1800 kroner til et sådant aktverdig formål? Jeg skjønte fort, ut fra mange og hyggelige kontakter med kolleger ute i felten, at en klargjøring av linjeansvaret fra departementsavdelingen til "Ytre etat" var påkrevet. Veterinærinstituttet, landsdelslaboratoriene, fylkes- og distriktsveterinærene, Statens karantenestasjon og Forsøks-garden på Høyland, Sandnes var alle på egne kapitler (hhv Kap 1111, 1107, 1112, 1113 og 1137) og ble til daglig administrert av Veterinæravdelingen. Norges veterinærhøgskole (NVH) var imidlertid administrativt underlagt Administrasjons- og økonomiavdelingen i LD og var omtalt under Kap 1126.

Allerede 14 dager etter at jeg hadde begynt i Departementet hadde vi et seminar på Holmen Fjordhotell for alle ansatte i Veterinæravdelingen. Temaet var organisasjon og ledelse. Seminar var sterkt påskyndet av to kolleger i Avdelingen, nemlig Per Folkestad og Harald Fjøsne, som sammen med Bjørn Kolltveit, mangeårig leder i Aker, og meg selv, la opp programmet mot slutten 1989. Professorene Inge Lønning fra UiO og Torger Reve fra Norges handelshøgskole i Bergen, samt Bjørn Kolltveit lærte oss om struktur og styring – og ikke å forglemme bedriftskultur. De endringer vi gjorde etter hvert, i flere år, var dypt forankret i budskapene fra hotellet på Holmen.

Strukturendringene gjennomførte vi relativt raskt. Veterinærinstituttet og alle landsdelslaboratoriene ble samlet til en enhet, fra 1992 kalt Statens veterinære laboratorietjeneste⁶. Forsøksgarden på Høyland ble lagt under Norges veterinærhøgskole. Forsøksgarden, med sin solide kompetanse, skulle senere vise seg å bli viktig for den kliniske undervisningen. Veterinærmedisinsk senter i Tromsø som ble opprettet fra januar 1992, ble tre år senere lagt inn under NVH. Fylkes- og distriktsveterinærene trengte også en pater familias. Vi fant fort ut at Eivind Liven, underdirektør og nestleder i avdelingen, var spesielt godt rustet for oppgaven. Han fikk med seg tre, fire medarbeidere og etablerte en egen "avdeling" innerst i korridoren. Alle henvendelser fra felten gikk dit. I tillegg startet en systematisk oppbygging av "Statens veterinære felttjeneste" som en enhetlig og landsdekkende organisasjon. I 1996 ble denne skilt fra departementet som et eget forvaltningsorgan, med eget budsjettkapittel under navnet Statens dyrehelsetilsyn. Da hadde Liven og medarbeidere forlatt LD og funnet husvære i Pilestredet. Planene for bygg

⁶ Fra 1996 tatt tilbake navnet Veterinærinstituttet, der også landsdelslaboratoriene fra da av bruker samme navn pluss stedsangivelse

Roar Gudding, Veterinærinstituttet, foreslo i 1986 felles prosjekter gjennom Frisk Fisk.
Foto: Håkon Sparre

og flytting til Adamstua tok form på tegnebrettet. Hele denne prosessen er grundig og godt omtalt i en egen bok, *Dyrehelsetilsynet, En kronike med "Røros 2003" i sentrum* - og i jubileumsboka til Veterinærforeningen, *Veterinæren*, side 42. Dyrehelsetilsynet ble en suksess takket være dyktige og entusiastiske ledere og medarbeidere. Eivind Liven sto fremst i flokken med Harald Fjøsne som den suverene mentor. Omveltningene var store i løpet av få år, og for enkelte var de kanskje vel tunge å ta.

Det fantes, som nevnt, et faglig og forvaltningsmessig gnagsår, nemlig sjukdomsproblemene i oppdrettsnæringen og bruken av store mengder antibiotika i året. Samarbeidet mellom de ulike aktørene – fra Tromsø via Bergen til Oslo – var ikke så godt som en kunne ønske.

Samarbeidet bedret seg gjennom prosjektet "Frisk Fisk" som professor Dag Møller fra Havforskningsinstituttet ledet. Etter årsmøtet i Norges Fiskeriforskningsråd i 1986 lanserte Roar Gudding tanken om at deler av institusjonenes midler skulle brukes til samarbeid om felles prosjekter gjennom Frisk Fisk. Etter dette kom både Gudding og Folkestad med i styringen av forskningsprogrammet og samarbeidet utviklet seg svært positivt. Internt i vår departementsavdeling ble det så etablert en Seksjon for akvakultur (SAK)⁷ med Per Folkestad som leder, som stimulerte til samarbeid, som utarbeidet en lang rekke forskrifter for god smitteprofylakse i praksis og som styrket det praktiske tilsynet ute. "Alle" skjønnte etter hvert alvoret og tok ansvar for denne viktige eksportnæringen.

”

Det var rettslære på høyt plan – i alle fall for "en landsens dyrlege".

Stille før stormen

Oppspillet til EØS-forhandlingene foregikk "i det stille" – slik det fortonet seg i Veterinæravdelingen. Under et møte i Genève den 12. desember 1989 sa utenriksministrene i EFTA⁸ seg klare til å starte forhandlinger med EF om en EØS-avtale. Det ble satt mange klare mål for forhandlingene, blant annet full adgang for norsk næringsliv til EFs indre marked, herunder for fisk⁹. Forhandlingsposisjonene ble finpusset under et EFTA-ministtermøte i Göteborg 13. og 14. juni 1990, og en uke etter gikk startskuddet for de formelle forhandlingene mellom EF og EFTA i Brussel. Da hadde jeg fungert i min nye stilling et halvt år, men slik jeg husker det, var dette en "ikke-sak" i LD. Formuleringene i mandatet til EFTA-delegasjonen – som vi ikke fikk kjennskap til før flere måneder senere – må oppfattes som svært ambisiøse både for landbruket og for dyrehelse og mattrygghet. At dette førte oss inn i en krevende forhandlingssituasjon, fikk vi til fulle bekreftet et drøyt halvår senere. Foreløpig syslet vi med våre hjemlige utfordringer; ny veterinærordning, virksomhetsplanlegging, organisasjonsutvikling og mangt mer.

Marsjordre

Av flere grunner, men mest på grunn av EØS-spørsmålet, gikk regjeringen Syse i oppløsning utover høsten 1990. Den 3. november 1990 hadde vi Gro og Gunhild tilbake. Det gikk bare noen uker før vi merket temposkiftet i Europa-politikken, også i vår avdeling. Ordren var klar: Søk kontakt med EFTA-kollegaene og start gjennomgangen av det aktuelle regelverket i EF. Turen gikk til Genève, EFTAs hovedkvarter, allerede neste uke. Møtet med hovedforhandleren fra Sveits, kollega Peter Dollinger, må kunne karakteriseres som sjokk-

artet. Vi øvrige, fra Island, våre nordiske naboer i øst og Østerrike var målløse over alle ringpermene han trakk fram med aktuelt EF-regelverk, og i tillegg, hvilken enorm detaljkunnskap han kunne skilte med.

Sveits og EF hadde allerede ført grundige samtaler. Som kjent endte hele prosessen for Sveits' vedkommende med at en folkeavstemming avviste den fremforhandlede EØS-avtalen og Sveits endte i stedet opp med en bilateral avtale. Vi utsendte fra LD, reiste slukøret hjem med veskene fulle av paragrafer, vi som nylig hadde startet opp med målstyring, og som forsøkte å avlære oss regelstyringen!

Det ble en bratt læringskurve. Flere medarbeidere sprengleste for å mestre nye møter som ville komme. Snart skulle vi møte ekspertene fra Kommissjonen i

7 Under julebordet kalt Seksjon for akevitt og kultur

8 Utenriksminister Bondevik fra Norge (Syse-regjeringen)
9 St.prp. nr. 100 (1991-92) side 10

Brussel. Det var rettslære på høyt plan – i alle fall for "en landsens dyrlege". Deres sjefjurist på området, Guagan, tok imot oss, EFTA-delegasjonen, på en høflig og nøktern måte. "Small talk" var ikke hans stil. Den tilmålte møtetiden ble effektivt utnyttet. Alle spørsmål og forslag vi kom med, ble stort sett besvart med en kjapp henvisning til gitt artikkel i direktivene. Våre forsøk på å overbevise Brussel om at helse- og hygieneforholdene her oppe i det kalde nord gjennomgående var svært gode, ja kanskje bedre enn i Mellom-Europa, ble ikke kommentert.

Det skal legges til at vårt samarbeid med Guagan etter hvert ble ryddig og konstruktivt, kanskje særlig etter at vi inviterte han og gjennomførte en "safari" sammen i de vestlandske fjorder, og deretter utviklet et regelverk tilpasset vår oppdrettsnæring. Etter befaringer til sent på kveld viste nattmøtene på fylkesveterinærens kontor i Bergen seg å bli meget produktive, til beste for vår viktige eksportnæring.

EØS-avtalen – utfordringer på flere fronter

Dyresjukdommer og mattrygghet var nå kommet høyt på dagsordenen i de fleste europeiske land. Kugalskapen i England førte til handelsboikott og steile fronter innad i EU. Sjukdommen fikk også stor oppmerksomhet her hjemme. Allerede på 80-tallet, etter at engelske myndigheter meldte om første påvisning i desember 1986, hadde veterinærdirektør Sandvik nedlagt importforbud av kjøtt- og beinmel fra England. Sommeren 1990 hadde vi et møte med berørte næringsorganisasjoner om saken. Som et "føre var" besluttet vi å forby egenprodusert kjøtt- og beinmel i kraftfôr til drøvtyggere her i landet. Vår skrapesjuka, som hadde visse likheter med BSE, var medvirkende til en slik beslutning. Salmonellasituasjonen i Danmark og videre nedover kontinentet ga grunn til bekymring. Det kom helsides annonser i dagspressen med "egg og bekken", og at "dette ville være siste året det kunne serveres eggedosis til barna 17. mai". Kolleger informerte om salmonellafare og dyresjukdommer der et og samme lysark hadde logoene til både Norges veterinærhøgskole og Veterinærer mot EF. Det var markante meningsforskjeller mellom de politiske partiene med Sp og SV som klare EF-motstandere. Ulike oppfatninger innad i partiene kom også tydelig til uttrykk.

Da forhandlingene først kom i gang, var det møter nærmest ukjentlig. Godt hjulpet av Veterinærinstituttet, forsøkte vi å dokumentere vår egen helsesituasjon så langt det lot seg gjøre. Heldigvis lå vi godt an med vår salmonellakontroll. Dette gjorde inntrykk på kommisjonen. Men å hevde at den eller de sjukdommene ikke var påvist i Norge, gjorde ikke inntrykk, hvis dokumentasjon manglet. Den oversiktlige strukturen i husdyrnæringene, med entydig opplysninger om eierskap, geografi, besetningsstørrelse og individmerking i flere produksjoner, innga derimot tillit. Her fortjener næringsorganisasjonene honnør.

Vi skjønnte etter hvert at mye av det omfattende regelverket Kommisjonen støttet seg på, var relativt nytt, laget for gjennomføringen av det kommende, indre marked i løpet av 1993¹⁰. Kanskje var dette en grunn til at vi oppnådde aksept for flere unntak enn hva vi realistisk sett forventet. Kommisjonen hadde nok av utfordringer innen eget territorium, og kunne derfor sette enkelte saker som ikke var avklart med EFTA "på vent". På den hjemlige arena forventet landbruksnæringene naturlig nok innrømmelser i Brussel ut fra vår gode helsestatus i husdyrnæringene. Oppdrettsnæringen derimot var klare på at de ønsket minst mulige restriksjoner. EF var deres største marked. Her var det en vanskelig balansegang. Møter med næringene, bønder på Hedmarken i det ene tilfellet og neste gang oppdrettere i Brønnøysund, ga oss diametralt motsatte råd om hvilke løsninger de ønsket til EF.

Den 2. mai 1992 var de formelle forhandlingene til endes. De viktigste unntakene vi oppnådde var:

- Grensekontrollen, herunder karantenering, kunne videreføres
- Bestemmelsene om tredje land ble ikke tatt inn
- Dyrevern ble holdt utenfor

Selv om vi tok inn det aktuelle regelverket, fikk vi en ikke tidsbegrenset overgangsperiode for

- Levende fisk og krepsdyr
- Levende sau og geit
- Merking av dyr

Endelig fikk vi aksept for ekstra, ikke tidsbegrensede beskyttelsestiltak mot BSE hos storfe og PRRS hos gris, og en tilleggsgaranti med kontroll for salmonella både av mat og dyr. Vi hadde gjort vårt beste, og vi følte at avtalen kunne være å leve med både for næringene på innlandet og langs kysten. Jeg hadde ukentlige kontakter med min kollega Torben Foss i Fiskeridepartementet for å avstemme kravene fra næringsinteressene langs vår lange kyst.

Avtalen inneholdt en klausul om at unntakene og overgangsordningene skulle gjennomgås etter en gitt tidsperiode. I ettertid viste det seg at presset om lempninger kom fra vår egen sjømatnæring som ble sterkt sjenert av økt kontrollfrekvens av varer fra tredjeland som også ville ramme vår eksport av fisk inn i EF. Selv med EØS-avtale i havn, ble vi altså betraktet som tredjeland så vidt gjelder grensepassering. Grunnen var at vi ønsket å holde bestemmelser om opphevelse av grensekontrollen utenfor avtalen. Og med innføring av det indre marked, skjedde det samtidig en betydelig økning av grensekontrollen ved innførsel fra tredjeland.

10 Hvitboken, med 280 tiltak, dannet det formelle grunnlaget for gjennomføring av det indre marked. 50 av rettsaktene i denne omhandlet næringsmidler

EF-søknad og nordisk sprik

Med en framforhandlet EØS-avtale, og et resultat til å leve med etter vår mening, regnet vi med at vindkastene ville løye. Slik ble det ikke. Sverige pustet til ilden. Allerede i juli 1991 søkte den svenske statsministeren Ingvar Carlsson om medlemskap i EF. Dette kom overraskende på vår statsminister, og det passet ikke inn i hennes strategi. Bedre ble det ikke da Finland kom etter med sin søknad i mars 1992. Hva som foregikk i Aps indre gemakker det neste halve året, har jeg ingen formening om, men taktisk sett kom regjeringen til at de måtte følge etter. Den 24. november 1992 sendte statsminister Gro Harlem Brundtland den norske søknaden om medlemskap – en søknad som fikk plass på knapt fire linjer:

Mr. President,

The Norwegian Government hereby has the honour to apply for membership of the European Communities and to inform you that Norway is prepared to enter into negotiations on the conditions for admission.

Yours sincerely,

Gro Harlem Brundtland

Statsministeren hevdet at Norge var "prepared to enter into negotiations on the condition for admission". Egentlig hadde vi håpet på en noe roligere tid framover. Men ordren fra høyeste hold var igjen klar. Heldigvis føltes ikke oppgaven så skremmende nå som ved oppstart av forhandlingene om EØS-avtalen for snart to år siden, der vi var igjennom mange av de samme "øvelsene". Vi hadde lært å kjenne byråkratene i Kommisjonen, og ikke minst, vi hadde fått en plass i "Stående veterinærkomité", og kollegene der var til uvurderlig hjelp i vårt arbeid for å avstemme hjemlige krav og interesser opp mot tålegrensen i Kommisjonen, og etter hvert EF-rådet. I vanskelige spørsmål, blant annet "sløyesaken" på laks da ILA var påvist for første gang, besøkte jeg mine europeiske kolleger på hotellrommene i Brussel kvelden før de skulle legge inn restriksjoner mot norsk lakseeksport til EU. Vedtaket i den "Stående veterinærkomité" dagen etter var til å leve med for norsk oppdrettsnæring. Næringen her hjemme var fornøyd. Det kom i alle fall blomster til departementet som ansvarlig for fiskehelseforvaltningen.

Forhandlingene om medlemskap ble avsluttet i mars 1994. De siste to døgnene i Brussel var meget hektiske. Da opptrådte vi, EFTA-landene, samlet, og forhandlin-

gene foregikk med embetsverket fra EF-Rådet som den ærede motpart. Møtene pågikk "natt og dag". Fra norsk side stilte landbruksminister Øyangen, fiskeriminister Olsen og handelsminister Grete Knudsen – sammen med et betydelig antall rådgivere fra embetsverket. Delegasjonen fra de tre departementene hadde fått tildelt et relativt lite rom i Rådsbygningen der vi gikk ut og inn, til og fra forhandlinger. Det var en sofa og noen stoler i rommer, og flere, både av statsrådene og andre, tiltok seg et kvarters søvn på sofaen utover natta.

Vi kom til enighet. Enigheten bygget på prinsippene i EØS-avtalen. Dette burde være politisk spiselig hjemme, tenkte vi. By og land mente noe annet 28. november 1994. Men det hadde kanskje mer med "sjølråderetten" å gjøre – som viste seg å være et meget effektivt budskap fra nei-siden. Jeg var i Brussel den samme kvelden, og jeg skulle på møte i Stående veterinærkomité dagen etter. Selv om forslaget om medlemskap ble avvist, møtte jeg opp dagen etter for å takke farvel til kollegene. Det var litt rart å se at stolen "min" og skiltet med Norvège ble båret ut av møterommet. Sannhetens time var kommet. Her var det en ting å gjøre: Komme seg hjem og få det beste ut av EØS-avtalen. Det skulle snart vise seg at oppgaven med ivareta landbrukets og fiskerieringens motstridende interesser vis a vis EU-markedet var krevende nok innenfor det rammeverket.

SPS-avtalen¹¹ – et fundament for strategisk nytenkning

"Verdens handelsorganisasjon (WTO) er den eneste globale organisasjonen for regulering av handelen mellom stater. Organisasjonen ble etablert 1. januar 1995. Norge har vært med siden etableringen, og har hele tiden hatt som hovedmål å styrke det multilaterale handelssystemet". Slik lyder innledningen på Utenriksdepartementets (UD) egen orientering om WTO. Avtalen ble fremforhandlet gjennom den såkalte Uruguay-runden som pågikk i mer enn ti år. For vår

skjermede landbruksproduksjon var disse forhandlingene meget krevende, ikke bare næringspolitisk. Med tanke på mattrygghet og dyrehelse kan økt handel med ulikt biologisk materiale gi negative følger som alle for enhver pris vil unngå.

Parallelt med WTO-avtalen ble det utarbeidet en SPS¹²-avtale som også ble vedtatt av Stortinget med virkning fra 1. januar 1995. SPS-avtalen har som formål å regulere utformingen av handelsregler som skal beskytte folke-, dyre- og plantehelse. Bakgrunnen for avtalen var at helsemessige krav tradisjonelt har vært

Det var litt rart å se at stolen "min" og skiltet med Norvège ble båret ut av møterommet. Sannhetens time var kommet.

11 St.prp. nr. 65 (1993-94) – WTO-avtalen og SPS-avtalen
12 Sanitary and phytosanitary agreement

benyttet til å utelukke eller begrense handelen med dyr/dyreprodukter og planter/planteprodukter. For å hindre vilkårlighet på dette området, er det i SPS-avtalen nedfelt bestemmelser om at de krav som stilles innenfor det sanitære og fytosanitære området, og som kan innvirke på handelen mellom landene, skal kunne begrunnes vitenskapelig. Jeg har flere ganger undret meg over at disse to tunge avtalene ikke vakte større debatt i opinionen da de ble behandlet av Stortinget høsten 1994. SPS-avtalen stiller en del krav som delvis ble sett i sammenheng med gjennomføringen av EØS-avtalen. Noen av de viktigste kravene er:

- Bortfall av generelt forbud mot innførsel av dyr og animalske produkter,
- Bortfall av kravet om søknad om innførsel siden vilkårene for innførsel skal nedfelles i forskrifter,
- At kravet om beskyttelsestiltak ikke skal være mer handelshindrende enn nødvendig for å beskytte folke- og/eller dyrehelsen og
- At behovet for handelshindrende tiltak må dokumenteres med mindre man holder seg til bruk av internasjonale standarder hva angår helse- og hygienekrav

SPS-avtalen gir samtidig åpning for bruk av beskyttelsestiltak, på gitte vilkår. Her måtte det nytenkning til rent strategisk. Åpningen er å finne i Artikkel 6 i avtalen. Jussen her er omtalt på følgende, mer folkelige måte, av UD, som formelt ansvarlig departement i saken:

"Avtalen slår fast at hvert medlemsland skal ha rett til fritt å fastsette sine beskyttelsesnivå ut fra sin helsesituasjon og så iverksette de veterinære og plantesanitære tiltak som er nødvendige for å ivareta beskyttelsesnivået. Viktige krav til de tiltak som anvendes, er at de baseres på et vitenskapelig grunnlag, at de skal baseres på særskilt risikovurdering og at de ikke er mer handelshindrende enn nødvendig for å sikre det aktuelle beskyttelsesnivået. Det er også forpliktelser til det enkelte medlemsland om å være konsistente i valg av beskyttelsesnivå."

Dermed hadde vi en plattform for innføring av overvåkings- og kontrollprogrammer som ble helt avgjørende for å kunne legge fram Veterinæravtalen for Stortinget, noe jeg kommer tilbake til. Landbruksminister Gjønnnes, selv gardbruker og sentral talsmann for hele EØS-tilnærmingen, fulgte vår utvikling av OK-programmer meget tett, og hadde dermed de beste forutsetninger for å svare for seg i stortingsdebatten da saken kom opp høsten 1997. Men det var landbruksminister Dag Terje Andersen som først skapte forståelse for Veterinæravtalen med sin tale og påfølgende debatt i Stortinget i januar 1997. Om det litt senere.

Tautrekking på flere fronter

EØS-avtalen, der Norge, Island og Liechtenstein var gjenværende avtaleparter overfor EU, skulle iverksettes 1. januar 1994. Formelt ble denne datoen, etter ønske fra EU, flyttet til 1. juli samme år. Flere spørsmål mellom partene manglet endelig avklaring, og dessuten tok det lang tid før rettsaktene ble oversatt og innarbeidet i norsk rett. Dessuten måtte det i en del tilfeller lovendringer til (Husdyrloven bl.a.), og det tar tid. De nye bestemmelsene, etter hvert som de ble klare, skulle så godkjennes både i vårt politiske system og i de ny-etablerte beslutningsorganene for EØS-saker i Brussel. Medarbeidere, både fra departementet og fra ytre etater fikk nå delta i arbeidsgrupper og komiteer i Brussel. Situasjonen dette første året var noe avventende, og dels uoversiktlig, også fordi Kommisjonen hadde hendene fulle med å ta vel imot de nye medlemslandene.

Med EUs indre marked på plass, var det bestemt at kontrollfrekvensen av varer som kom inn fra tredjeland, som Norge nå var hva gjelder grensepassering, skulle økes kraftig. Det gikk ikke mange ukene på nyåret 1994 før våre fiskeeksportører rapporterte om betydelig forsinkelser på grensen på grunn av økt kontroll inn til EU. Det gjaldt både i våre naboland Sverige, Finland og Danmark, men også Tyskland. Det kom også rapporter fra Tine om at de opplevde problemer med osteeksporten, men det ble dysset ned, trolig av politiske grunner. Vi hadde et vanskelig utgangspunkt. I St.prp.nr. 100 (1991-92), side 126, hadde vi ved framleggelse av EØS-avtalen omtalt grensekontrollen og karantenering som "avgjørende for opprettholdelse av vår gunstige dyrehelse". Dette ble understreket og forsterket under næringskomiteens behandling av saken.

Uformelle samtaler med EU om revisjon av EØS-avtalen pågikk hele 1995 og 1996. Forhandlingene om endringer startet egentlig før avtalen var implementert. Med det presset fiskerinæringen la på Regjeringen, var vi forpliktet av de unntakene vi hadde forhandlet oss fram til – blant annet fortsatt grensekontroll. Landbruksorganisasjonene og partiene KrF, Venstre og Sp var klare på at de ønsket EØS-avtalen slik den ble undertegnet i mai 1992. Ironisk nok ble det de samme partiene som la fram Veterinæravtalen for Stortinget høsten 1998 – da med overtakelse av yttergrensekontrollen innen EØS og opphevelse av kontroll ved grensen mellom Norge og EU – begge veier.

Kollegene i Kommisjonen ville definitivt ikke gi oss noen enkle løsninger for vår lakseeksport. Vår påstand om at helsetilstanden i norsk laksenæring var i rask bedring, hjalp ikke, og vi fikk som nevnt et krav om sløying av laks på grunn av ILA. På det hjemlige plan hadde vi også store utfordringer. Skrapesjuke hos sau virket til å være ute av kontroll.

Skrapesjuka – en hjemlig utfordring

Skrapesjuka var et "hjemlig" problem, og det skapte grobunn for frykt blant folk. Sjukdommen ble satt i sammenheng med BSE. På et møte i EU-kommisjonen den 26. april ble det lagt fram dokumentasjon på at BSE ga opphav til Creutzfeldt-Jakobs sjukdom. Kunne skrapesjuka også gi sjukdom hos menneske? Skrapesjuka ble første gang påvist her i landet i 1981. Ut over 90-tallet økte antall funn, og i 1996 ble det rapportert om hele 31 nye besetninger med denne diagnosen. Saueholdet vaklet, i alle fall i deler av landet. Kjøtt-samvirket destruerte slakteskrotter godkjent av kjøtt-kontrollen. Veterinærinstituttet og Folkehelseinstituttet var enige om at kjøttet trygt kunne spises. Uttalelsene fra mange andre institusjoner var mildt talt sprikende. Mange var redde. Fårikål var ingen populær rett den høsten. Men det ble for lite pinnekjøtt til jul. Da var det meste av frykten over.

Den offentlige bekjempelsen av skrapesjuka kom i gang høsten 1996 med tiltak fastsatt i nye forskrifter. Påleggene kostet staten godt over 30 mill. dette året og i tillegg kom nesten like mye midler på bordet over jordbruksavtalen. Departementsråd Grue tok initiativet til å skaffe ytterlige midler til saneringen gjennom jordbruksavtalen året etter. På nyåret 1997 ble saken drøftet mellom avtalepartene og dette året ble det avsatt ca. 45 millioner til lovpålagte tiltak og en tilsvarende sum til de ikke lovpålagte tiltakene. I disse årene ble det samlet brukt nærmere 150 mill¹³. Dugnaden som departementet, Dyrehelsetilsynet, Veterinærinstituttet og næringene gjennomførte disse årene skapte en del uro på grunn av restriksjon på handelen med levende dyr innenlands. Men samtidig var det stor tilfredshet med resultatene som ble oppnådd – og tilliten til myndigheter og lammekjøtt ble gjenvunnet.

Veterinæravtalen

En formiddag i oktober 1996 fikk vi plutselig høre at Gro gikk av som statsminister. Etter sigende hadde hun, den morgenen, pakket bilen for hyttetur til Mylla. Hun kostet på seg en kort stopp ved H-blokka for å takke for seg i toppetasjene. En streng regi – som alltid! Ikke nok med det: Gunhild Øyangen slapp nyheten om egen avgang samme formiddag. Den lengst sittende landbruksminister noen gang ønsket avløsning. - Inn kom en tømmerhogger fra Lardal. Dag Terje Andersen entret stolen den 25. oktober 1996. Og han kunne mer enn å hogge tømmer. Den nye sjefen, med solid politisk erfaring, tok poengene umiddelbart. EØS-avtalens opp- og nedsider ble kartlagt. Og hvem mente hva og hvorfor. Sp-ordførere langs kysten ble plutselig et tema. Vi skjønnte logikken etter hvert som arbeidet med hans redegjørelse for Stortinget i januar neste år skred fram. Nå skulle de EØS-skeptiske kommunepolitikerne få seg

forelagt hvilke tap oppdrettskommunene måtte regne med hvis den varslede opptrappingen av grensekontrollen ble iverksatt. Verdien av fiskeeksporten representerte 22,5 milliarder kroner. Og pilene pekte fortsatt oppover - hvis myndighetene la til rette for det.

Vi ble fort enige om at de tre avtalene WTO, SPS og EØS måtte vurderes samlet. Den første ville, etter nye forhandlingsrunder, kunne åpne for økt handel – også med biologisk materiale inn til Norge. SPS-avtalen, og spesielt Artikkel 6, ga oss muligheter til å definere vårt eget sikkerhetsnivå, forutsatt pålitelig dokumentasjon. Noen av unntakene i EØS-avtalen måtte tas ut dersom eksporten fra oppdrettsnæringen og fra fiskeriene skulle kunne fortsette sin vekst. Det hadde vi allerede fått høre i klartekst i Brussel. Et forsøk på å reforhandle EØS-avtalen ut fra våre særinteresser ble blankt avvist i Brussel.

Den nye landbruksministeren understreket to ting. Vi skulle være konkrete i våre krav og forutsetninger for å gå inn på en revidert avtale med EU, og vi skulle beregne så riktig som mulig hva tiltakene ville koste. Et helt sentralt stikkord ble dokumentasjon. Hvis vi skulle hevde vår gunstige zoosanitære situasjon og legge den til grunn for vårt sikkerhetsnivå, måtte sannheten på bordet. Overvåkings- og kontrollprogrammer (OK-programmer) var svaret, på landdyr, fisk og matprodukter. OK-programmer alene var ikke nok. Skulle vi overta ansvar for EUs yttergrense, måtte det bygges en rekke nye grensekontrollstasjoner. Her var kravene detaljerte og strengere enn hva vi hadde under hjemlige forhold. Og endelig måtte det føres tilsyn ute i felten, og da på en måte som kunne tåle kritisk inspeksjoner fra EFTAs overvåkingsorgan (ESA).

Neste spørsmål ble: Hva ville dette koste? Landbruksminister Dag Terje Andersen ba om konkrete og troverdige oppsett over hva som var nødvendig og hva det ville koste. Med grundige forberedelser skulle han kunne møte både næringene som var skeptiske, veterinærer fra Den norske veterinærforening og fra NVH som gikk sterkt imot en endring av avtalen, og endelig sine kolleger i Regjeringen som skulle enes om en kostnadsramme. Og til slutt i denne prosessen skulle han svare for seg i Stortinget. Store utfordringer for en fersk statsråd. Disse møtte han med en offensiv holdning og klare resonnementer.

Etter statsrådets redegjørelse i Stortinget den 16. januar 1997 fulgte debatten i plenum den 23. januar. Mye var gitt på forhånd. SV og mellompartiene var imot. Det viktigste var at statsråden etterlot seg et solid inntrykk med troverdige svar på alle spørsmål. Det ble gitt et klarsignal for å gå videre. Proposisjonen om Veterinæravtalen ble ikke lagt fram før neste høst. Det var imidlertid avgjørende å få bevilget midler for oppstart av OK-programmer, bygging av grensekontrollstasjoner og tilsyn i felten for å være best mulig skodd hvis den nye avtalen skulle bli gjort gjeldende fra 1. januar 1999. Resultatet av stortingsbehandlingen med en fyldigere

13 Per Harald Grue: Norsk landbrukspolitik 1970 – 2010, Bind 2, side 250

omtale og forslag til bevilgninger til årets igangsetting, ble tatt in i Jordbruksavtaleproposisjonen våren 1997¹⁴. Her ble det listet opp 18 forskjellige OK programmer for dyr, konkrete forslag til kontroll med smittestoff i mat og bevilgninger til grensekontrollstasjoner og tilsyn. Samlet budsjettbehov ble anslått til 60 mill. Siden det allerede var langt på året, ble tilleggsbevilgningen for 1997 på 39,4 mill. Nå begynte det nye sikkerhetsnettets å ta form. Veterinærinstituttet var allerede godt i gang for å løse sin del av oppgaven. Med de norske kravene som ble spilt inn under EØS-forhandlingene i 1991-92 om fristatus (Aujeszky's disease, PRRS, BSE, *Brucella melitensis*, marteillose og bonamiose) og tilleggs-garantier (Salmonella, TGE og IBR) var det vitenskapelig baserte dokumentasjonsarbeidet på Veterinærinstituttet avgjørende for vår troverdighet.

Landbruksminister Dag Terje Andersen hadde nå skaffet seg god innsikt i denne teknisk og faglig kompliserte utvidelsen av EØS-avtalen. Det var ikke, og er ikke, uten videre enkelt å få med seg at noe av overvåkingen og kontrollen dels følger av konkrete krav i gjeldende EØS-bestemmelser, mens vi for andre sjukdommer på dyr eller spesielle matbårne farer etter forhandlinger fikk godkjent programmer takket være vår gunstige situasjon. Disse unntakene var hjemlet i EØS-avtalen. Og som et tredje sikkerhetstiltak, hadde vi igangsatt nasjonale overvåknings- og kontrollprogrammer. Disse var ikke en del av avtalen. Med disse programmene kan vi sette krav om at dyr med ukjent helsestatus for de spesifikke sjukdommene som programmene omfatter, skal isoleres rett etter innførsel, da under offentlig tilsyn, inntil prøver er tatt og helsestatus er fastlagt. Påvises sjukdom, blir besetningen pålagt restriksjoner tilsvarende som for en annen norsk besetning. - Arbeidet med stortingsproposisjonen med UD som konstitusjonelt ansvarlig, var nå godt i gang. Samarbeidet med Veterinærinstituttet, Statens dyrehelsetilsyn og Statens næringsmiddeltilsyn var tett og konstruktivt.

Det var stortingsvalg denne høsten. Her hadde statsminister Jagland stilt sitt mye omtalte "kabinett-spørsmål til velgerne" om at Ap måtte få minst 36,9 % av stemmene dersom han skulle danne nye regjering etter valget. Ap fikk 35 %. Regjeringen Jagland gikk av. Landet fikk en mindretallsregjering utgått fra KrF, V og Sp. Den ble i dagligtale ofte omtalt som Bondevik I. Kåre Gjønnes, da fylkesmann i Sør-Trøndelag, overtok som sjef i LD 17. oktober 1997. Han var bonde fra Orkanger, hadde vært ordfører i ung alder og hadde åtte år på Stortinget, den siste perioden som parlamen-

tarisk leder. Med andre ord en erfaren politiker som blant annet hadde engasjert seg sterkt for en EØS-avtale som stortingsrepresentant.

Innsikten i og interessen for spørsmål knyttet til EØS kom godt med i hans første år som landbruksminister. Å sette seg inn i alle de tekniske detaljene revisjon av avtalen innebar, var krevende. Men kanskje

vanskeligere var det å skaffe oppslutning om saken i regjeringskollegiet. Det var vel kjent at Sp ikke ønsket noen endring med bortfall av veterinær grensekontroll og karantenering, symboltunge begreper som vi fra LD også understreket betydningen av ved fremleggelsen av EØS-

avtalen (St.prp.nr. 100 (1992-93)). Disse "instrumentene", som ikke alltid hadde vist seg så effektive som de fleste trodde, skulle nå erstattes med "kompensatoriske tiltak". Det var ikke noe lett budskap å selge – ei heller for landbruksministeren.

Arbeidet med proposisjonen¹⁵ pågikk i tilnærmet ett år. Politisk ledelse ønsket å bli oppdatert i jevn- lige møter der styrker og svakheter knyttet til de nye kontrollprinsippene ble grundig testet. Den 6. november ble proposisjonen fremlagt for Kongen i Statsråd. Ministrene Lahnstein, Queseth Haarstad, Meltveit Kleppa og Arnstad fra Sp sluttet seg ikke til tilrådingen til Kongen og Stortinget.

Komitébehandling og høring

Utenrikskomiteen, og Næringskomiteen, gikk meget grundig til verks i sin vurdering av proposisjonen (Innst. S. nr. 72 (1998-99)). Allerede 18. november samme høst sendte Utenrikskomiteen 12 omfattende spørsmål til utenriksministeren. Disse ble oversendt LD til utarbeidelse av utkast, og svarfristen var kun noen få dager. Flere spørsmål angikk bortfall av grensekontrollen. Her ble det fra departementene svart blant annet som følger: *"Ved innførsel fra EØS, vil den isolasjon som skal iverksettes for dyr som er omfattet av de nasjonale overvåkings- og kontrollprogrammene gi tilsvarende sikkerhet som ved dagens karanteneordning når det gjelder å avdekke mulig forekomst av smittestoffer hos innførte dyr før de frigis fra isolasjon"*. Etter hvert som komiteen arbeidet seg gjennom proposisjonen, mottok vi nye brev med flere spørsmål både den 25. og 26. november. I tillegg til å besvare spørsmålene, ble også et langt brev fra Statens helsetilsyn oversendt komiteen. Dette var en presisering rundt en del tidligere synspunkter fra Helsetilsynet. Konklusjonen nå var at Helsetilsynet fant "å kunne karakterisere totalbildet som forsvarlig". Det kan også nevnes at landbruksministeren, etter en

Hvis vi skulle hevde vår gunstige zoosanitære situasjon og legge den til grunn for vårt sikkerhetsnivå, måtte sannheten på bordet.

14 St.prp.nr.70 (1996-97)

15 St.prp.nr.6 (1998-99)

Tidligere president i Den norske veterinærforening Knut Rønningen (1997-2001) deltok i 1998 i høring på Stortinget om godkjenning av EØS-avtalen.

høring i Utenrikskomiteen, så seg nødt til oversende en presisering om storferasen Belgisk blå. Innførsel, forutsatt at helsekravene var oppfylt, kunne ikke forhindres, men med hjemmel i dyrevernloven paragraf 5 ”- vil det være forbudt å avle videre på et dyr av rasen Belgisk blå i Norge”.

Det vil føre for langt og komme inn på alle temaene komiteen ønsket belyst. Rent summarisk kan nevnes: Omfanget av eksport og import av de vareslagene Veterinæravtalen omfatter, kontrollregimene i nabolandene, antall matsmittede personer i Norge, Sverige, Danmark og Italia i 1997, kontrollfrekvenser med dagens norske grensekontroll, konsekvensene ved bortfall av grensekontroll og karantene (se deler av svaret i kursiv ovenfor), antibiotikaresistens, mulig nordisk samarbeid på det veterinærmedisinske området, hvordan EU begrunner økt kontrollfrekvens av norske fiskeprodukter og forekomst av zoonoser i en del av EU-landene, for å nevne de viktigste temaene. - Økt kontroll av norske fiskeprodukter kom som en logisk konsekvens av økte kontrollfrekvenser mot alle animalske varer og levende dyr fra alle tredjeland, og var ikke rettet mot norske produkter spesielt.

Etter denne ”notevekslingen” var Utenrikskomiteen klar for høring. Den første ble avholdt 30. november. Møteleder var Håkon Blankenborg. De inviterte var Forbrukerrådet ved lederen Anne-Lise Bakken og direktør Per Anders Stalheim, Kaare Norum som etter sigende representerte seg selv, Stiftelsen Trygg Mat ved Aina Edelmann og Ivar Hellesnes. Alle, med unntak av Norum uttrykte betydelig skepsis til den nye avtalen, blant annet med støtte i (den første) uttalelsene fra SNTs Vitenskapskomité. Aina Edelmann mente dessuten at problemene for fiskeeksporten var ”ubesvart” og at behovet for utvidelsen ikke var godt nok begrunnet. Norum på sin side, pekte på den store forflytningen av mennesker over landegrensene og hvilke smitterisiko

dette utgjorde. Høringen pågikk i nærmere to timer.

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, samlet seks personer, var inne til høring samme kveld. De var, slik de hadde gitt uttrykt for tidligere, skeptiske til den nye avtalen, og mente som de foregående, at ulempene for fiskeeksporten ikke var god nok grunn til å endre den opprinnelige EØS-avtalen.

Et par dager senere var utenriksminister Vollebæk innkalt for å begrunne Regjeringens tilråding til Stortinget. Ekspedisjonssjef Atle Leikvoll, som bistod utenriksministeren, understreket betydningen av sikkerhetsklausulen som allerede var brukt tre ganger; ved Munn- og klauvsjuka i Hellas, Newcastle disease i Sverige og BSE i England. Spørrelysten blant komitémedlemmene var stor. - De neste som slapp til var professor Per Einar Granum fra NVH, presidenten i Veterinærforeningen, Knut Rønningen, samt Rasmus Lang-Ree og Eystein Skjerve¹⁶. Ulikt smittenivå ute og hjemme og bortfall av dagens grensekontroll ble trukket fram som særlig uheldig. Skjerve var dessuten skeptisk til uttalelsene fra SNTs Vitenskapskomité som han mente ikke hadde gjort en grundig nok vurdering av smittefaren. Samtlige advarte mot å godta utvidelsen av avtalen. - Fiskeri- og Havbruksnæringens Landforening var neste. Komiteen fikk høre at fisk er for Norge den nest største eksportnæring. Videre at Norge er det nest største fiskeeksporterende landet i verden, og at 60 % av eksporten går til EU. Det eksporteres 2700 tonn pr dag. Dette er en og en halv gang så mye som importen av animalske produkter pr år (2000 tonn). - Det ble gitt en detaljert omtale av kontrollen ved grensepassering inn i EU, og de økonomiske konsekvensene. Argumentasjonen var omfattende og grundig. Disse faktaopplysningene ovenfor var vel kjent for embetsverket i LD, men tallene var ikke tydelig nok presentert i proposisjonen. Vi mente begrunnelsen for å endre EØS-avtalen var åpenbar, og at vi ut fra det totale samfunnsansvaret måtte finne en løsning som gagnet helheten best, ikke bare en sektor.

Etter at fiskerinæringen hadde sagt sitt, var turen kommet til Næringsmiddelbedriftenes Landforening. Herfra stilte Roald Gulbrandsen og Terje Solbakken. Sistnevnte hadde vært to vært to år ved ESA i Brussel. Gulbrandsen understreket at de, både ut fra et industrielt og et veterinærfaglig ståsted, hadde kommet til at både verdiskapning og mattrygghet var ivarettatt. ”Et avslag på avtalen” ble sett på som en større trussel. Solbakken fikk en rekke spørsmål om hvordan de foreslåtte kontrollregimene ville virke helt konkret, både inn og ut av landet.

Nå gikk høringene mot slutten, og turen var kommet til de tre fagstatsrådene, fiskeriminister Peter Angelsen, landbruksminister Kåre Gjønnes og helseminister Dagfinn Høybråten. Disse hadde med seg hele seks rådgivere fra embetsverket og ytre etater som

16 I referatet mangler titler for de to sistnevnte

utdypet mange av svarene fra ministrene¹⁷. Innledningsvis viste Gjønnnes til at disse spørsmålene i betydelig grad var drøftet under den redegjørelsen Dag Terje Andersen (Ap) hadde i Stortinget i januar i 1997. Han stilte derfor spørsmålet om dette var en *"omkamp på Nes"*. Han viste deretter til at det var Stortinget som 1. juni 1997 hadde avvist et forslag om å videreføre eksisterende grensekontroll. I den samme debatten, om Jordbruksavtalen der de første bevilgningene til "kompenserende tiltak" ble bevilget, vedtok Stortinget å be LD arbeide videre med en utvidelse av EØS-avtalen på veterinær sektor. Resultatet var nå 28 overvåkings- og kontrollprogrammer for dyr, 18 programmer for animalske produkter, økte bevilgninger på til sammen 70,5 mill., opprettelse av et eget zoonosesenter. Forutsetningene for å lykkes var tilstrekkelig med budsjettmidler, aktiv bruk av sikkerhetsklausulen og en fortløpende evaluering av utviklingen. Han pekte også på at Vitenskapskomiteen, i sin andre vurdering våren 1998, hadde kommet til at tiltakene var tilfredsstillende og i tråd med komiteens anbefalinger fra 1997.

Fiskeriministeren la fram tall for eksportens omfang, tall som stemte overens med hva næringen få dager før hadde presentert. Omfanget, 500 trailere til EU pr uke – og like mye med båt, gjorde nok inntrykk på Komiteen. Tapene på grunn av forsinkelser som kontrollene medførte, ble tillagt størst betydning. I sin orientering sluttet helseministeren seg til "landbruksministerens formuleringer", og la stor vekt på råd og uttalelser som var kommet fra kompetansemiljøene, i første rekke Folkehelseinstituttet, Helsetilsynet og SNT.

Det var Utenrikskomiteen som førte innstillingen i pennen. Alle unntatt Sp og SV sluttet seg til komiteens tilråning om å samtykke i godkjenningen av endringen av EØS-avtalens Vedlegg I (veterinære og plantesanitære forhold). Sp mente at *"Norge, ved å akseptere veterinæravtalen, risikerer å ødelegge vårt fremste konkurransestrinn, nemlig ren og trygg mat"*. SV på sin side ønsket å utrede bruken av rådgivende folkeavstemninger i vesentlige spørsmål om forholdet mellom Norge og EU. Da Næringskomiteen hadde innstilling til uttalelse sluttet flertallet seg til innstillingen, mens Sp og Leif Helge Kongshaug¹⁸ fra V sluttet seg til merknadene fra Sp. Komiteene avga sin innstilling den 14. desember. Stortinget behandlet saken i plenum den 18. desember og flertallet vedtok Veterinæravtalen under forutsetning av at Regjeringen innen utgangen av 2001 skulle legge fram en totalvurdering av regelverket og smittesituasjonen, da med eventuelle forslag til nødvendige endringer.

En lang og omfattende faglig og politisk prosess var brakt til ende. Mindretallsregjeringen ønsket ikke å utfordre stortingsflertallet. Med sitt grundige arbeid med avtalen fikk landbruksminister Gjønnnes tillit til at de nye faglige kontrolltiltakene ville ivareta vår høye krav til dyrehelse og mattrygghet. Statsrådets endelige beslutning var ikke uten videre gitt, tatt i betraktning de dystre spådommene næringene og visse veterinærfaglige miljøer markedsførte. Stortinget stolte på at Bondevik I-regjeringen ville følge opp de nye tiltakene trass i sprikende oppfatninger i regjeringskollegiet. Både de nye kontrolltiltakene og kravet om evaluering ble iverksatt.

Evaluering av EØS-tilpassingen på matområdet

Den 3. november 2000 oppnevnte de tre fagdepartementene en arbeidsgruppe for å evaluere situasjonen etter Veterinæravtalen, slik Stortinget hadde bedt om. Hovedkonklusjonen var at *"Alt i alt synes det ikke til denne tid å ha vært en tydelig endring i risiko for zoonoser fra tiden før Veterinæravtalen ble inngått"*. Gruppen påpekte imidlertid at tiden som var gått siden avtalen var trådt i kraft var kort, og anbefalt derfor ny evaluering om tre til fem år. Meg bekjent ble det ikke gjort noen ny utredning på dyr- og matområdet etter "– tre til fem år" slik utvalget anbefalte.

Den såkalte Europautredningen (NOU 2012: 2 Utenfor og innenfor – Norges avtaler med EU) har imidlertid et omfattende kapittel (21) om "Mat, landbruk og fisk". Selv om konklusjonene på en del punkter er delt i et flertall og et mindretall, uttaler et samlet utvalg at (Kap 21.2.1) *"Generelt har den norske tilpasningen til EU's regler om mat og veterinære forhold gått greit. De dystre spådommene fra debatten i 1998 har på tolv år ikke slått til, og sett i forhold til reglenes omfang og betydning har det vært svært få konflikter"*. – I dag er rettsaktene Mattilsynet forvalter kvantitativt sett den største delen av EØS-avtalen (ca. 40 %). De utgjør ca. 90 % av det regelverket tilsynet samlet har ansvaret for. Sammenholdes dagens situasjon med slik det var for 25 år siden, er det ikke å undres over at det til tider var en del turbulens knyttet til omleggingen på 90-tallet

Gudbrand Bakken

Tidligere veterinærdirektør (1990-1998) og ekspedisjonssjef (1998-2006) i Landbruks- og matdepartementet

17 Magnor Nerheim, Henrik Stenwig, Gunnar Jordfall, Anne Alvik, Bodolf Hareide, Geir Evensen

18 Statssekretær i LD under Bondevik II

Veronica Kristiansen, stipendiat klinisk onkologi og Tonje Trinterud, kirurg med fullført residency i kirurgi.

Vi vil se flere friske og lykkelige dyr, derfor tilbyr vi nå et

SPESIALISERT TEAM INNEN ONKOLOGISK KIRURGI

Har du kompliserte onkologiske kasus, hvor eier ønsker å høre om muligheter for videre behandling?

På Evidensia Oslo Dyresykehus tilbyr vi avansert onkologisk kirurgi med fullstendig preoperativ staging og postop adjuvant terapi med cytostatika. Vår kirurg Tonje Trinterud og onkolog Veronica Kristiansen kan foreta utredninger, informere kunden om valgmulighetene, utføre avansert onkologisk og rekonstruktiv kirurgi, samt følge opp med nødvendig behandling i ettertid.

Du er hjertelig velkommen til å kontakte oss for å diskutere og planlegge veien videre for den enkelte pasient. På den måten kan vi sammen tilby det aller beste for dyret og dets eier.

Se våre øvrige tjenester på oslodyresykehus.no

– vi ønsker å se flere friske og lykkelige dyr!

Evidensia er Europas største og kvalitetsmessig ledende veterinærkjede. Vi har flere spesialister og mer avansert utstyr enn andre. Vi driver også med etterutdanning og klinisk forskning. På den måten skaper vi morgendagens veterinærmedisin. Les mer på evidensia.no

Kontakt oss på oslodyresykehus@evidensia.no, eller tlf. 22 68 35 00. Tastevalg 2 for henvisende veterinærer (hverdager 8–16).

MED FISK PÅ DAGSORDEN:

– Myndighetene bør skjerpe kravene til oppdrettsnæringen

Trives i felten: Professor Trygve T. Poppe foran anlegget til Salmar Settefisk AS i Kjørsvikbugen like nord for Tjeldbergodden på Nordmøre. Bildet er fra et besøk sammen med en gruppe studenter høsten 2012 som ledd i en studietur til oppdrettsanlegg på Frøya.

Nysnøen ligger vakkert over Adamstuen i Oslo når vi haster til et møte med professor Trygve Poppe på NMBU Veterinærhøgskolen. Han sitter bøyd over mikroskopet sammen med en gruppe studenter kalt «hjerterpikene» i en fløy av den gamle hovedbygningen. De har et fordypningsprosjekt på hjertehelse hos villaks og oppdrettslaks, og praten går livlig når de ser på vevsprøver i diskusjonsmikroskopene som er et uvurderlig redskap i dette arbeidet.

– Vi sammenlikner hjertehelse hos villaks og oppdrettslaks. Det betyr at vi undersøker graden av betennelsesforandringer på hjertets overflate hos disse fiskene, såkalt epikarditt. Dette blir en oppgave studentene skriver, sier Trygve Poppe når han kikker opp fra mikroskopet. Poppe er kjent som en av våre fremste fagfolk på fiskehelse og fiskevelferd, og på dette feltet er han en av bærebjelkene i undervisningen på Veterinærhøgskolen. Men han er også kjent som en sterk kritiker av oppdrettsnæringens svake sider og etterlyser et sterkere samfunnsmessig engasjement fra veterinærene. Til sommeren går han av med pensjon, men han lover å komme med nye innspill når det trengs.

Studentene beklager at Poppe skal gå av. De sier samstemt og

nesten i munnen på hverandre at han er en meget dyktig lærer, engasjert og entusiastisk. Han er også en god pedagog, og undervisningen er bra. Det samme er feltarbeidet vi har hatt sammen, sier Eline Røislien mens de andre studentene nikker samtykkende. Poppe har drevet feltarbeid om fiskehelse og fiskevelferd i 25 år, fordelt på utflukter til blant annet Frøya og Hjelmeland. Det er ikke mange kurs som har gått så lenge på Veterinærhøgskolen, forteller han.

– Interessen for faget øker?

– Helt klart. Interessen for spesialisering innen fiskehelse har økt betydelig etter år 2 000, og de fleste får jobb rimelig fort etter endt utdanning. For øyeblikket har 12 av rundt 60 studenter på Veterinærhøg-

skolen valgt fiskehelse som spesialisering siste studieår. Det er et taktskifte, og det er veldig gledelig for oss som jobber med dette fagfeltet. For noen år siden var det ingen som bestemte seg for denne studieretningen før de begynte å studere. Undervisningen er delt i to hovedområder. Det første er det rent veterinærfaglige som går på fiskehelse og fiskevelferd. Det andre er det samfunnsmessige aspektet, der bærekraftig drift står sentralt. Ekskursjoner og feltarbeid er en viktig del av undervisningen, og vi har mange flotte og entusiastiske studenter, sier Poppe som har en uformell tone og gjerne spriter opp forelesningene med gode historier og kritiske spørsmål til studentene.

– Det er rekordpriser på laks. Er fiskeoppdrett en framtidsnæring?

– Ja, definitivt. Den kan bli mye større og viktigere enn i dag. Alt tyder på at etterspørselen etter fisk og sjømat vil fortsette å øke framover, mens olje- og gassnæringen er på vei nedover. Vi har alle forutsetninger til å drive oppdrett på en bærekraftig og miljøvennlig måte langs norskekysten. Men det trengs et bredt samfunnsmessig engasjement for å sikre næringens framtid. Her kan veterinærene utgjøre en forskjell. Det samme gjelder miljøorganisasjonene, forbrukerne, matkjedene og de framtidsrettede delene av oppdrettsnæringen. Men det er våre politiske myndigheter som må stille strengere krav til næringen. Myndighetene kan for eksempel bestemme at fra et bestemt tidspunkt, for eksempel 2020, er det forbudt å slippe ut fekalier og kjemikalierester fra

Felles fordypning rundt diskusjonsmikroskopene, der hjertehelse hos villaks og oppdrettslaks studeres. Fra venstre Hanna Bjerke-Sæteraas, Randi Vaage Thon, Trygve Poppe, Carina Liljeroth og Eline Røislien.

anlegg og brønnbåter i sjøen. Husk at rømminger av fisk fra merdene allerede er definert som miljøkriminalitet. Samtidig må det stilles mye strengere krav til lakselusbekjempelse og bruk av rensefisk, for å nevne noe. Hvis myndighetene innfører slike krav, er jeg overbevist om at selskapene i oppdrettsnæringen vil følge dem. Kravene blir på sett og vis en videreføring av ASC-standarden som store deler av næringen har sagt de skal gjennomføre innen 2020. Mange av selskapene i næringen tjener nå gode penger takket være rekordhøye priser på laks. De har råd til å gjøre næringen mer framtidsrettet og miljøvennlig.

– Hva med Mattilsynet?

– Mattilsynet er viktig, og her jobber det mange veterinærer og andre fagfolk med kunnskaper om fisk og oppdrett. Mattilsynet og andre berørte fagorganer må få de ressurser som trengs for å følge opp myndighetenes krav og ha straffetiltak som virker. I dag er Mattilsynet underbemannet og underfinansiert i forhold til oppgavene. Men vi ser samtidig at Mattilsynet kommer med skarpere reaksjoner mot regelbrudd og lovbrudd i næringen. To ledere i oppdrettsnæringen er politianmeldt og dømt til fengselsstraff og bøter. Det blir lagt merke til.

– Hvor alvorlig er tilstanden i oppdrettsnæringen?

– Den er meget alvorlig og utgjør faktisk en trussel mot næringens framtid, både økonomisk og miljømessig. Derfor er det så viktig at veterinærene og andre fagfolk i denne næringen engasjerer seg bredt og dypt. Mange av dem gjør allerede en solid jobb. Vi ser at utgiftene til lakselusbekjempelse nå beløper seg til rundt 5 milliarder kroner i året. Tallet på døde fisk er altfor høyt, selv om det varierer veldig fra anlegg til anlegg og område til område. Dette rammer lønnsomheten i næringen, særlig de mindre og mellomstore selskapene. Men også giganter som Marine Harvest rammes, og konsernet vil ikke øke produksjonen av laks i Norge før lakselusproblemet blir vesentlig mindre. Det er riktig og nødvendig. Målet i tonnasje har ikke produksjonen av laks økt de siste tre årene, men prisene har skutt i været. Marine Harvest og flere andre selskaper driver forsøk med lukkede og semilukkede anlegg. Spørsmålet er om satsingen er stor nok og går raskt nok.

– Hva med utslippene fra laksemerkene?

– Det er en stor sak og på mange måter en miljøskandale, en misbruk av allmenningen langs kysten som selskapene har fått konsesjon til å bruke. Vi har

Lakselusa gjør store skader, her et alvorlig angrep i nakken på en oppdrettslaks. Bekjempelsen av lakselus koster rundt 5 milliarder kroner årlig.

en streng miljølovgivning på nær sagt alle områder i Norge, men ikke her. Utslippene av fekalier fra laksemerkene, som er et finere ord for fiskeskit, tilsvarer i dag utslippene fra ca. 20 millioner menneskeekvivalenter. Det er altså snakk om utslipp uten rensing fra flere millionbyer som går rett i sjøen. Riktignok er de fordelt på mange anlegg, men er likevel helt uakseptable og unødvendige. Det

er ikke bare kystfiskere og rekefiskere som klager over dårlige fangster i områder med utslipp fra laksemerder og vil ha slutt på denne forurensningen, men også fagfolk og miljøorganisasjoner. La oss ta en parallell til dette. Tenk

deg en bonde som tømmer et lass gjødsel i sjøen og blir oppdaget. Han vil bli stilt strafferettslig ansvarlig etter Forurensningslovens bestemmelser, dømt og trolig bøtelagt.

– Hva er løsningen?

– Det jobbes seriøst med mange løsninger og konsepter, alt fra havgående skip med store tanker for fiskeoppdrett og store anlegg langt til havs. Det mest lovende er trolig lukkede sjøanlegg langs kysten, som for eksempel det vi ser i regi av Havbruksenteret i Brønnøy kommune. I lukkede anlegg kan fekalien samles opp og gjenbrukes til andre formål, og lakselusproblemet kan unngås. Fisken i disse anleggene er frisk og vokser fort. Det er altså en vinn-vinn-situasjon. For øyeblikket koster disse anleggene noe mer enn tradisjonelle anlegg. Men prisen går nedover. Og regner vi med utgiftene til lakselusbekjempelse i mange tradisjonelle anlegg og store tap med død fisk, så er lukkede anlegg en løsning som peker seg ut også av

”

Vi har alle forutsetninger til å drive oppdrett på en bærekraftig og miljøvennlig måte langs norskekysten

økonomiske årsaker. Vi ser at lukkede anlegg kommer i andre land, blant annet i Danmark som er langt fremme på vannrensing og vanntechnologi. Derfor bør norske selskaper skjerpe seg og utnytte tidsvinduet de nå har på dette området. Men også i lukkede anlegg trengs det mer forskning og utprøving for å finne optimale løsninger. Vi kan tenke oss at selskaper i norsk offshore-næring og verftsindustri bidrar med teknologi og kompetanse til slike anlegg, og kanskje noen arbeidsledige ingeniører kan omskoleres til havbruks-sektoren.

– Du er også kritisk til bruken av rensefisk?

– Rensefisk brukes i stor skala og er et hovedelement i den ikke-medikamentelle behandlingen av lakselus.

Rensefisk brukes i stor skala

Her gjør rensefiskene en god jobb. Problemet er at rensefiskene dør i bøtter og spann. Det har en etisk side, og det handler om fiskevelferd. I dag fanges leppefisk i store antall langs kysten av Sørlandet og Vest-Sverige. Her tar man ut store mengder biologisk materiale fra deres naturlige miljø uten å kjenne konsekvensene av det. Leppefiskene fraktes til lakseanlegg langs norskekysten, men vi har ingen oversikt over hvilke sykdommer de har med seg. I lukkede anlegg kan dette problemet unngås, for her trengs det ikke rensefisk, sier Poppe til slutt.

Superivrig friluftsmann

Professor Trygve Poppe er en superivrig friluftsmann, og årets høydepunkt er fisketuren med gode venner til Nordkynhalvøya i Finnmark. Der er det noen små fine elver med både laks, ørret og sjørøye, sier Poppe og blir drømmende i blikket.

Natur og friluftsliv er Trygve Poppes store lidenskap, her i sitt rette element like ved Koifjordvannet på Nordkynhalvøya i Finnmark.

– Dette er ingen «sofatur» for voksne gutter. Vi går mye og fisker mye, og vi ligger i telt. Med lyse netter og midnattssol blir det lite søvn. Men du verden, dette gjør livet verdt å leve. Jeg får masse krefter og mye inspirasjon av slike turer, både når jeg går alene og

sammen med venner, forteller han.

Poppe har en spenstig og lett kropp, her er det ikke mange overfløydige kilo. Han elsker gode historier og replikker og er kjent som en dyktig og modig fagmann. Han mener vi må verne om den akademiske friheten

og advarer sterkt mot at forskningen bindes og strupes av politiske og kommersielle interesser. Han viser til Aftenposten-magasinet «Innsikt» som har flere artikler om temaet i nr. 1 2016.

Poppe er vokst opp i Oslo og har vært en ivrig fisker siden guttedagene. Men han nøyer seg ikke med en fisketur i ny og ned. Han har gått Norge på langs og besteget de høyeste fjelltoppene i 17 av 19 fylker etter at han fylte 50 år. Det er imponerende. En av hans to sønner var med på deler av turen som gikk Norge på langs.

– Det var en tilfeldighet at jeg fikk interesse for veterinærfaget. I 1970 hadde jeg sommerjobb på Veterinærinstituttet på Adamstuen. Jeg likte miljøet der, og søkte om opptak på Veterinærhøgskolen. Det var et fint sted å studere, og etter eksamen gikk det slag i slag. I noen år var jeg stordyrpraktiker i Kautokeino og på Nordmøre og Kongsberg, en by mine tyske forfedre med navnet Poppe kom til på grunn av gruvedriften, fortsetter han.

– Men fra 1981 falt mitt liv i fisk, som jeg pleier å si. Fra det tidspunktet har jeg bare jobbet med fisk. Det har vært en meget interessant reise, både i omfang og dybde. Den har vokst i takt

med oppdrettsnæringen og behovet for kunnskaper om fisk og sjømat i våre fagmiljøer og i samfunnet, utdyper han.

– På 1980-tallet hadde vi flere horrible år i oppdrettsnæringen med både Hitra-syke, store angrep av lakselus og furunkulose. Det var mer enn nok å gripe fatt i for oss fagfolk og for næringen som ble skremt av hvor fort disse sykdommene spredte seg, understreker han.

Ved siden av undervisningen og feltarbeidet drev Poppe med forskning på fisk og fiske sykdommer. Han har publisert en rekke vitenskapelige artikler og rapporter, både alene og sammen med andre fagfolk. Så ble han professor på 1990-tallet og opplevde en raskt økende interesse for fisk og akvakultur blant veterinærene og studentene. I tillegg har han vært aktiv i Veterinærtidsskriftets redaksjon i flere år.

– Vi har skaffet oss mye verdifull kompetanse på fiskehelse og oppdrett i Norge, og på noen fagområder er vi fremst i verden. Det blir lagt merke til blant studentene. De siste 15 årene har stadig flere studenter valgt fordypning på fisk og fiskehelse, også fordi jobbmulighetene har økt i samme periode, sier Poppe.

Hunden Arko var en trofast ledsager på mange turer, her fotografert etter en lang topptur til Storskrynten, det høyeste fjellet i Sør-Trøndelag. Arko døde for et par år siden.

– Jeg liker å undervise og har møtt utrolige mange fine studenter i løpet av disse årene på Veterinærhøgskolen. Hvert år har jeg dratt på feltarbeid med studentene til Hitra på Trøndelagskysten eller Hjelmeland i Nord-Rogaland for å se på oppdrettsanlegg og snakke med folk som jobber der. Vi har også sett på smoltanlegg, og noen ganger har vi arrangert egne

turer under merkelappen «fiskevelferd», legger han til.

– Dette er turer som sveiser oss sammen og som bidrar til å sikre rekrutteringen til denne viktige sektoren. Mange studenter ser på disse utflyktene som et av høydepunktene under studiene, sier Poppe til slutt.

Fra frisk bris til stiv kuling

Høsten 2014 skrev Trygve Poppe og tre ansatte i Mattilsynet en artikkel i Veterinærtidsskriftet under tittelen «Fiskevelferden som forsvant». Innspillet begynte som frisk bris, men økte raskt på til stiv kuling med storm i kastene. Flere sterke motinnlegg og tilsvær fulgte rett etter hverandre.

– Ja, vår artikkel var en liten brannfakkell som raskt ble plukket opp av andre medier. Den førte til debatt, og det var hensikten. Vi har for lite debatt om oppdrettsnæringen i Norge, både blant fagfolk, politikere og i opinionen. Vi etterlyste mer debatt og engasjement blant veterinærene om kritikkverdige forhold i næringen, men kom også med konstruktive forslag til løsninger, sier Poppe.

– Hvordan var reaksjonene?

– De var todelte, som vi forventet. Vi fikk stort sett negative reaksjoner fra fiskehelsepersonell som på ulike måter jobber mot oppdrettsnæringen. Men

fra universiteter og høyskoler fikk vi utelukkende positive reaksjoner. Vi fikk også overraskende mange positive tilbakemeldinger fra representanter i oppdrettsnæringen. Redaktøren i bladet «Norsk fiskeoppdrett» skrev for eksempel en leder som framhever betydningen av at det «reises en viktig debatt om fiskevelferd basert på realitetene i næringen og ikke på glansbildene».

– Du ble skremt av det som skjedde i Chile?

– Ja, i Chile opplevde jeg at oppdrettsnæringen vokste veldig fort og var nesten uten krav og styring. Det gikk

– Det er fortsatt en lang vei å gå til vi får en sykdomsfri oppdrettsnæring. Derfor er det viktig at veterinærer og andre fagfolk engasjerer seg bredt og dypt i disse spørsmålene, sier professor Trygve Poppe ved Veterinærhøgskolen i Oslo.

fryktelig galt med ukontrollert spredning av flere sykdommer og lakselus som ga milliardtap for næringen. Nå ser vi at Chile igjen har kjempeproblemer i denne næringen. Og på Kolahalvøya står vi midt oppe i et totalt havari etter at to russiske selskaper plasserte ut altfor mange oppdrettsanlegg i en fjord i Petsjenga-området. 20 000 tonn laks har strøket med så langt, og den døde fisken er dumpet. I tillegg har et ukjent antall fisk unnsloppet merdene som det ble skåret hull i. Et av selskapene er slått konkurs.

– Hvorfor reagerte en del veterinærer så kraftig på innlegget dere skrev?

– Det kan ha flere årsaker. Mange av dem som jobber i næringen mener at det gjør en god jobb, og det er ofte tilfellet. Men vi reiste spørsmålet om hvorfor veterinærer og fiskehelsepersonell er påfallende stille og i liten grad engasjerer seg i den offentlige debatten om velferd i oppdrettsnæringen. Dette er en problemstilling som gjelder

ansatte i mange sektorer. Det oppstår fort krysspress i en bedrift eller etat når folk engasjerer seg og kommer med utspill om kritikkverdige forhold. Det er viktig å være seg dette krysspresset bevisst og håndtere det på en profesjonell måte. Etter mitt skjønn gjelder dette veterinærer generelt og ikke bare vi som på en eller annen måte er knyttet til oppdrettsnæringen.

– Men det var også saklig uenighet mellom partene i debatten?

– Ja, slik er det ofte. Vi beskriver og oppfatter virkeligheten forskjellig. Vi skrev at det er en uakseptabelt høy dødelighet i oppdrettsnæringen generelt, men særlig i forbindelse med behandling av stor laks mot lakselus. Slik dødelighet har pågått i over 5 år og kan ikke lenger betraktes som «enkeltilfeller». Dette mener vi er en korrekt beskrivelse. Men våre «opponenter» i næringen mener at fiskevelferden og fiskehelsen aldri har vært bedre enn den er nå og at vi bommer i vår beskrivelse av virkeligheten. De påpeker også at det

gjøres mye godt fiskevelferdsarbeid på ulike plan i oppdrettselskapene og at dette arbeidet har høy prioritet. En del av «opponentene» skriver også at vårt innlegg er et forsøk på å «underminere» den faglige integriteten til fiskehelsebiologer og veterinærstanden.

Er dette er overreaksjon?

Ja, jeg mener det. Vi er ikke ute etter å skade den faglige integriteten til våre kolleger i næringen, tvert imot. Vi etterlyser bare et økt engasjement hos en del av dem, også utenfor det rent fiskerifaglige. Og så ønsker vi å rette et kritisk søkelys på oss selv og de rollene vi spiller. Dette gjelder dyrevelferden i vår desidert største husdyrnæring, oppdrettsnæringen. Vi er alle enig i at det gjøres mye bra og viktig arbeid i denne næringen. Men med dagens høye dødelighet og rundt 5 milliarder kroner i utgifter til bekjempelse av lakselus, er det fortsatt en lang vei å gå til en sykdomsfri næring, sier Poppe som regner med at debatten fortsetter.

Foto: Shutterstock

Patologien bygges ned

Professor Trygve Poppe sier patologien bygges ned på Adamstua, kanskje særlig på Veterinærinstituttet. Det er korttenkt og historieløst, mener han.

– Det er trist å være vitne til en slik utvikling, fordi patologien er en hjørnesteinsdisiplin i veterinærmedisinen. Dermed blir enda en del av den veterinære identiteten hvisket ut, sier han med ettertrykk.

– Patologien er en disiplin som alle biologer som jobber med fiskehelse, misunner oss veterinærer. Nå blir faget identitetsløst, fragmentert og svekket. Det er bare en skygge av hva det var for noen få år siden, påpeker han.

– Rekrutteringen til faget er ikke langsiktig, og jeg synes det er korttenkt, historieløst og kunnskapsløst. Det vitner om en manglende forståelse for sykdommers kompleksitet. Patologi vil alltid være «gullstandarden». Nå blir den forsøkt erstattet av quick fix-løsninger som alle andre også kan drive med, sier den avtroppende professoren som ikke er redd for å banne i kjerka.

Mange muligheter i oppdrettsnæringen

– Oppdrettsnæringen er en ung næring under rask utvikling, og vi gleder oss til å ta del i denne utviklingen, sier Randi Vaage Thon og de tre andre «hjerterpikene» i professor Trygve Poppes fordypningsprosjekt.

– Vi mener det er mange muligheter for jobb i ulike deler av oppdrettsnæringen, og det appellerer svært mye til oss, sier Randi Vaage Thon og Carina Liljeroth. Den samme oppfatningen har Hanna Sæteraas Bjerke og Eline Røislien. Men de har litt ulike ønsker om hva slags jobb de vil ha når de blir ferdig til våren.

– I vår gruppe er det noen som vil jobbe innen fiskehelsetjenesten, mens andre vil se på mulighetene innen salg og utvikling av fôr og vaksiner eller jobbe på et diagnostisk laboratorium, sier Randi og Carina.

Alle de fire studentene valgte fordypning innen akvakultur først og fremst fordi de ønsket å lære mer om faget. Flinke og meget engasjerte forelesere og professorer innen akvamedisin betydde mye. Et annet argument er at disse foreleserne er blant Norges beste, om ikke verdens beste, innenfor sine fagfelt. Vi må også innrømme at utflukten og feltarbeidet på anlegget i Hjelmeland som Trygve Poppe arrangerte, hadde stor betydning for

at mange av oss til slutt bestemte oss for å velge denne fordypningen, forteller Randi og Carina.

– Hva blir utfordringene i oppdrettsnæringen framover?

– Det er mange utfordringer for oppdrettsnæringen framover. Det gjelder for eksempel bruk av kjemikalier, utslipp, lokal påvirkning av miljøet, samt lakselus og dyrevelferd. Vår mening er at næringens folk er flinke til å se disse utfordringene og potensialene framover og at de bruker store ressurser til å løse problemene, sier Eline Røislien og Hanna Bjerke-Sæteraas.

– Som veterinærer blir vår fremste oppgave å tale fiskens sak og sørge for god velferd og helse hos fisken. Men det betyr ikke at vi skal lukke øynene for de andre utfordringene. Vi må også jobbe for å fremme en bærekraftig næring og ta hensyn til alle aspektene innenfor bærekraftig drift og utvikling. Her er det behov for et bredt spektrum av fagfolk som jobber sammen om et felles mål, konkluderer Eline og

Randi som er veldig spent på hvilke veier næringen vil ta i framtiden.

Debatt er avgjørende

– Det er avgjørende med debatt om oppdrettsnæringens innhold og framtid. Derfor er det viktig at veterinærer og andre fagfolk ikke får munnkurv av selskapene de jobber for, sier Alf Seljenes Dalum som er dr. gradsstipendiat på Veterinærhøgskolen. Han skriver en oppgave om gjelleimmunologi og er deltidsveileder for «hjerterpikenes» fordypningsprosjekt.

– Det blir forsket på mange ulike løsninger som kan redusere utslipp og skadevirkninger knyttet til oppdrettsnæringen. Dette er veldig viktig, for jeg tror disse problemene kan løses. Forsøkene med lukkede anlegg viser en positiv utvikling, og det er ting som tyder på at dette kan bli lønnsomt om ikke så lenge, påpeker han.

Hanna Sæteraas Bjerke har en positiv oppfatning av næringen. Mitt inntrykk er at de som jobber med oppdrett ute i felten, har et

– Det trengs en løpende debatt om oppdrettsnæringen, sier Alf Seljenes Dalum som er dr.gradsstipendiat på Veterinærhøgskolen i Oslo.

– Mitt inntrykk er at folk i oppdrettsnæringen har et brennende ønske om å drive på en riktig måte, sier Hanna Sæteraas Bjerke (25).

– Det er viktig å satse langsiktig i oppdrettsnæringen, sier Carina Liljeroth (30)

– Sunne fisk er en forutsetning for god lønnsomhet i næringen, sier Eline Røislien (25).

brennende ønske om å drive på en riktig måte. De er åpne om problemene de har, og de ønsker å forbedre seg, sier hun.

Carina Liljerøth sier at dårlig drift lett fører til tap og er et uttrykk for kortsiktig tenkning. Dette er en næring der det er viktig å tenke og

– Tverrfaglig jobbing vil gi resultater i oppdrettsnæringen, sier Randi Vaage Thon (24).

satse langsiktig for å sikre en god drift, understreker hun.

Eline Røislien er enig. Hun mener det er god økonomi å satse på bærekraftig drift. Sunne fisk og små tap er en forutsetning for lønnsom drift og god økonomi i selskapene, mener hun.

Randi Vaage Thon legger til at dette er en næring der det er meget viktig å jobbe tverrfaglig. Dette er en næring som har så mange elementer at både fagfolk og andre impliserte parter bør løfte i flokk for å gjøre næringen bærekraftig og samtidig sikre lønnsomheten i årene som kommer, framhever hun.

– Vi må regne med at oppdrettsnæringen vil oppleve press og krav utenfra, både fra Mattilsynet og fra opinionen. For ikke lenge siden opplevde vi at salget av kylling gikk kraftig ned etter at mediene skrev om tilsetningsstoffet narasin. Det skjedde selv om narasin ikke er skadelig for forbrukerne. Straks produsentene kom i gang med å fjerne narasin i kyllingfôret, begynte salget av kylling å ta seg opp igjen, sier Randi til slutt.

Nye regler for konkurranse-, kunde- og rekrutteringsklausuler i arbeidsavtaler

Det har blitt stadig vanligere å bruke konkurranseklausuler i arbeidsavtaler. Konkurransesklausulene er en avtale mellom arbeidsgiver og arbeidstaker om ikke å jobbe hos konkurrerende eller starte egen konkurrerende virksomhet i en periode etter at arbeidsforholdet er avsluttet.

Det som nå er lovfestet er bl.a. at klausulene bare kan benyttes der arbeidsgiver har et særlig behov for beskyttelse mot konkurranse. Karantenetiden kan maksimalt settes til 12 måneder og arbeidsgiver må betale økonomisk kompensasjon i karantenetiden. Kompensasjonen skal være på 100 % av lønnen inntil 8 G (720.000,-) og minst 70 % av lønn over 8 G. Det kan avtales at maksimal kompensasjon er 12 G (1.081.000).

- Det er meget positivt at det blir en tydelig tidsmessig begrensning på hvor lenge klausulene skal gjelde og at man har krav på kompensasjon i karantenetiden. Dette vil begrense bruken av slike klausuler, sier Mette Rød Fredriksen, juridisk rådgiver i Veterinærforeningen.

Nye regler om slike klausuler trer i kraft fra 1.1. 2016 (1). For allerede inngåtte avtaler som inneholder slike klausuler gjelder en overgangsperiode på ett år. Fra og med 1.1. 2017 vil de nye reglene gjelde fullt ut.

Frauke Becher
Redaksjonssekretær

Referanse

Konkurransesklausuler. <https://www.regjeringen.no/no/tema/arbeidsliv/arbeidsmiljo-og-sikkerhet/innsikt/arbeidsmiljolooven/konkurransesklausuler/id2468458>. 04.01. 2016

Positive erfaringer med lukkede anlegg

– Vi har gjort positive erfaringer med lukkede oppdrettsanlegg, men er ennå ikke kommet helt i mål, sier Signar Berg-Hansen som er daglig leder for settefiskanlegg i SinkabergHansen AS. Selskapet har 460 000 laks i 4 lukkede merder i Bindal kommune i Nordland. Det skjer i et samarbeid med selskapet AkvaDesign som driver med teknologiutvikling for havbruk.

Grunn til å smile etter vellykkede forsøk med lukkede anlegg: Fra venstre Svein-Gustav Sinkaberg som er nestleder i oppdrettsselskapet SinkabergHansen AS og Signar Berg-Hansen som er daglig leder for settefiskanleggene i selskapet. Foto: SinkabergHansen

– Vi har ett års erfaring med denne driften, og laksen har vokst bra og er av god kvalitet. Laksen har vært helt uten luseangrep, og det er lite svinn. Derfor utvider vi driften i år. Vi pumper opp vann med en temperatur på ca. 7,5 grader kontinuerlig fra 25 meters dyp. Varmere vann bidrar til at laksen vokser raskere, og den bruker noe mindre fôr enn i tradisjonelle anlegg, opplyser Berg-Hansen.

– Vi suger opp fekaliene i de lukkede merdene, og neste fase blir gjenbruk av avfallet til for eksempel bioenergi eller gjødsel i landbruket. Da blir det en ressurs og ikke et problem. Men avfallet må tørkes før det kan gjenbrukes. Det inneholder

ca. 90 prosent vann og veier mye. I mellomtiden frakter vi avfallet ut på dypt vann, forteller han uten å kunne si nøyaktig når avfallet vil bli tatt hånd om på en bærekraftig måte. Men det behøver ikke ta så lang tid, og vi er i en konstruktiv dialog med myndighetene om saken, påpeker han.

Berg-Hansen tror at myndighetene vil komme med strengere krav til lakseoppdrett i kystnære områder, særlig i områder med lange fjordarmer. Derfor bør næringen forberede seg på den nye situasjonen, mener han.

– Vi tror lukkede anlegg kan bli kommersielt lønnsomme, særlig for fisk i størrelsen opp til 1-1,5 kilo.

For fisk opp til 6 kilo vil det nok ta lengre tid. Men samtidig vet vi at prisen på ny teknologi kan falle raskt, det ser vi på alle områder. Og uløste problemer med lakselus og andre sykdommer som koster mye penger, kan bidra til at utviklingen mot lukkede anlegg skyter fart, konkluderer Berg-Hansen.

Tekst og foto: Oddvar Lind

Borgal® Vet

trimetoprim, sulfadoxin

**Borgal® Vet
injeksjonsvæske
er tilbake!**

Pakning: 5 x 100 ml

Antibakterielt middel til gris, storfe, sau og geit, samt hest og hund

Borgal® is a trademark owned by:

Borgal vet. «Ceva Santé Animale»

Trimetoprim + sulfonamid. Reseptgruppe C. ATCvet-nr.: QJ01E W13. **INJEKSJONS-VÆSKE til storfe, sau, geit, hest, gris og hund:** 1 ml inneh.: Sulfadoxin. 200 mg, trimetoprim. 40 mg, corrig. q.s., aqua ad inject. ad 1 ml. **Egenskaper:** Klassifisering: Antibakterielt middel med baktericid effekt på både grampositive og gramnegative bakterier. Resistensutvikling forekommer og kan være aktuell ved E. coli hos gris, samt Staphylococcus aureus hos hund. Serumkonsentrasjoner: Ved i.v. applikasjon av 10 mg sulfadoksin/kg og 2 mg trimetoprim/kg hos storfe, er konsentrasjonen 2 µg sulfadoksin/ml og 0,5 µg trimetoprim/ml i henholdsvis 24 timer og 5 timer. **Virkningsmekanisme:** Sulfadoksin og trimetoprim hemmer to påfølgende prosesser i bakteriens folysyremetabolisme. Stoffene potenserer hverandre og man får baktericid virkning. **Proteinbinding:** Sulfadoksin: Storfe 48-66%, gris ca. 45%. Trimetoprim: Storfe ca. 57%, gris ca. 50%.

Halveringstid: Plasma: Sulfadoksin: Storfe 10-15 timer, gris ca. 6 timer og småfe ca. 11 timer. Trimetoprim: Storfe og hest 2-4 timer, gris ca. 2 timer. **Utskillelse:** Hovedsakelig via nyrene. Ikke-proteinbundet fraksjon passerer også over i melken. **Indikasjoner:** Infeksjoner hos storfe, sau, geit, hest, gris og hund forårsaket av mikroorganismer følsomme for trimetoprim og sulfadoksin, f.eks. luftveisinfeksjoner, nyre- og urinveisinfeksjoner, mage-tarminfeksjoner og metritt. **Kontraindikasjoner:** Skal ikke gis til dyr som tidligere har vist reaksjoner overfor sulfapreparater eller trimetoprim. **Bivirkninger:** Hypersensitive reaksjoner som urticaria kan forekomme. Hos småfe er det rapportert om ukontrollert gange etter injeksjon. Lokal smertereaksjon kan observeres ved i.m. injeksjon, i.v. applikasjon bør derfor foretrekkes. **Forsiktighetsregler:** Drikkevann ad libitum bør være tilgjengelig i behandlingsperioden. Unngå å bruke preparatet ved lever- eller nyreskader. **Interaksjoner:** Sulfatrimetoprim kan gi fatale arytmier hos hester som er

sederte med detomidin eller halotan. **Drekthet/Laktasjon:** I dyrestudier har høye doser sulfatrimetoprim gitt misdannelse i fostre. I et studium på drektige purker ble det ikke funnet misdannelse i fostre etter 5 behandlinger med normal dose, i perioden 8-41 dager etter befruktning. **Dosering:** For alle dyreslag er dosen 15 mg av kombinasjonen (12 mg sulfadoksin + 3 mg trimetoprim) pr. kg 1 gang daglig, fortrinnsvis i.v. Dette tilsvarer 0,6 ml/10 kg. Behandlingen bør fortsette inntil 2 døgn etter symptomfrihet. **Tilbakeholdelsestider:** Melk: 3 døgn. Slakt: 30 døgn ved i.m. inj., 10 døgn ved i.v. inj. eller peroral behandling. **Oppbevaring og holdbarhet:** Ved lave temperaturer kan oppløsningen utkrystallisere. Prosessen kan reverseres ved oppvarming av flasken. **Holdbarhet etter anbrudd:** 4 uker. **Pakninger:** Injeksjonsvæske: Til storfe, sau, geit, hest, gris og hund: 5 x 100 ml (hetetgl.). (Se preparatomtale 17.01.2011)

Veterinær bak banebrytende teknologi for lukkede anlegg

Veterinær og teknologidirektør Cato Lyngøy er hovedmannen bak utviklingen av «Egget» som blir omtalt som en banebrytende teknologi for fiskeoppdrett i lukkede anlegg. Oppdrettsgiganten Marine Harvest skal satse 600 millioner kroner på testing og utvikling av teknologien. Konsernet søker myndighetene om 14 konsesjoner. Det kan bety et veiskille for næringen.

– Vi er veldig stolte av at Marine Harvest har tro på denne løsningen. Det er en stor inspirasjon for selskapet vårt, og det gir vår teknologi en mulighet for å lykkes. Hvis Marine Harvest får innvilget søknaden om konsesjoner, tror jeg dette vil innlede en ny fase i oppdrettsnæringen i Norge, sier Lyngøy i en samtale med Veterinærtidsskriftet. Han er i dag teknologidirektør i selskapet Hauge Aqua, men jobbet i mange år som teknisk direktør og konsernleder for teknologi og miljø i Marine Harvest, verdens største oppdrettselskap. Han ble utdannet veterinær ved NVH i Oslo i 1987.

– Hauge Aquas mål er å tilby et reelt og konkurransedyktig alternativ for fiskeoppdrett i stor skala. I praksis betyr det en billigere og mer bærekraftig måte å drive på enn dagens merddrift. Marine Harvest ønsker å lede den blå revolusjonen. Konsernet har økonomiske muskler og solid kompetanse som styrker prosjektet på alle måter. Nå gjelder det bare for oss å prestere, understreker Lyngøy som samarbeider med et solid knippe av fagfolk fra blant annet Mundal-gruppen.

Lakselus blir historie

Toppledelsen i Marine Harvest mener «Egget» er en meget spennende løsning, og målet er å legge grunnlaget for en mer bærekraftig fiskeoppdrett langs kysten. Samtidig skal løsningen forsterke de konkurransefordelene norsk akvakultur har gjennom tilgang til skjermede kystnære områder, sier Alf-Helge Aarskog som er konsernsjef i Marine Harvest og en av veteranene i oppdrettsnæringen i Norge.

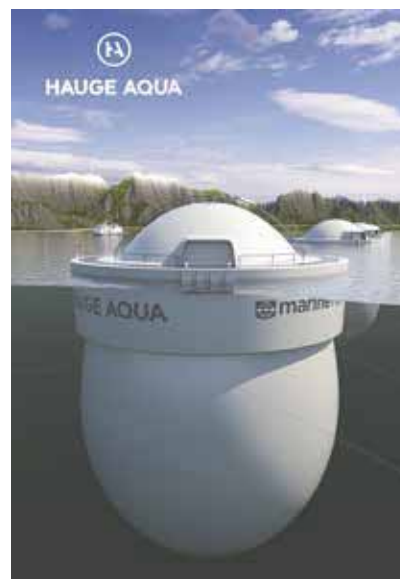
– Lakselus og rømming har i flere år drevet opp kostnadene i næringen. Hvis denne løsningen fungerer som planlagt, vil dagens utfordringer med lus og rømming være historie. Samtidig kan vi legge grunnlaget for en ny bærekraftig og mer kostnadseffektiv vekst for oppdrettsnæringen langs hele kysten, forteller han.

Lakseoppdrett er en av Norges viktigste eksportnæringer, og den er også bærebjelken i mange lokalsamfunn langs lysten. Et økende antall veterinærer jobber i næringen, og denne trenden kan fortsette. Det er et stort og nesten umettelig marked for fisk og sjømat internasjonalt, og alt som kan styrke kvaliteten på norske produkter vil gi konkurransefortrinn. For oppdrettsnæringen er mer bærekraftig drift avgjørende, både kommersielt og for miljøet langs kysten. I tillegg handler det også om villaksens framtid i Norge.

Store dimensjoner

Det er store dimensjoner over «Egget». Det skal være 44 meter høyt og 33 meter bredt. 90 prosent av konstruksjonen skal ligge under vann. På sikt skal «Egget» kunne romme 1 000 tonn laks, 100 000 kilo. Friskt vann pumpes kontinuerlig inn fra bunnen av anlegget før det sirkulerer oppover og ut på siden, forklarer Cato Lyngøy som har jobbet med konseptet i flere år og presenterte det første gang på AquaNor i 2015. Materialet i «Egget» er kompositt.

– Med denne løsningen unngår vi at lakselus kommer inn i anlegget. Foringen av fisken skjer automatisk, og vi får en mer effektiv utnyttelse av fôret enn i tradisjo-

Store dimensjoner: «Egget» blir 44 meter høyt og 33 meter bredt. Det vil romme inntil 1 000 tonn laks på sikt. 90 prosent av konstruksjonen skal ligge under vann.

nelle anlegg. Samtidig blir det lett å samle opp fekaliene på bunnen av anlegget, og dette avfallet kan for eksempel brukes til bioenergi, presiserer han.

– Når fisken er slaktemoden blir den dratt forsiktig oppover med et avstivet nett før den går ut gjennom et rør på siden øverst i anlegget. Vi mener dette er et innovativt og banebrytende prosjekt. Et solid team av fagfolk skal alle ha sin del av æren for at denne milepælen er nådd. Vi tror også at løsningen åpner for nye muligheter i deler av leverandørindustrien i Norge, sier Lyngøy til slutt.

Oddvar Lind

Aqui-S

sedasjonsmiddel til fisk

For skånsom og effektiv
pumping, transport og behandling

scanvacc.com

AQUI-S^{VET.}

Sedasjons- og anestesimiddel til atlantisk laks og regnbueørret. Konsentrat til behandlingsløsning.

Virkestoff: Isoeugenol 540 mg/ml.
Hjelpstoff: Polysorbat 80 (emulgator).

Indikasjoner

For sedasjon og anestesi av atlantisk laks og regnbueørret i forbindelse med håndtering (sortering, flytting, transport, telling av lakselus, stryking av stamfisk) og ved vaksinerings.

Kontraindikasjoner

Ingen.

Spesielle advarsler

Fisk bør ikke utsettes for stress umiddelbart før preparatet brukes. Nivå av oksygen i bad for sedasjon / anestesi må overvåkes kontinuerlig. Det anbefales minimum oksygenkonsentrasjon på 7 mg/l når preparatet brukes.

Dosering og tilførselsvei

Sedasjon: 2-5 mg isoeugenol/l, avhengig av ønsket sedasjonsdybde. Maksimal eksponeringstid 5 timer.
Anestesi: 10-14 mg isoeugenol/l, avhengig av ønsket anestesydybde. Maksimal eksponeringstid: 15 minutter.
Data indikerer at tid til ønsket sedasjon / anestesi reduseres med økende vanntemperatur.

Det anbefales å lage stamløsning ved å fortynne preparatet 1:10 i vann. Stamsløsning ristes godt for å sikre en homogen, melkehvitt løsning. Ønsket mengde stamløsning tilsettes badet for sedasjon / anestesi.

Det anbefales å teste ut dosering på et mindre antall representativ fisk. **Antall ml Aqui-S som tilsettes tanken avhengig av avslått vannvolum og ønsket konsentrasjon**

Overdosering

Overdosering vil medføre nedsatt eller opphørt respirasjon med påfølgende økt risiko for hjerrestans og dødelighet. I tilfelle overdosering må fisk umiddelbart overføres til friskt vann som sikrer perfusjon (gjennomskylning) av gjellene inntil normal respirasjon er gjenopprettet.

Særlige forholdsregler ved bruk hos dyr

Kontinuerlig kontroll av nivå av sedasjon / anestesi anbefales for å unngå overdosering. Sikkerhet ved bruk av preparatet < 4 °C og > 15 °C er ikke dokumentert. Generell forsiktighet bør utvises ved håndtering av fisk ved lave temperaturer, da dette øker faren for vintersår. Generell forsiktighet bør utvises ved håndtering av fisk ved høye temperaturer, da dette vil øke faren for mangelfull oksygenering og for sykdomsutbrudd.

Særlige forholdsregler for personer som gir veterinærpreparatet til dyr

Ved utilsiktet inntak, gi strakt inntil to glass vann eller melk, søk strake legehjelp og vis legen pakningsvedlegget eller etiketten. Ved søl på hud, vask med såpe og skyll med rikelige mengder vann. Isoeugenol kan gi hudirritasjon og allergiske hudreaksjoner. Søk legehjelp dersom hudirritasjon / allergisk hudreaksjon vedvarer. Personer med kjent hypersensitivitet overfor isoeugenol bør unngå kontakt med veterinærpreparatet. Personlig beskyttelsesutstyr som beskyttelsesbriller, hansker og egnede klær bør brukes ved håndtering av veterinærpreparatet. Søl av preparatet på utstyr må skylles av for å redusere risiko for utilsiktet kontakt. Arbeidsområdet må ha god ventilasjon.

Tilbakeholdelsestid

Slakt: 2 døgngrader.

Farmakodynamiske egenskaper

Som for andre anestesimidler er eksakt virkningsmekanisme ikke helt klarlagt. Det er vist at isoeugenol har neuro-muskulære blokkerende egenskaper hos rotter. Studien indikerte blokkering av nikotin-reseptorer i nervesystemet. Det er sannsynlig med en lignende virkningsmekanisme også hos fisk. Den raske oppvåkning når eksponering avsluttes, indikerer en rask eliminering av isoeugenol, og viser at virkningsmekanismen er reversibel.

Farmakokinetiske opplysninger

Isoeugenol absorberes over gjellene og transporteres til nervesystemet via sirkulasjonen.

Miljøegenskaper

Isoeugenol kan være skadelig for organismer som lever i vann. Ved konsentrerte utslipp i vann må tilstrekkelig fortynning i resipienten sikres. Det må være en betydelig vannstrøm for å sikre fortynning og spredning av store volumer. Isoeugenol ansees lett nedbrytbart i vann. Relevante data indikerer lav eller ingen bioakkumulering i næringskjeden. Polysorbat 80 brytes ned langsommere i vann men ansees å ha lite potensiale for bioakkumulering. Polysorbat 80 anses å ha en akseptabel miljøpåvirkning hvis benyttet i henhold til produktinformasjon.

Holdbarhet

Isoeugenol kan være skadelig for organismer som lever i vann. Ved konsentrerte utslipp i vann må tilstrekkelig fortynning i resipienten sikres. Det må være en betydelig vannstrøm for å sikre fortynning og spredning av store volumer. Isoeugenol ansees lett nedbrytbart i vann. Relevante data indikerer lav eller ingen bioakkumulering i næringskjeden. Polysorbat 80 brytes ned langsommere i vann men ansees å ha lite potensiale for bioakkumulering. Polysorbat 80 anses å ha en akseptabel miljøpåvirkning hvis benyttet i henhold til produktinformasjon.

Oppbevaringsbetingelser

- Beskyttes mot frost
- Oppbevares i original beholder
- Hold beholderen tett lukket
- Oppbevares tørt
- Beskyttes mot direkte sollys

Forpakning

HDPE plast beholder med HDPE plast skrukork, 1000 ml.

Deposering av ubrukt preparat

Ubrukt legemiddel, legemiddelrester og emballasje skal avhendes i overensstemmelse med lokale krav.

Vann og vassdrag må ikke kontamineres med AQUI-S vet., da preparatet kan være skadelig for fisk og andre vannlevende organismer.

Nytt fra SVF

- Resultatene fra undersøkelsen om arbeidstilfredshet blant smådyrpraktiserende veterinærer er analysert og vil bli presentert i neste utgave av Norsk veterinærtidsskrift.
Som et resultat av denne undersøkelsen starter vi nå arbeidet med å forsøke å etablere en mentorordning for veterinærer i Norge. Målet er å fungere som en støtte for de unge veterinærene, men også styrke samhold og kollegialitet. Det skal først utarbeides retningslinjer og målsetninger for ordningen.
- SVF ønsker å kartlegge hva som trekker veterinærer på kurs slik at vi kan sette inn ressurser på riktig sted. Det vil utarbeides en spørreundersøkelse som etter planen skal sendes ut før sommeren.
- Prinsippnotater under arbeid:
SVF har startet på utkast til prinsippnotater om hold av kanin.
Vi har også startet å jobbe med både prinsippnotater og retningslinjer for de brachycephale rasene for å synliggjøre pusteproblemet for eier.
- Kurs som planlegges fremover:
Hovedtema for SVFs høstkurs er endokrinologi og kirurgi. Programmet er snart ferdig og det vil bli annonsert før sommeren.
Videre har SVF startet et samarbeid med Mattilsynet om et kurs i dyrevern. Målet er å gjøre det lettere å gjenkjenne overgrep, gjøre dokumenteringen bedre og samtidig få veterinærene mer samkjørte på hva som er godt og dårlig dyrehold. Vi er også i gang med å arrangere et dagskurs i kaninsykdommer. Det vil holdes en helg slik at flest mulig kan komme.
Kurs i korneakirurgi med Rick Sanchez er under utvikling. Kurset holdes utenfor Madrid der det er undervisningslokale med 10 operasjonsmikroskop tilgjengelig.

Vi gleder oss til å se mange av dere på Hamar.

Medikamentell behandling av sykdom hos bier må nå forskrives av veterinær

Fra og med 1. januar 2016 er alle midler som benyttes til behandling av sykdom hos bier klassifisert som legemidler og må forskrives av veterinær. Tidligere har birøktere kunnet kjøpe de vanligste midlene selv. Dette medfører en del endringer i regimet for behandling av sykdom hos bier, og flere veterinærer vil antakelig bli kontaktet av birøktere med forespørsel om å forskrive legemidler.

Veterinærforeningen har hatt møte med fagmiljøene på NMBU Veterinærhøgskolen og Norges Birøkerlag for å finne praktiske løsninger som sikrer forsvarlig bruk, råd og veiledning fra veterinærer til birøktere. Det er enighet om å samarbeide videre slik at behandling kan gjennomføres på forsvarlig måte i forhold til

veterinærers krav til forsvarlighet, samtidig som birøkterne kan få gjennomført nødvendige behandlinger på en hensiktsmessig måte.

I den forbindelse er Veterinærforeningen interessert i å komme i kontakt med veterinærer som har spesiell interesse for birøkt, diagnostisering og behandling av sykdom hos bier.

Veterinærer som har interesse for dette bes kontakte fagsjef Ellef Blakstad i Veterinærforeningen eb@vetnett.no eller telefon 922 80 315.

Presidentens

HJØRNE

Hektisk tid med mange arrangementer

Sjømatdagene

Norske Sjømatbedrifters landsforening (NLS) har arrangert sjømatdagene i mer enn 20 år. I år var det rekordoppmøte med over 500 deltagere. Arrangementet er en viktig møteplass for alle som har tilknytning til næringen. Mange kolleger som jobber innenfor akvanæringen deltok. I tillegg var den nye fiskeriministeren, Per Sandberg, en av foredragsholderne på konferansen. Etter ministerens foredrag fikk undertegnede en samtale med ham om hvorfor Veterinærforeningen er en viktig samarbeidspartner når det gjelder akvanæringen. Fagkompetanse er essensielt når avgjørelser skal tas i næringen, og her skal veterinærer bidra med sin kunnskap. Også betydningen av fiskehelse og fiskevelferd for videre utvikling av næringen, ble tatt opp. Det gir en god følelse å høre, fra forskjellige foredragsholdere, at næringen og politikere må lytte til og bruke veterinær fagkompetanse. Sjømatdagene ble en god opplevelse og ikke minst er det hyggelig å møte mange dyktige kolleger som arbeider innenfor akvanæringen.

Mat og landbruk

Mat og Landbruk 2016 ble arrangert av Norsk landbrukssamvirke i midten av januar. Her møtes både politikere, fagpersoner og næringen innen norsk mat- og landbruksindustri. Årets tema var, ikke overraskende, profitt og bærekraft i det grønne skiftet. For Veterinærforeningen og medlemmer som arbeider innenfor matindustrien og landbruket var det mange interessante innlegg. Også her var

politikere til stede, og den nye landbruks- og matministeren Jon Georg Dale holdt et innlegg. Slik som i akvanæringen er det viktig at veterinær kompetanse blir brukt i næringen. Flere ganger ble det gjentatt hvor stolte Norge skal være av god dyrehelse og dyrevelferd! Forebyggende helsearbeid krever både veterinær kunnskap og god dialog mellom dyrlegen og bonden.

Internasjonal

Møte om kjededannelse i klinisk sektor

Federation of veterinarians of Europe (FVE) arrangerte møte med representanter fra de to største kjedene innenfor smådyrsektoren. Møtet ble holdt i Brussel og målet med møtet var at man skulle bli kjent med og få informasjon fra de ulike kjedene.

Styremøte i Union of European Veterinary Practitioners

Møtet ble arrangert i Emerlo, Nederland. Noen av sakene på agendaen omhandlet veterinærers helse, resistens mot legemidler, internettsalg av medisiner og dyrevelferd. Alle nevnte arenaer er viktige for Norge å påvirke retningen av gjennom videre arbeid.

Akademikerne

Deltagelse på topplederseminar arrangert på Lysbebu, med temaet endringer i samfunnet og betydning av dette for høyt utdannede.

Styremøte med blant annet høringsuttalelse om høyere utdanning og akademisk arbeidskraft i kommunene på agendaen.

Møte i organisasjonsutvalget og akademikernes utfordringer fremover med et samfunn i endring.

Flere fra sekretariatet og sentralt deltok på inntektspolitisk konferanse arrangert av Akademikerne med omstilling som hovedtema.

Særforeninger

Smådyrpraktiserende veterinærers forening

SVF holdt et seminar i begynnelsen av januar hvor nye styremedlemmer og undertegnede deltok. I tillegg deltok Stein Istre Thoresen som er SVFs delegat i WSAVA.

Hestepraktiserende veterinærers forening

Styremøte ble arrangert i Søgne av styrets nye leder André Løkken. Dette er en engasjert gjeng som legger fremtidsplaner for hestepraktiserende veterinærer.

Lokalforeningsmøter

Lokalforeningene Østfold, Buskerud, Møre og Romsdal og Oslo og Akershus har holdt sine årsmøter. På alle møtene var sekretariatet eller sentralstyret representert.

A DEEP CLEAN FROM JUST TWO CHEWS A WEEK

NEW

Periodontal disease is the most frequently occurring clinical condition in dogs with 4 out of 5 of those over the age of 3 showing signs of the disease.*

Despite the common incidence of periodontal disease, 90% of owners think their own dog's teeth and gums are in good health.

Our research with dog owners has shown that those who follow an effective oral care routine for their dog do so because of the valuable information and advice they have received from their vet or vet nurse. Such advice centres around the risks of periodontal disease for dogs and the effectiveness of different home care routines.

BRUSHING IS BEST

Ideally, all owners should brush their dog's teeth daily, thus preventing the accumulation of plaque and calculus, the springboard for periodontal disease. This is a common routine for humans, so it should be no different for dogs.

Tooth brushing guides for owners, available from Pedigree®

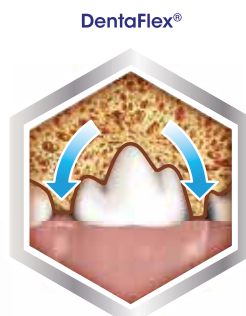
RECENT DEVELOPMENTS IN ORAL CARE RESEARCH

Pedigree® DentaFlex® is a completely new dental chew designed by oral care science and technology experts at Pedigree® with valuable input from **leading veterinary dentists**. It is specially designed to effectively reduce the build-up of plaque close to the gum line and provide a substantial clean from just **two chews a week**.

What's more, the DentaFlex® recipe is **less than 1.5% fat** and contains no added sugar and no artificial colours or flavours. It also tastes great, and lasts significantly longer than other chews - around six minutes on average for the medium chew.

HOW DO PEDIGREE® DENTAFLEX® CHEWS REDUCE PLAQUE AND CALCULUS ACCUMULATION?

1 Mechanical action: Unlike other chews, DentaFlex® revolutionary texture (patent pending) cleans by flexing around the teeth and reducing the plaque build-up that matters the most in periodontal disease - that around the gingival margin.

2 Active ingredients: Pedigree® DentaFlex® contains zinc sulphate and sodium tripolyphosphate, both of which enhance its ability to reduce calculus formation.

INDEPENDENT CLINICAL STUDIES HAVE PROVEN THEY WORK

Pedigree® DentaFlex® has been tested in full clinical trials at independent research facilities.** Plaque and calculus accumulation was compared in dogs on a dry diet with those on a dry diet plus **two DentaFlex® chews per week**.

	Reduction in accumulation (p<0.001)	
	Plaque	Calculus
Average	48.5%	72.2%
Highest	65.3%	92.4%
At gingival margin (avg.)	42.6%	70.8%

CLEANING ALL AROUND THE MOUTH

Clinical trials have demonstrated reductions in plaque and calculus accumulation of broadly similar magnitudes over all 4 quadrants of the mouth (averages shown in the table below).

Mouth Area	% Gingival Plaque Reduction	% Gingival Calculus Reduction
Right Maxilla	42.3	73.2
Left Maxilla	38.9	67.9
Right Mandible	40.3	75.2
Left Mandible	47.8	67.1

NB DOGS WITH GINGIVITIS

If a client's dog has gingivitis then they may experience a small amount of gum bleeding on consumption of dog chews. This is similar to the experience that owners themselves may have had when brushing their teeth, and can also occur when tooth brushing in dogs - in both cases brushing close to inflamed gums can cause them to bleed. As is the case with continued brushing, repeated feeding of Pedigree® DentaFlex® should result in this slight bleeding, reducing and eventually stopping as gum health improves.

Continued or heavy bleeding could indicate a more severe form of periodontal disease and therefore the dog should undergo a full clinical oral examination.

NEW

Now available in a selection of stores. For more information about Pedigree® DentaFlex® please connect with us at:

sunnmunn@mars.no

* Kortegaard HA, Erikssen T and Baelum V. (2008) Periodontal disease in research beagle dogs - an epidemiological study. Journal of Small Animal Practice 49, 610-616.
 ** Independently tested in a canine dental efficiency study at the University of Munich, Germany, 2013.

DNV-S

Studier i utlandet og ny jobbportal for studenter

Den største forskjellen med å studere i utlandet sammenliknet med studiet i Norge er nok det konservative skolesystemet hvor ting ikke blir lagt opp etter studentene. Man må rett og slett finne seg i at man ikke har klagerett og at alle prosesser tar utrolig lang tid og gir mye hodebry. Til eksamen må man kle seg i pent tøy og det er den faste læreren i faget som er eksaminator på både muntlige og skriftlige eksamener.

Selv om studiet er svært krevende både akademisk og administrativt tilegner vi oss en bred kunnskap ved å studere i utlandet. Vi har fag som botanikk, bie hygiene og mange spennende valgfag å velge imellom som fysiologi, anatomi av eksotiske dyr og dermatologi.

Studentmiljøet er fantastisk bra. Alle er veldig sammenveiset og vi er som en stor familie som støtter hverandre i tykt og tynt. Lokalklubbene i DNV-S ordner jevnlig med både faglige og sosiale arrangementer som er meget populære blant studentene.

Jeg vil benytte anledningen til å nevne vårt nye spennende prosjekt, Veterinærforeningens jobbportal

for studenter. Dette er en lukket gruppe på Facebook for medlemmer av DNV og DNV-S. Her kan studenter legge ut jobbsøknad fritt, og arbeidsgivere kan publisere jobbutlysninger med link fra vetnett.no eller publisere stillinger hvor man ønsker å ansette en student. Bli med i gruppen og følg med på stillingsutlysninger for studenter!

Marita Bless Valstad

Vara i hovedstyret, DNV-S

“Optima-eit produkt for framtida”

Veterinær Nils Leine i Valdres seier bl.a. dette om Optima:

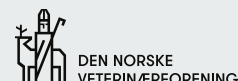
“Dei ulike Optima-produkta har hatt utruleg god effekt. Så no er Optima ein fast del av inventaret, både heime og i praksisbilen”

Les meir om Optima på
www.optima-ph.no

OPTIMA PRODUKTER AS Tlf. 56 56 46 10, Gamle Dalaveg 86, 5600 Norheimsund

Veterinærdagene 2016

**Ikke gå glipp av årets faglige og sosiale arrangement som finner sted
9. – 11. mars på Hamar!**

Har du ikke meldt deg på? Det er fortsatt mulig!
Gå til **vetnett.no** under Utdanning & kurs for å melde deg på.

Velkommen til Veterinærdagene!

Ås sentrum - Kort vei til alt - Historisk-Moderne løsninger

Prisant.: **Kr 8.950.000,- + omk.**

Herskapelig lettstelt enebolig med mye sjel. Unik beliggenhet, åpent og solrikt mot vest, men tilbaketrukket i meget barnevennlig og trafikkstille område. Boligen ble totalrenovert og betydelig påkostet i 2006 slik at eiendommen har lave drifts og vedlikeholdskostnader. Vannbåren bergvarme, balansert ventilasjonsanlegg, oppdaterte tekniske løsninger som strøm, ildsteder, vvs, etc - alt i alt topp moderne, teknisk og miljøvennlig.

Adresse: Solfallsveien 20
Omkost.: Kr 234.172,-
Bra/P-rom: 424 m²/338 m²
Byggeår: 1914/20, totalrenov. 06
Tomt: 1578 m²
Visning: Etter avtale tlf. 48272828

Oppussingen har hensyntatt boligens historie og karakter på en god måte. Inneh. bl.a.: 2 stuer, stor spiseetue, kjøkken m/spise plass, 5 (6) soverom, hagestue, 2 bad, kjeller med god lagringsplass. Dobbel garasje, 63 m². med mulighet for innredning av loft. Selv om boligen fremstår som et hus med et herskabelig preg, med flotte stemningsmuligheter, er huset fortsatt et godt hjem for en aktiv familie.

Megler: Truls Langaard
T: 90 66 44 24 E: tla@aktiv.no
Aktiv Eiendomsmedling Follo

aktiv.

75 ÅR	
Ola Nyberg	28.02
70 ÅR	
Knut Hove	21.02
60 ÅR	
Ole Einar Sem	06.02
Asbjørn Vågsholm	10.02
Torbjørn Lysne	16.02
50 ÅR	
Lars M. Navelsaker	06.02
Kristin Brækken	09.02
Ernst-Otto Ropstad	13.02
Torill Moseng	24.02

70 ÅR	
Knut Erik Johansen	08.03
Arild Retvedt Øyen	19.03
Ingvar Tveit	30.03
60 ÅR	
Ellen Dobloug	22.03
Karen Johanne Baalsrud	23.03
Linda Sandberg Olsen	25.03
Kari Bjørnstad	31.03
50 ÅR	
Kristin Alvsaker Lorentzen	5.03
Thomas Daniel Tipo Deng	15.03
Else Marie Halse Ressem	17.03
Sveinung Madland	21.03
Eva-Kristin Lunde	24.03
Kristin Fevik Prøsch	27.03

Autorisasjoner

■ Benedikte Hansen Bendiktsen	■ Ane Holstad	■ Amanda Kristin Söderstrand
■ Hanna Sara Claesson	■ Camilla Jarem	■ Lill Iren Særen
■ Siegfried Coady	■ Anna Josefina Kilpi	■ Linn Marita Tellefsen
■ Sara Skudal Ellingsen	■ Kine Rivers Marhaug	■ Marit Wilkens
■ Tøri Fladen	■ Emilie Oldervik	■ Benedicte Beatrice Winther
■ Irina Sollie Flaatten	■ Erik Paulshus	■ Anette Ødeskaug
■ Julian Andres Osorio Hernandez	■ Vilis Sakalauskas	
■ Sandra Irene Holmberg	■ Tiril Therese Sandboe	

Nye medlemmer

Den norske veterinærforening ønsker følgende nye medlemmer velkommen:

Serina Aslaksen	Kine Mari Kløverød	Nathalie Hilmo Stordahl
Vanessa Bettembourg	Yrja Lisa Lindeberg	Malin Slettebø
Christine Donbæk	Vibeke Molund	Viktoria Vereide
Ingerid Hellebust	Hanne Rasmussen Nordbø	Anette Ødeskaug
Anna Charlotte Jakobsen	Synne Ingri Overvåg	Helle Røer Aakvaag
Sigrid Anna Jermstad	Rhyder Ramos	

Minneord

Einar Johan Johannessen

Journalisten, veterinæren, radio- og TV-mannen Einar Johannessen døde 13. januar. Einar ble født 9. april 1926 i Halden, tok artium i 1947, eksamen fra Handelsgym i 1949 og eksamen ved Oslo lærerhøgskole i 1953. Han arbeidet fem år som journalist i Smaalenenes Amtstidende og to år som lærer. Høsten 1956 ble Einar immatrikulert ved Norges veterinærhøgskole, fikk sin *licentia practicandi* i 1962 og kunne starte sin veterinære løpebane. Han ble ansatt som vitenskapelig assistent ved Institutt for patologi og timelærer ved Institutt for anatomi frem til 1967.

I 1966 ble han ansatt i NRK, en institusjon som med korte avbrudd skulle bli hans arbeidsplass til han gikk av med pensjon i 1993. Han ble tilsatt i opplysningsavdelingen hvor han arbeidet med populærvitenskapelige programmer. Han ble mest kjent for programserien *Medisinsk Magasin* hvor temaene var alt fra relativt hverdagslige plager til avansert kirurgi. I mange år var han meget hyppig å se både på

TV-skjermen, i aviser og ukeblad og gikk ofte under betegnelsen TV-legen. De færreste visste at han var veterinær. Einar var veldig kunstinteressert og lagde flere programmer om diverse kulturbegivenheter. Han var selv en habil piano-spiller til husbruk og festlige anledninger. Vi på kull 56 var stolte av å ha en så profilert person blant oss.

Einar hadde også et liv utenfor NRK. Han var i en periode assisterende redaktør i *Tidsskrift for Den norske legeforening*, generaldirektør i *World Wildlife Fund* og informasjonssjef i Apotekernes Fællesindkjøp. For sin innsats på de forskjellige arenaene han engasjerte seg, mottok han flere priser bl.a. Norsk Lytterforening for Radio og Televisjons ærespris, Landsforeningen mot krefts helseopplysningspris og i 1980 ble han av Se og Hørs lesere utnevnt til årets TV-navn.

I 1980 ble Einar viet til sin Gudrun. De bygget sitt eget "Jordbærsted" på Gudruns hjemplass og ble bofast på Løten. Einar opprettholdt kontakten med kullet med oppdatering i vår kullavis til jul og deltagelse på jubileer. I julebrevet for 2013 skriver han: "Det er godt å være pensjonist – for meg er det godt bare å slippe å opptre, til enhver tid å være på topp. Derfor er livet for meg godt å leve". Samtidig fortalte han at nå skulle "Jordbærstedet" erstattes med leilighet i Elverum. Men Gudrun døde i Januar 2014 og Einar fikk en tung tid. Savnet etter Gudrun var stort samtidig som han slet med sin egen kreftsykdom. Ved Einars bortgang har vi mistet en god kollega og venn.

Våre tanker går nå til hans kjære sønn og øvrige familie.

På vegne av kull 56: **Arild Hekneby og Asbjørn Tevik**

Minneord

Svein Atle Jacobsen

Vår gode samarbeidskollega fra 1960-åra, Svein Atle Jacobsen døde brått, men fredfullt i sitt hjem på Hidra sist i januar 2016, 87 år gammel. Etter nærmere 50 år som dyrlege i Gausdal flyttet han tilbake til Sørlandet og trivdes med å bo der og disponerte tida til rydding på tomte, vedlikehold av det gamle, æverdige stedet og noe farting. Etter å ha besøkt Albania i sine yrkesaktive år, vendte han stadig tilbake til dette landet. Der hadde han stor glede av å være «snill onkel» og han fikk mange gode venner. Han satte stor pris på deres vennlige sinnelag og fortalte gjerne om opplevelsene sine der.

Han var også glad i å få besøk, og han bevarte det gode humøret til det siste. Ved avreise brukte han å si «- og tusen takk for at dere ville besøke meg.» De siste kontaktene var telefonsamtaler omkring siste jul og nyttår. Han var som vanlig litt rastløs, men hadde tid til en god del informasjonsutveksling og hyggeprat, som vanlig er, ved overgangen til et nytt år. Han var glad i og stolt av familien sin, og spesielt stolt da de ble tre generasjoner veterinærer.

Vi har mye å takke for fra tida sammen med Aud og Atle. Da var kontakten tett. Etter at han ble alene ble det også noe kontakt, og det var aldri kjedelig med Atle i nærheten. Vi pratet gjerne om gamle dager. Det var en rivende utvikling på bygdene i hans yrkesperiode, og som pensjonister hadde vi planer om å skrive en artikkel sammen; -om biler og bratte bakker, om veier og brøyting, om gåing og kjelkeaking, om mjølkeramper og tankbiler, om telefonsentraler, telefoni og andre kommunikasjonsmetoder, og om folka generelt. Han trivdes og var glad i Gausdal, yrket sitt og de daglige kontaktene med bøndene, - og gausdølene var glade i Jacobsen. Det ble flere treff omkring dette skriveprosjektet, sammen med noen eldre gausdøler. Men framdriften var ikke stor. Vi kom aldri forbi perioden vi kalte «de glade - 60 åra». Dessuten ble nåtidens generelle forhold i bygda og verdensproblemene aktuelle tema, - så det ble ingen artikkel. Men vi hadde det hyggelig!

Vi vil huske Atle som en snill, arbeidsvillig, effektiv, samarbeidsvillig, velmenende, engasjert, entusiastisk, kunnskapsrik, samfunnsinteressert, diskusjonsglad, kontaktskapende, spontan, humorfylt og trofast kollega og venn. Han var alltid helt tilstede der han var og har gitt oss utallige gode minner. Mange av dem har vi repetert sammen med han i de senere år, og det er ekstra hyggelig å tenke på nå.

Jorunn og Trygve Grøndalen

Kurs för veterinärer med
allmänpraktik.

Hjärtfel hos hund och katt, diagnostik och behandling.

Datum och plats: Endagskurs
Oslo 21 maj, Trondheim 25 maj, samt
Lofoten, (Anker Brygge Svolvær) 28
maj 2016. Tid kl 8.30-16.30.

Målsättning: Kursen börjar med ett
avsnitt om enklare diagnostik av
hjärtfel t.ex hur man med hjälp av
vanlig klinisk undersökning,
noggrann auskultation och ibland
iPhone EKG diagnosticerar
fysiologiska blåsljud och olika grad av
hjärtfel. Kursen fortsätter därefter
med hur man medicinskt behandlar
djur med hjärtsvikt och baserat på
symptom och enkel klinisk
undersökning bl.a. beslutar om
följande:

1) När avvakta/när sätta in medicinsk
behandling?

2) När våga sedera/söva djur med
hjärtfel?

3) När remittera för
specialistundersökning?

Kostnad: 2800 NKR vilket inkl. f.m.
fika med smörgås, lunch, e.m. fika,
"handout" och kursboken "Cardiac
auscultation and phono-cardiography in
dogs, horses and cats".

Boende ordnas på egen hand.

Målgrupp: Allmänpraktiserande
veterinärer, ambulerande eller vid
kliniker/mottagningar, som i sin
kliniska verksamhet hanterar djur
med symptom eller kliniska tecken på
hjärtfel.

Kursledare och föreläsare: Clarence
Kvart, Prof. klinisk fysiologi med
inriktning på kardiologi, veterinär och
husdjursfakulteten, Uppsala,
Europeisk specialist i kardiologi
ECVIM (European College of
Veterinary Medicine)

Kursspråk: Svenska eller engelska.

Begränsat antal deltagare.

**Anmälan senast 10 april till
"Clarence@kvart.com". Frågor
och info: Tel +4670-5925352**

Kursen sponsras av

Veterinærpraksis med kontor sentralt i Østfold til salgs

Meget god opparbeidet smådyrpraksis
Også mulighet for stordyrpraksis.

Henv. tlf. 907 62 236

AniCura Dyresykehuset Bergen Sør søker dyrepleiere.

Vi har to spennende faste stillinger og to et års-vikariater
på vårt flotte, nye dyresykehus i Bergen. Gjennom faglig
spisskompetanse, høy etiske standard og internasjonale
nettverk er vi et mye brukt henvisningssykehus på
Vestlandet. Vi jobber kontinuerlig med å utvikle, styrke
og videreutdanne våre medarbeidere.

VI SØKER DEG som brenner for dyrepleierfaget! Du må
like faglige utfordringer, kunne jobbe selvstendig og i team,
være serviceinnstilt og trives med høyt tempo. I AniCura
jobber vi sammen for dyrenes beste og skaper fremtidens
veterinærmedisin.

ANICURA HAR cirka 2000 ansatte i Skandinavia, derav 370
i Norge. Vi er Norges største veterinærmedisinske miljø, og
vi vokser stadig. Vil du være med på reisen?

SØKNAD ELLER SPØRSMÅL til stillingene kan sendes
snarest til daglig leder Eva Heldal Monsen på:
eva.monsen@anicura.no eller 97145873.
Oppstart og søknadsfrist snarest.

Vi søker en utadvendt og proaktiv dyrlege til stillingen som vikarierende Veterinary Affairs Manager hos Hill's Pet Nutrition Norge AS, les mer: www.vetnett.no/ledige-stillinger1

Hill's ble grunnlagt for mer enn 75 år siden med en unik satsing på ernæring og -trivsel. Målet er å bidra til å berike og forlenge den spesielle relasjoner mellom mennesker og deres hund/katt. Riktig ernæring kombinert med erfaringen og kunnskapen til en dyktig veterinær, kan forvandle hundens/kattens liv. Og sunnere og lykkeligere hunder/katter beriker menneskenes liv. Hill er dedikert til banebrytende forskning på ernæring for hunder og katter, basert på en vitenskapelig forståelse av deres spesifikke behov. Hill's™ Prescription Diet™ terapeutiske hunde/kattefôr, Hill's™ Science Plan™ og Hill's™ Ideal Balance™ hunde/kattefôr selges hos veterinærer og utvalgte dyreforretninger over hele verden. For mer informasjon om Hill's, produktene våre og den ernæringsmessige filosofien, besøk oss på HillsPet.no, HillsVet.no eller på Facebook, søkeord "Hill's Pet Nutrition".

Omega-3

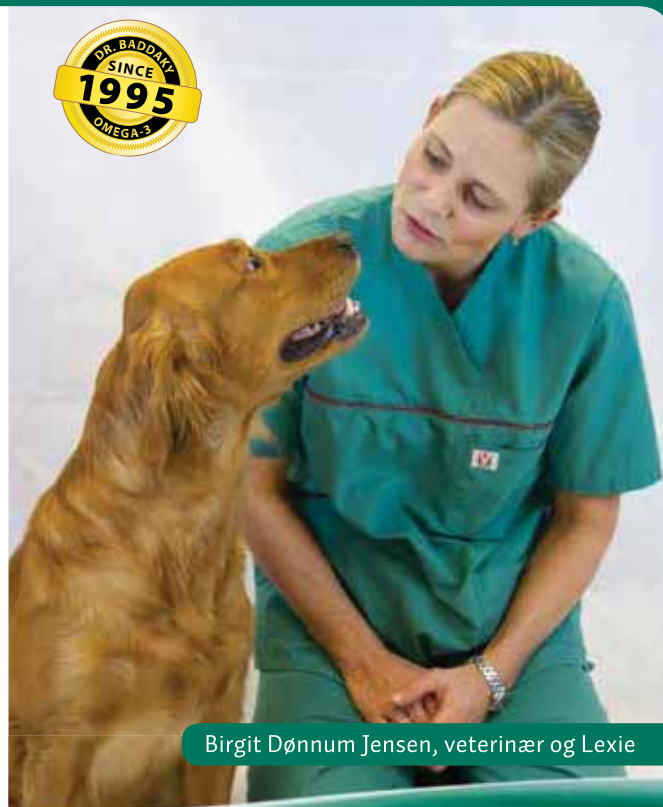
av høyeste kvalitet

”Dr. Baddaky Omega-3 fiskeolje har gitt gode resultater hos mine hud- og leddpasienter i mange år. Anbefales!”

Selges hos din veterinær og i zoohandel.

Dr. Baddaky®
Sammen med veterinæren til det beste for dyret.

Birgit Dønnum Jensen, veterinær og Lexie

Pels

Hud

Klør

Ledd

Nyrer

Immunsystem

Aktivitetskalender

2016

5. - 6. mars 2016

DNV-S Fagseminar 2016

Sted: Hotel Yasmin, Košice

Se: <https://www.facebook.com/events/406707959538500/>

5. - 6. mars 2016

Billediagnostikk av buk

Sted: Fredrikstad Dyrehospital

Se: www.f-d.no/Henvisningshospital/FAGKURS

5. - 6. mars 2016

Lønnsomhet, fornøyde kunder og gode salgsopplevelser

Sted: JFA kurssenter, Viul, Ringerike

Se: <http://jfa.no/kurs/>

9. - 11. mars 2016

Veterinærdagene 2016

Sted: Scandic Hamar

Se: informasjon legges ut på www.vetnett.no etter hvert

12. - 13. mars 2016

Tightrope, swivelock and bone anchors

Sted: JFA kurssenter, Viul, Ringerike

Se: <http://jfa.no/kurs/>

8. - 9. april 2016

Equine Hindlimb Lameness Diagnostics & Therapy

Sted: Nørlund Hestehospital, Århus, Danmark

Se: www.vetpd.com/courses-detail.php?event=231

16. - 17. april 2016

Ultralyd abdomen, hund/katt, basiskurs

Sted: JFA kurssenter, Viul, Ringerike

Se: <http://jfa.no/kurs/>

22. - 23. april 2016

Orthopedic and Respiratory Poor Performance & Rehabilitation of the Sports Horse

Sted: Bjerke Dyrehospital, Oslo

Se: <http://www.vetpd.com/courses-detail.php?event=232>

7. - 8. mai 2016

Hematologi

Sted: JFA kurssenter, Viul, Ringerike

Se: <http://jfa.no/kurs/>

21. - 22. mai 2016

Anestesi av hund og katt for dyrepleiere

Sted: JFA kurssenter, Viul, Ringerike

Se: <http://jfa.no/kurs/>

27. - 28. mai 2016

Feline medicine

Sted: Fredrikstad Dyrehospital

Se: www.f-d.no/Henvisningshospital/FAGKURS

25. - 26. juni 2016

Oftalmologi

Sted: JFA kurssenter, Viul, Ringerike

Se: <http://jfa.no/kurs/>

Kollegahjelpen

Befinner du deg i en vanskelig situasjon og trenger noen å snakke med? Kollegahjelpen består av fem frivillige som stiller opp som samtalepartnere enten det gjelder sykdom, dødsfall, kollegiale problemer eller der det er opprettet tilsynssak.

Kollegahjelpen er i regi av Den norske veterinærforening.

Kristine Marie Hestetun
Telefon: 926 64 475

Toralf Bernt Metveit
Telefon: 419 28 490

Ursula Schopf
Telefon: 915 47 279

Katarina Jybe Skivik
Telefon: 452 29 967

Anne-Barbro Warhuus Vatle
Telefon: 950 83 150

Faglige medarbeidere i Norsk veterinærtidsskrift

- Professor Stein Istre Thoresen er Veterinærmedisinsk redaktør og er ansvarlig for fagaktuelle om smådyr. Han har permisjon fra stillingen som seksjonsleder for klinisk patologi og laboratoriesjef for Sentrallaboratoriet ved Institutt for basalfag og akvamedisin ved NMBU-Veterinærhøgskolen. I permisjonsperioden er han veterinærmedisinsk kvalitets- og utviklingssjef i AniCura. Han er også faglig leder i Dyreidentitet AS for videreutvikling av det svensk-norske diagnoseregisteret.
- Førsteamanuensis Sigrid Lykkjen er ansvarlig for fagaktuelle om hest. Hun er ansatt ved Hesteklinikken ved NMBU-Veterinærhøgskolen
- Professor Trygve T. Poppe er ansvarlig for fagaktuelle om fisk. Han er ansatt ved Seksjon for anatomi og patologi ved Institutt for basalfag og akvamedisin ved NMBU-Veterinærhøgskolen.
- Veterinær Helene Seljenes Dalum er ansvarlig for stoff fra Smådyrpraktiserende veterinærers forening (SVF).
- Forsker Tormod Mørk er ansvarlig for fagaktuelle om produksjonsdyr, samt spalten Aktuelle diagnoser. Han er ansatt ved seksjon for sykdomsforebygging og dyrevelferd ved Veterinærinstituttet.
- Yngvild Wasteson er ansvarlig for fagartikler og for fagaktuelle om mattrygghet. Hun er professor ved Seksjon for mattrygghet og faglig leder for veterinær- og dyrepleierutdanningene, NMBU Veterinærhøgskolen.

Den norske veterinærforening

Postadresse:

Den norske veterinærforening
Pb. 6781 St. Olavs pl.
0130 OSLO

Tlf. 22 99 46 00 (sentralbord)
Faks 22 99 46 01

E-post til Den norske veterinærforening dnv@vetnett.no
E-post til Norsk veterinærtidsskrift nvt@vetnett.no
E-post kurspåmelding kurs@vetnett.no

Kontortid:

15.9-14.5.08.00-15.45
15.5.-14.9.08.00-15.00
Telefontid fra kl. 9.00

Besøksadresse:

Keyzers gt. 5
0165 OSLO

Bankgiro:

5005 05 63771

President

Torill Moseng
Mobil: 930 93 064
tm@vetnett.no

Visepresident

Eirik Heggstad
Mobil: 916 18 268
eirik.heggstad@mattilsynet.no

Sentralstyremedlemmer

Hogne Bleie
Mobil: 909 58 026
hogne.bleie@merck.com

Helen Øvregaard
Mobil: 918 36 893
helen@ovregaard.com

Gunnar Dalen
Mobil: 995 00 428
gunnar@dyregod.no

Sekretariatet

Hans Petter Bugge

Generalsekretær
hpb@vetnett.no
Mobil: 922 80 301

Mette Rød Fredriksen

Juridisk rådgiver
mrf@vetnett.no
Mobil: 911 93 050

Ellef Blakstad

Fagsjef
eb@vetnett.no
Mobil: 922 80 315

Steinar Tessem

Informasjonssjef og redaktør
st@vetnett.no
Mobil: 400 42 614

Solveig Magnusson

Økonomisjef
sem@vetnett.no
Mobil: 938 39 261

Mona Pettersen (permisjon)

Redaksjonssekretær
mp@vetnett.no
Mobil: 940 24 652

Frauke Becher (vikar)

Redaksjonssekretær
fb@vetnett.no
Mobil: 472 84 325

Aina Skaug Berntsen

Kurssekretær
ab@vetnett.no
Mobil: 992 61 589

Anne Prestbakmo

Organisasjonssekretær
ap@vetnett.no
Mobil: 940 25 027

Kristine Fossler

Økonomimedarbeider
kf@vetnett.no
Mobil: 932 22 337

Christian Tengs

Organisasjons- og forhandlingssjef
ct@vetnett.no
Mobil: 469 28 595

Stein Istre Thoresen

Veterinærmedisinsk redaktør
stein.thoresen@nmbu.no
Telefon: 22 96 45 83

Eva Kristin Sjøberg

Leder
Tilsynsutvalg for dyreklinikker
evak.sjoberg@gmail.com
Mobil: 905 85 538

EUKANUBA

MØT IOWA, 17 ÅR BEVISET PÅ ET LANGT LIV

MED EUKANUBA OG RIKTIG PLEIE

» IOWA, 17 ÅR
Forventet levealder for labrador: 12 år

VÅRT **BANEBRYTENDE 10-ÅRS PROSJEKT**
VISER AT FØRING MED EUKANUBA OG
RIKTIG PLEIE, RESULTERER I AT HUNDER
LEVER LENGRE ENN FORVENTET LEVEALDER.
LES MER PÅ **EUKANUBA.NO**

*Adams VI, Watson PJ, Morgan DM

Healthy ageing in Labrador Retrievers: results of prospective study; ECVI-CA Congress
Lisbon, Portugal, September 10th, 2015: abstract.

PROMAX[®]

3 Fordeler

DOSE INNDELT SPRØYTE

1 Alltid riktig dose

2 En gang daglig

3 1 sprøyte, 1 behandling

Når bikkja har brune uhell over hele huset vil du ha et produkt som virker fort! Promax's trippel-komponent sammensetning hjelper ved fordøyelsesbesvær. Forsøk har vist at PROMAX en-gang-daglig dosering er har like god effekt som flere doser pr. dag.

For mer informasjon kontakt Akselsens Agenturer A/S eller ring 66 98 60 40